

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

כא

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

שְׁמַעְתִּי אוֹמְרִים מִשֵּׁם הַיְשִׁישׁ הַנּוֹתִיק אִישׁ אֶלְהִים מו"ה
יִשְׂרָאֵל בְּעַל שֵׁם טוֹב מִמַּעֲזִיבוֹז עַל פְּסוּק (ישעיה כו) 'בָּאוּ הָאוֹבְדִים
בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהַנְּדָחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגו', דֵּה אָדָם שֶׁסוֹבֵר בְּדַעְתּוֹ
שֶׁהוּא יוֹצֵא יָדַי שְׁמַיִם וְהוּא מְאֻשֵּׁר בְּכֹל דְּרָכָיו וְאֵינּוּ מְקַצֵּר
בְּעִבּוּדָה, זֶה הָאָדָם הוּא אוֹבֵד חַס וְשְׁלוֹם עַד עַד, וְאֵין לוֹ תְּקוּמָה
רַחֲמֵנָא לְעָלְוֹ כָּל יָמָיו, כִּי בְּנֻדְאֵי עֲדִין לֹא הִתְחִיל בְּעִבּוּדָה וְאֵינּוּ יוֹדֵעַ
הָאֻמָּת, וְיָמוֹת בְּלֹא חֻכְמָה, וְהוּא בְּשֻׁקֵר כָּל יָמָיו

(אהבת דודים)

אוצר פניני החסידות:

- א פרי הארץ | פרעה הכחיש עניו השגחה פרטית
- א תורת אמת | פרשה זו התחלת הנאולה לכל נפש מישראל
- ב אור החיים | כפילות הנסים בעשר מכות ובהפאת פרעה עצמו היות ותרי תמייה מדבר דכירי אינשי
- ג זאת זכרון | ספורי יציאת מצרים מבטלים מחשבות רעות ומביאים ידיעת השם
- ג מחשוף הלבן | ארבעה בניו מקומים בתורה
- ג פרי צדיק | הבנים הם גלוי צפונות מעמקי האבות
- ד אש קדש | עקר המבקש מהאדם הוא התשוקה
- ד מהי"ד מבעלזא | חביבות עבודת הקטנים אצל הבורא ברוך הוא
- ד שם משמאל | טעם נאה על פך שהצרכו לטול עמם את בניהם וכוונתיהם
- ה שפע חיים | היות והעבירו המצרים את ישראל בשפת הביא עליהם הכביה מכת ארבה שנה בשבת
- ו אור המאיר | המחשיב חביריו ולמדו ממעשיהם וזכה ויתעלה בכל עת
- ו אגרא דכלה | במקום מושב בני ישראל התחזק האור יותר מהרגיל
- ז דברי יואל | במפת חשף יכלו ישראל לצאת ממצרים ולא יצאו
- ז חתם סופר | אין עבודתנו כדי לזפות לחיי עולם הזה אלא לשם שמים
- ז דברי יחזקאל | הן אברהם לא ישאל
- ח אמרי יוסף | אה אם אברהם לא יתעורר הרי על הקב"ה לקום הבטחתו
- ט זרע קדש | משה רבנו תמיד התנבא ב'זה' ולמה כאן אמר 'כה'
- יא פתוחי חותם | בכל זמן צריך להתחזק בתחלתו והכל הולך אחר ההתחלה
- יב דגל מחנה אפרים | יעשה עצמו מרכבה למדות האבות הקדושים ואם אינו יכול יתחבר לצדיק שישיעו
- יב אוהב ישראל | יש לקום כל מצוה מתוך אהבת ה' בוערת ורגיש בה מתיקות ושמחה יותר מכל מתיקות שבעולם
- יג נעם אלימלך | יגמרו בדעתו להשרף על קדוש השם
- יג פתוחי חותם | צלי אש רמז להכנעת הסקרא אהרא
- יד פתוחי חותם | אכילת הפסח בחפזון זכר לפסיחה והדלו
- יד שפתי צדיק | קיום מצוה בלב שלם בחשק ובשמחה
- טו בני יששכר | משכו ורחו' שיקנו במשיכה ובכסף, כדי שיקנו מדאורייתא ומדרכנו
- טו ספר השיחות | ענין קרבן פסח בעבודת האדם
- טו מאור ישעיהו | בני ישראל לא קימו את קרבן פסח כדי להשמר מהמזיקין אלא כדי לקיים מצוות ה'
- טז שפת אמת | כאשר עושים המצוות ברב אהבה ותשוקה נשארת הארה בפש
- יז קוטי הלכות | כאשר מתנוצצין אצל האדם הארה והתעוררות עליו למהרה ולהשליך כל הכלי העולם ולשוב בתשובה
- יז עבודת ישראל | התשובה לרשע בדרך נסתר
- יח ייטב לב | רמז נאה לדין חמץ ממש שעות ומעלה
- יח רביד הגב | בדורות האחרונים מתקנים בכח השבת כמו הסופים בדורות הראשונים
- יט ייטב פנים | בשוכבי"ם הזמן לשוב מאהבה

אוצרות גאוני הדורות:

- יט כלי יקר | תשובה הפאה ממדת צרות ומצוקות אינה תשובה שלמה
- יט יעלת חן | מזל דם עלה במדבר כנגד הטף שלא נמולו במצרים
- כ דברי מהרי"א | התשובה והתרת רצונה ומקבלת לפני הקב"ה יותר מעולות וזבחים
- כ נפארת יעקב | מחשבתו של אדם שיעשה מצוה זו בזמן פלוני אינה מתקוממת
- כ תפלת יעקב | נתנו המצרים לישראל במתנה מה שהשאילו להם בתחלה
- כא דברי שאול | נטלו ישראל ממצרים כליהם בהשאלה כדי שלא יהיו אסורים בהנאה מחשב כלי עבודה וזה
- כב שני לוחות הברית | תפלה פסולה נמסרת לקלפת לב
- כב יד יוסף | לא הרצו הנבלים לשונם לישראל אף על פי שהיו בהם בעלי לשון הרע ומלשנים
- כג באר התורה | צוה הקב"ה לישראל שלא יצאו מפתח ביתם שלא יגנפו על ידי המזימים הרגילים לבוא בכל לילה
- כג חמדת ישראל | ימות מצות תניית צדקה עומדת ונקמת לעולמים
- כד שערי שמוחה | והירות בשמירת המצות שלא יתחמצו על ידי מחשבות פסולות
- כד פענח רזא | בכורי מצרים מתו על ידי הקב"ה וגדול שבבית על ידי מלאך המשחית
- כה אבק סופרים | לקו כל מצרים במחלה על ידי מלאך המשחית קדם שנהרגו בכוריהם על ידי הקב"ה
- כה זכרון יצחק | אף שבת לוי נצטוו על קרבן פסח אף על פי שלא נשתעבדו במצרים לפי שצוללו במכות בכורות
- כו אמרי שפר | האיר ליל שמונים לישראל כיום בתקופת תמוז ולפיכך היו מתרים למול באותו לילה
- כו קתב סופר | הפרשת האמונה ויראת ה' בלב הבנים בעודם בקטנותם קדם שעומדים על דעתם
- כו מעשי הצדיקים
- לג יומא דהילולא
- לה כל מצותיך אמונה | השבת נועם הגשמות
- לו דבר הלכה
- לו ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה

פְּרִשֵׁת בַּא

גַּר יִשְׂרָאֵל

רבי ישראל מרז"ו זיע"א

בכל יהודי יש ניצוץ קדוש אשר אין כמוהו אפילו אחד הצדיק

'וּלְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיָּה אֹר בְּמוֹשְׁבֹתֵם' (י כג). הַאֲמַת הוּא שֶׁבְּכֹל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נִמְצָא נִיִּצוּץ קְדוֹשׁ אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא כְּמוֹהוּ אֲפִילוּ בְּהַצְדִּיק, רַק שֶׁהַבְּעֻרַת הַנִּיִּצוּץ וְהַתְּגִלוֹת הָאוֹר תְּלוּי בְּכֹל אֶחָד וְאֶחָד, כְּמוֹ כֹּל אֶבֶן יִקְרָה אוּ מְרַגְלִית טוֹבָה שֶׁנִּמְצָאָת עֲדִין בְּתוֹךְ הַלְּכוּף וְהַחֲמֵר הַגָּס שֶׁסּוֹכֵב אוֹתָהּ מִבְּחוּץ, הָרִי אִזּוּ אֵינָה נִכְר בְּכֹלל אוֹרָה וְזוּיָה הַמְּסַתֶּרֶת שֵׁם בְּפָנִים, רַק כְּאֲשֶׁר מְזַקְקִין וּמְנַקִּין אוֹתָהּ מִן הַלְּכוּף וְשָׂמִים אוֹתָהּ בְּמִשְׁבַּצַּת שֶׁל זָהָב אִזּוּ הִיא מִבְּהִיקָה וּמְאִירָה עַד לְמָאֵד. וְזֶה שְׂאוֹמֵר הַכְּתוּב 'וּלְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיָּה אֹר' – בְּכַח יֵשׁ לְכֹל אֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹר מְסִים, אֲבָל בְּפֶעַל תְּלוּי 'בְּמוֹשְׁבֹתֵם', אוֹתוּת מוֹשֵׁב – תָּם, הַכֹּל תְּלוּי בְּהִישִׁיבָה שֶׁל הָאוֹר, צְרִיכִים לְדַאֵג שִׁיְהִיָּה לָהּ מוֹשֵׁב תָּם וְשֵׁלָם:

הַהֲשָׁגָה פְּרֻטִית וְיַעֲבֹדוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפִרְףֵי בְּכַדֵי הַתְּחִיָּזוּק בְּעֵנִינִם יוֹתֵר, וּבְכַאֲמַת לֹא יִדְעוּ כִּי גַם זֶה מִתַּת אֱלֹהִים הוּא, שֶׁהָרִי קִשִׁי הַשְּׁעִבּוּד הִיָּה מְשֻׁלִּים כְּמִאֲמַר חו"ל. וְזֶהוּ 'בַּא אֵל פְּרַעָה' וְהִתְרָה בּו 'כִּי אֲנִי הַכְּבֹדְתִי אֶת לְבוֹ', פְּרוּשׁ לְהַסְבִּיר לוֹ אֲפֹן הַהֲשָׁגָה פְּרֻטִית כְּנ"ל, כִּי אֲף גַם זֹאת שֶׁהַכְּבִיד עָלוּ עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא מְחַמַּת חֻזְקַת יָדוּ הִיא זוֹ הַהוֹרוֹת עַל הַעֲדָר הַהֲשָׁגָה, אֲבָל אֲדַרְבָּא הִיא בְּעֵצְמָה הַשְּׁגָחָה נְפִלְאָה כְּנ"ל:

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה בַּא אֵל פְּרַעָה כִּי אֲנִי הַכְּבֹדְתִי אֶת לְבוֹ וְאֶת לֵב עֲבָדָיו (י א)

פְּרֵי הָאָרֶץ

רבי מנחם מנדל מויטבסק זיע"א

פְּרַעָה הַכְּחִישׁ עֵינָיו הַשְּׁגָחָה פְּרֻטִית

הַגָּה הַתּוֹרָה אָמְרָה 'בַּא אֵל פְּרַעָה', פְּרֵשׁ רַש"י ו"ל וְהִתְרָה בּו, 'כִּי אֲנִי הַכְּבֹדְתִי אֶת לְבוֹ וכו'". הַעֲנֵן יָדוּעַ, לְהִיּוֹת פְּרַעָה הַשִּׁיב (לעיל ה ב) 'לֹא יִדְעָתִי אֶת ה' וְגַם אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח', פְּרֵשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים (רֹאה זוּהַר ח"א קצ"ה): כִּי פְּרַעָה הִיָּה מִכְּחִישׁ בְּעֵינָיו הַשְּׁגָחָה פְּרֻטִית שֶׁהוּא שֵׁם הַיְוִ"ה בְּרוּף הוּא הַמְּהַיָּה וּמְחַיָּה אֶת הַכֹּל. אִם אָמַנְם הִיָּה מוֹדָה בְּאֵלֵהוּת, כְּעֵינָיו שְׂאִין הַעוֹלָם מְחַדָּשׁ עַל פִּי מִקְרָה כִּי אִם עַל יְדֵי פְּנֹת הַמְּכּוּן, אֲבָל נִמְשָׁךְ אַחֵר אָמוּנַת שְׂאֵרֵי הָאֲפִיקוֹרְסִין כִּי עוֹב ה' אֶת הָאָרֶץ אַחֲרֵי עֲשׂוֹתָהּ תַּחַת הַמְּזוֹלוֹת כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכִסְלֵיהֶם, וְעַל יָדָם הֵם כֹּל הַנְּהַגוֹת הַעוֹלָם, וְלִכֵּן כֹּל אָמוּת הַעוֹלָם הִיוּ עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים וּמְזוֹלוֹת כִּיְדוּעַ מַעֲנִינֵם, וְאִין פְּנֹתֵינִי לְהָאָרֶץ בְּבִאוֹרָם.

וְזֶהוּ שְׂאֵמֵר מֹשֶׁה (לעיל ה כג) 'וּמְאֹז בַּאֲתִי לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ' – שֶׁהוּא בְּהֲשָׁגָה פְּרֻטִית שֶׁהוּא שֵׁם הַיְוִ"ה, 'הַרְעָ לְעַם הַזֶּה', כִּיְדוּעַ מַעֲנֵן הַתְּחִיָּזוֹת הַקְּלָפָה לְעִמוּד עַל נִצְחוֹנָהּ בְּכַפִּירַת

תּוֹרַת אָמוּת

רבי יהודה ליב איג'ר מלבלין זיע"א

פְּרֵשָׁה זוֹ הַתְּחִלַּת הַגְּאֻלָּה לְכֹל נַפְשׁ מִיִּשְׂרָאֵל

'וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה בַּא אֵל פְּרַעָה'. עֲלָה כְּעַת בְּמִחְשַׁבְתֵּנוּ שְׁתַּבַּח 'בַּא' עִם תַּבַּח 'פְּרַעָה' גִּימְטְרִיא מְשִׁי"ת, וּמְרַמֵּז בְּמִלּוֹת 'בַּא אֵל פְּרַעָה', הֵינּוּ לְצַרְף תַּבַּח 'בַּא' אֵל תַּבַּח 'פְּרַעָה'. וְנוֹכַח לוֹמֵר, עַל פִּי דְבָרֵינוּ כְּמָה פְּעָמִים שְׁנֹאֲלַת מְצָרִים הוּא הַשְּׂרֵשׁ לְכֹל גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל עַד הַגְּאֻלָּה הָאַחֲרוֹנָה, וְכֹל הַיְשׁוּעוֹת נִמְשָׁכִים מִגְּאֻלָּה זוֹ, כְּמוֹ שֶׁהָרֹפֵא הַמְּרַפָּא אֶת הַחֲלִי מִשְׁתַּדֵּל לְרַפָּא

הראשון שה' הפץ להשים אותות אלה, כמו שפרשתי בסמוך. עוד מה הוא 'את אשר התעללתי במצרים' ומה הוא 'ואת אתמי', שנגאף שהם שני דברים. עוד צריך לדעת פונת אומרו 'וידעתם וגו'.

אבן פונת הפתוח היא, כי בא ה' להודיעו כי אין תכלית הפונה בהקאת האותות בקרבן לעשות נקמה בפרעה, אלא לחנך האותות שהם עקר האמונה, בלב ישראל, כדי שיהיה רשום כל ישכח לנצח, כי פשיהיה בקרבן של פרעה, יהיה בזכרון בני ישראל לעולם ועד. והפונה על דרך אומנם ו'ל במסכת חלין (ע"ה) בדין בן פקועה, כי אם יהיו בו שני דברים מפלאים יהיה מזכר תמיד, וכשיראו שאוכלו בלא שחיטה לא יחשדוהו, כי מזכר הוא בנייהם, כי תרי תמיהי מדבר דכירי אינשי. והנה באמצעות הפלא שפיליא ה' להודיעם כי הוא שולט ברוח ובמים ובעפר ובבעלי חיים ובאש ובאור וכדומה, אין זה מספיק שיזכר הדבר בתמידות לעולם לחקק האמונה, אלא באמצעות היות הפלאה שניה, כי יפליא ה' להרע את פרעה ועבדיו להשקותם כוסות לענה, מה שלא היה בן לכל גוי.

ונה' לה' נעיונות אמרי נעם: 'וילמען תספור באזני בנך' ענין זה, והספור מן הנמנע שיהיה הדבר תמיד בזכרוןך וזולת באמצעות שתי תמיהות, האחת 'את אשר התעללתי במצרים', הרי תמיה אחת, הגם שהיה ה' עושה להם צרות שאין בהם שדוד המערכות והטבעיות, אף על פי כן לצד רב הצרות והמכות, עשר מכות, וכל מכה היתה של ארבע וחמש מכות, לא עשה כן לכל גוי, הנה הדבר תמיה. ותמיה זו לכד לא דכירי אינשי ולא יספירו מעשה ה', ואמר 'ואת אתמי', פרוש, האותות שעשה ה', תמיהה שנית, שגם בלא ענין מצרים, האות מעצמו הוא דבר פלא. ובאמצעות שתי פלאות 'תספור באזני בנך וכן בנך וגו', ותכלית המקבץ בספור הוא 'וידעתם כי אני ה'' ואין עוד, ותכזיבו האמונות וזולת זה.

בשלמות, שלא יחזיר עוד החולאת הזאת, רק מחמת שהוא ענין עולם הנה הוא בגבול, בלי קיום, אבל 'שועת ה' היא קים לעד ולעולמים, והגאלה הראשונה של מצרים הוא שרש הגאלה לעולמי עד, אף שגם אחר גאלה זו עוד עובדים עלינו כמה דחקים, מכל מקום שרש הגאלה הוא נצחי, וממנה נמשכים כל הגאלות והישועות, כמו שכתוב בהתחלת הגאלה 'איהיה אשר אהיה' (לע"ג י"ד) ואמר רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ט:): אהיה עמם בצרה זו אהיה עמם בצרה אחרת, המורה שמשרש גאלה זו נמשך כל הגאלות והישועות, וסודו זה היא אתחלתא דגאלה לכל נפש מישראל, כפי שרשו בדברי תורה.

ויש לומר, כי בסידרא וארא נשלמו שבועה מכות, הרומז שכל שבוע מדות הסטרא אחרת שהוא שרש מצרים כבר חלפו ועברו, כי כל מכה ומכה היא בודאי להכניע ולהכרית מדה ממדות ההפוך, ואחר שנכנעו ונכרתו זו מדות ההפוך, אז התחיל התחלת הגאלה. ולזה רומז בהתחלת סדרא הזו בתבות ב"א אל פרע"ה גימטריא משי"ח, שיהגלה במהרה בימינו בגאלה האחרונה וכנ"ל. מלות 'בא אל פרעה' עם שלשה התבות גימטריא 'שועה' עם הכולל, רומז גם כן לדברינו הנ"ל, שגאלה ראשונה הזאת נמשך הישועה כוללת לכל פללות ישראל לעולמי עד:

ולמען תספור באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתמי אשר שמתי כם וידעתם כי אני ה' (י"ב)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

כפילות הנסים בעשר מכות ובהקאת פרעה עצמו היות ותרי תמיהי מדבר דכירי אינשי

'וילמען תספור וגו'. צריך לדעת לאיזה ענין הצריך לטעם זה, ולא הספיק בטעם

ו'בן' שנים, דקרי בה בן ו'בן' גרי שלשה, ועוד
 'בנד' גרי ארבעה בנים:

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלבלין זיע"א

הבנים הם גלוי צפונות מעמקי האבות

'למען' שתי אתתי אלה בקרבו, רמז לו על
 מפת הארבה שהוא נגד בינה לבא,
 והוא בקרבו. וכן נרמז במה שנגאמר 'ולמען
 תספר באזני בנד וכן בנד וגו'', והוא על פי
 מה ששמעתי מרבי הקדוש זצוק"ל שגאמר
 שהבנים הם מעמקי הלב של האב, וכך כתב
 הרמ"ע שגפ"ש האב מזל לבן, והינו שרש החיים.
 והיו שנגאמר 'ולמען תספר וגו'', שעל ידי הארבה
 יזכו למדת בינה לבא ויזכו לקביעת הקדושה
 לדורות 'למען תספר וגו''. ובזה רמז לו למפת
 ארבה שנגנז בינה לבא. וכן נאמר ביואל (כ ב)
 'ואת הצפוני ארחיק מעליכם', דלפשוטו קאי
 על הארבה, ובגמרא (סוכה נב.) יואל קראו צפוני,
 ודרשו צפוני זה יצר הרע שצפון ועומד בלבו
 של אדם, והינו בחדרי לבו בנסתרות, וזה שנגאמר
 'אתתי אלה בקרבו' דייקא. ובמדבר רבה (שמו"ד
 יג ד) איתא על מה שנגאמר ולמען תספר וגו',
 זו מפת הארבה כמה דתימא (יואל א ג) 'עליה
 לבניכם ספרו'. והינו דביואל גם כן כתיב על
 הארבה 'לבניכם ספרו ובניכם לבניהם ובניהם
 לדור אחר', והוא גם כן מטעם הנזכר שהבנים
 מעמקי הלב של האב, והוא רומז נגד ארבה
 שהוא בקלפה נגד אות ס' ובחינת בינה לבא
 ונהו שנגאמר למשה כאן 'בא אל פרעה', דעיל
 ליה אדרין בטר אדרין למעמקי הלב שלו (זוהר
 ח"ב לה.). ועל ידי מכות ארבה וחשף שנגנז
 מדה ח' ומדה ט' יצאו ישראל מהקלפות מכל
 כחות שבהשגת אדם, ועוד נשאר השרש שאז
 יצאו לגמרי, והוא במפת בכורות שאז נתבררו
 ישראל שקשורים בראשית המחשבה (אות ב):

ובן תמצא כשדבר אהנו ה' ברופך הוא בה
 סיני, פתח דברו ותברך אמר (להלן כ ב)
 'אנכי ה' אלהיך', וזה לך האות אשר הוצאתיך
 מארץ מצרים. והוא שהקדים דבריו כאן ואמר
 'וידעתם כי אני ה'', כי יכירו בזה בחוש הראות
 צדק האמונה מה שלא השיג אדם מהעולם עד
 העולם, ברופך אשר כן עשה לנו:

זאת זכרון

רבי יעקב יצחק מלבלין זיע"א

ספורי יציאת מצרים מבטלים מחשבות
 רעות ומביאים ידיעת השם

פסוק 'ולמען תספר באזני בנד כו''. והנה
 שמעתי מאת הרב המגיד מזלאטשוב
 אך ראיתי גם בספרים, כי בספורי נסים פועלים
 וממשיכין שרש של הנסים לעשות עוד נסים
 וכיוצא באלו, ומאת הרב הנ"ל כי באותיות אלו
 יש החיות והכח של פעולות אלו, כי הכל הוא
 באותיות של התורה. והנה להסיר מלבו מחשבות
 רעות פועלים בספור יציאת מצרים שהיה לישראל
 שם הרהורי עבודה ורה וגם אמרו שהיו עובדי
 עבודה ורה ממש, והקדוש ברופך הוא הצילנו
 והוציא את אבותינו ממ"ט שצרי טמאה אל מ"ט
 שצרי בינה, ובאותו ספור באזני בנו וכן בנו
 פועלים וידעתם את ה'' כמו שנגאמר 'כי אני ה':

מחשף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

ארבעה בנים מרמזים בתורה

'ולמען' תספר באזני בנד וכן בנד את אשר
 התעללתי במצרים ואת אתתי אשר
 שמתים כם וידעתם כי אני ה''. אפשר לרמז
 בתבות 'בנד וכן בנד' ארבעה בנים שגאמר בהגדה
 'נגד ארבעה בנים דברה תורה', ד'בנד' א',

מהרי"ד מבעלזא

רבי יששכר דב מבעלזא זיע"א

חביבות עבודת הקטנים אצל הבורא
ברוך הוא

מ'ו ומי ההלכים. פּרש רש"י ו"ל (פסוק יא):
אין דרך הַטף לְבַח, הַרְמַב"ם פּוֹסֵק בְּהַלְכוֹת
קָרְבַן פֶּסַח פ"ה ה"ז: קָטַן שֶׁנִּתְגַּדֵּל בֵּין שְׁנֵי
פְּסָחִים, אִם שִׁחְטוּ עָלָיו בְּרֵאשׁוֹן, פְּטוּר מִפֶּסַח
שְׁנֵי. וְהִנֵּה לֹא מְצִינוּ בְּשׁוּם מְצָוָה דָּאֵם עֲשֵׂה
כְּשֶׁהוּא קָטָן וְהַגְדִּיל דִּיצָא, אֲלֵא דְרַצָּה הַשֵּׁם
יִתְבַּרַךְ הַרְאוֹת לָנוּ כְּמֵה חֲבִיבִים הַקְּטָנִים בְּעֵינֵי
הַבּוֹרֵא יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים ח ג)
'מִפִּי עוֹלָלִים וַיִּנְקָם: סִדְרָת עֲזוּ וּגְוִי לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב
וּמִתְנַקְּס', הִינּוּ לְהַשְׁבִּית כְּחוֹ שֶׁל עֲשׂוֹ הַרְשָׁע,
דְּכָל מֵאוּזֵי פְרָעָה הַרְשָׁע הָיוּ לְהַשְׁבִּית הַקְּטָנִים
מִעֲבוֹדַת ה'. לְכֵן, בְּמִצְוַת הַרְאוֹנָה, שֶׁהִיא קָרְבַן
פֶּסַח, הָרָאָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁיּוּצָאִים כְּמַעֲשֵׂה
קָטָן כְּשֶׁהַגְדִּיל, כִּי עַל זֶה קָזַם הָעוֹלָם. וְכֹאשֶׁר
אָמַר פְּרָעָה מ'י ומי ההלכים', כִּי אֵין דְּרַךְ הַטף
לְבַח, הַשִּׁיב לוֹ מִשָּׁה 'בְּכִינּוֹ וּבְכִנּוֹתָנוּ', כִּי אָנוּ
צָרִיכִים אִף הַקְּטָנִים לְעֲבוֹדַת ה':

**ויאמר משה בנעריו ובזקניו גלף בכנינו ובכנותנו
בצאננו ובכקרנו גלף כי חג ה' לנו (י ט)**

שם משמאל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

טעם נאה על כך שהצרכו לטול עמם
את בנייהם ובנותיהם

וַיֹּאמֶר מִשָּׁה בְּנֵעֲרֵינוּ וּבְזַקְנֵינוּ גִלְף בְּכִנּוֹנוּ
וּבְכִנּוֹתָנוּ וּגְוִי כִּי חַג ה' לָנוּ. יֵשׁ
לְהַבִּין מֵה טַעַם הוּא זֶה עַל הַטֵּף. וְנִרְאָה, כִּי
בְּסִפְר עֲשֵׂרֶה מֵאֲמֵרוֹת פֶּרַש לְשׁוֹן חַג שֶׁהוּא
מַעֲנֵן סָבוּב, מִלְשׁוֹן (ישעיה מד יג) 'וּבְמַחֲוֶגֶה
יִתְאַרְהוּ', שֶׁהוּא עֲנֵן הַקֵּף כָּל הַמִּדּוֹת, עַכ"ד.
וְהִנֵּה בְּאֲשֶׁר דַּעְתּוֹ שֶׁל אִישׁ עַל בְּנָיו, הָרִי אִם
לֹא יִהְיוּ אִתּוֹ עֲמוֹ רַק נִיחָוּם בְּמִצְרַיִם לֹא יִהְיֶה

אש קדש

רבי קלונימוס קלמיש מפיסצנא זיע"א

עקר המבקש מהאדם הוא התשוקה

כ"ז אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי, כְּשֶׁעוֹבֵד אֶת ד' כְּפִי וְכַלְתּוֹ,
אִם דּוֹמָה לוֹ שֶׁעֲבוֹדָתוֹ דִּיוּ לוֹ, אָז נִשְׁאָר
בְּמִצְבוֹ שֶׁהוּא, מֵה שְׁאִין כֵּן כְּמִשְׁתַּחֲוֶק לְעֲבָדוֹ
יֹתֵר וּלְהִתְקַדֵּשׁ יֹתֵר בְּקִדְשָׁתוֹ יִתְבַּרַךְ, אָז עַל
יְדֵי הַתְּשׁוּקָה מִמְּשִׁיף לוֹ יֹתֵר אֹדֵר מִמְרוֹם
וּמִתְגַּדֵּל, וְכִשְׁהָאִישׁ מִתְגַּדֵּל גַּם הוּא יִתְבַּרַךְ נִקְרָא
עַל יְדֵי זֶה גְדוֹל, מֵאִי גְדוֹל, עַל יְדֵי שְׁאֵמֵר
'בְּרוּךְ ד' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם'
(תהלים קו מח), עוֹלָם עֲלִיוֹן וְעוֹלָם תַּחְתּוֹן, שֶׁעַל
יְדֵי תְשׁוּקָתָם בְּעוֹלָם שֶׁהוּא בְּחֵינַת נַחַל תַּחְתּוֹן,
'נִפְשָׁנוּ חִפְתָּה לַד' (שם לג ט), נִמְשָׁף לָהֶם אֹר
מֵעוֹלָם עֲלִיוֹן, וְכִשְׁהֵם נִתְגַּדְּלוּ, גַּם הוּא יִתְבַּרַךְ
נִקְרָא גְדוֹל וְכוּ'.

וְאֶפְשָׁר שֶׁהוּו גַם הַעֲנֵן שֶׁחֹק ד' לֵב פְּרָעָה,
כִּי הַפְּסוּק אֹמֵר 'לְמַעַן תִּסְפָּר בְּאֲזֵי
כִנּוֹ וְכוּ' וַיִּדְעָתָם כִּי אָנִי ד', הִינּוּ שִׁישְׁרָאֵל
יָרְאוּ אֶת גְּדֻלּוֹת ד' וַיֵּאֱמִינוּ בּוֹ יִתְבַּרַךְ, וְעַל פִּי
פְּשׁוּט לְמַה הָיוּ צָרִיכִים עַל זֶה לְשַׁהוֹת בְּמִצְרַיִם
וְהִיָּה יָכוֹל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיאָם מִיָּד,
וְאַחַר כֵּן לְהִרְאוֹת לָהֶם אֶתוֹת וּמִפְתִּים אַחֲרֵים,
כִּי גַם בְּלֹא פְרָעָה הָיָה יָכוֹל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְהִרְאוֹת לָהֶם מַעַט מִן גְּדֻלּוֹתוֹ יִתְבַּרַךְ, אֲבָל
לְהַנִּיל, אֶת תְּשׁוּקַת יִשְׂרָאֵל הָיוּ צָרִיכִים, וְכֵן
הִיא הַטְּבַע, שֶׁכְּאֲשֶׁר הָאִישׁ בְּשִׁפְלַת הַמִּדְרָגָה
בְּגוֹפְנֵינִי וְרוּחֵינִי וּבְצָרָה חֵס וְשְׁלוֹם, יֹתֵר קַל
לְעוֹרֵר בּוֹ תְשׁוּקָה לַד', לְכֵן דּוֹקָא בְּמִצְרַיִם בְּגִלּוֹת
הָרָאָה לָהֶם מוֹפְתִים 'לְמַעַן תִּסְפָּר' וַיּוֹסִיפוּ אֲמוּנָה
וְתְשׁוּקָה אֵלָיו יִתְבַּרַךְ, וּבְזֶה יִמְשִׁיכוּ אֹר יֹתֵר:

**ויושב את משה ואת אהרן אל פרעה ויאמר
אלהם לכו עבדו את ה' אלקיכם מי ומי ההלכים**

(ח ט)

בשבוע הם מתים. אמר לו, לך וצעה להן כמו שתאמר. הלך משה ותקן להם את יום השבת לנחת. בטור (או"ח רפא) מוסיף על זה, שפאשר נצטוו ישראל על שמירת השבת, שמח משה שפטר בו, וזהו 'שמח משה במתנת חלקו' (שחרית לשבת).

משמע שעד תקנתו של משה רבנו העבירו את בני ישראל בפרך כל ימות השבוע בלי מנוחה, כמו שמוכח במדרש (שמו"ד ה יח), לפי שהיו נוחזין בשבת אמר להן פרעה 'תכבד העבדה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו וגו'', אל יהו משתעשעין ואל יהו נפישין ביום השבת. התנהגות זו הביאה את הענש על המצרים, כי אף שהקדוש ברוך הוא גזר על בני ישראל 'ועבדום וענו אתם' (בראשית טו יג), היו המצרים אסורים לעבוד בהם לשם ענוי וצער בלבד שלא בדרך העבדים, כי דרך כל העולם לתת יום מנוחה לכל עבד.

כ"ל מדותיו של הקדוש ברוך הוא מדה כנגד מדה (סנהדרין ז), לכן נפרע השם ותברך מהמצרים כמדתם, והביא עליהם ארבה שגח ביום השביעי ולא תלש עשב בשבת. סמך לדבר מדברי רש"י על הפסוק (להלן כג יב) 'למען נדח שורך ותמרדך' – תן לו נגיח, להתיר שיהיה תולש ואוכל עשבים מן הקרקע, או אינו אלא תחבשנו בתוך הבית, אמרת אין זה נגיח אלא צער. משמע מדבריו, ששבת הותר לכהמת ישראל לאכול עשבים בשבת, מתוך שהשם תברך חס עליה שלא תצטער. פיון שהמצרים צערו את ישראל במלאכת שבת ללא צורך, בא עליהם ארבה שהצטער ולא אכל בשבת.

מחמת מנוחתו בשבת אכל יותר במוצאי שבת

בעצם זה שהארבה לא אכלו בשבת, התגברה המכה על המצרים, כי כאשר ותחשף הארץ, שהגיע זמן מוצאי שבת, מיד ייאכל את כל עשב הארץ ואת כל פרי העץ, שהארבה אכלו בכפל כפלים מחמת רעבונם במשך יום

ביכלתו להסיח דעתו מהם לגמרי, כי ידאג לבל יקרה להם שם מקרה בהיותם לבדם בלי שמירה, וזהו יטרודוהו מלצמצם כל הקף חושי, אם פן לא יהיה חג בשלמות.

ונראה שהוסיף לומר 'חג ה', כי לכאורה היה די במלת חג לבדה. אף יובן על פי מה דאיתא בתורת כהנים (פרשת שמייני) בשם שהוא יחידי בעולם כף תהא עבדתכם מיוחדת לפניו וכו', על פן צריך התיעדות כל החושים, וזה אי אפשר בעוד לבו דואג על בניו שהניחם לבדם, ופרעה הרשע פקר בזה כי הוא מעלמא דפירודא, וכסיל לא יבין את זאת, על פן שפט מזה שדעתם לברח (תרע"ב):

ויעל הארבה על כל ארץ מצרים וינח בכל גבול מצרים כבד מאד לפניו לא היה כן ארבה כמהו ואחריו לא יהיה כן (י"ד)

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זיע"א

היותו והעבירו המצרים את ישראל בשבת הביא עליהם הקב"ה מפת ארבה שגח בשבת

בבעל הטורים כתב דבר חדוש, שהארבה נח בשבת, ופרש בזה את הפסוקה ב' וינח, הקא וינח בכל גבול מצרים, ואידך (להלן כ יא) וינח ביום השביעי, אפילו אם נח הארבה בכל הגבול, אף על פי כן וינח ביום השביעי. עכ"ל, ולא באר במה התבטאה שביתת הארבה וכו'.

להבין הענין שהארבה שעלה בגבול מצרים שמר את השבת, על פי דברי חז"ל שספרו (שמו"ר א ח), כשנראה משה שאין להם מנוחה, הלך ואמר לפרעה, מי שיש לו עבד אם אינו נח יום אחד בשבוע הוא מת, ואלו עבדיך אם אין אתה מניח להם יום אחד

לשמאלם ועם כל זה הם מתפארים ומתפארים לטול את השם והכבוד, וכל מה שיוכלו לטון דפי באחרים אזי מתפארים בקלון חכריהם, ומזה נמשך בעזונותינו הרבים שנאת חנם ואיש את רעהו חיים בלעו ופצרו פיהם לבלי חק.

מוד' דברינו הנ"ל ויט משה את ידו על השמים ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים, כלומר בהעדר הדיעת ויהי חשך אפלה ונופלים בבחינת מצר גם התקמה, ומפרש הפתוב מה הוא החשך ואפלה, 'לא ראו איש את אחיו', 'ראו משמעו לשון חשיבות, כמו רואה אני את דבריך (ר"ה פ"ב מ"ח), וכמו רואה אני את דברי אדמון (כתובת פ"ג מ"א), וזהו 'לא ראו איש את אחיו', ירצה לא חשבו בלבם איש את אחיו ללמד ממעשיהם הטובים, ואדרבא ממצויים תמיד חסרונות וקלון ודפי ומינים מצוה עצמם ולכן הולכים בחשך ולא אור להם לילך תמיד ממדרגה למדרגה, וזהו 'ולא קמו איש מתחתיו', כי אם הטה תמיד במדרגה אחד והוא רק בחינת עומד ולא הולך, ובאמת איש הישראלי צריך להיות תמיד בחינת הולך, ודו"ק:

ולכל בני ישראל היה אור במושבתם (י כג)

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

במקום מושב בני ישראל התחזק האור יותר מהרגיל

ל"א ראו וכו' ולכל בני ישראל היה אור במושבתם. צריך להבין תבת ה'יה' מ'יתר. גם תבת 'במושבתם' איני יודע מה מלמדנו והנראה דמשמיענו דתבת ה'יה' משמע שנתהיה להם אור חדש ביתר שאת מהאור הטבעי, דהנה טבע הבריאה להיות בכל מקום אור, וכשנגזר להיות חשך במקום ששם המצרים, אזי נדחה האור משם, ולהיות הולך, הולך למקום ישראל ונתוסף על האור הטבעי שבמקומם, על כן היה

השבת, עד אשר לא נותר כל ירק בעץ ובעשב השדה בכל ארץ מצרים, מחמת שהרעבו משך כל יום השבת, ובבחינת (מגילה ז:) 'כפין עניא ולא ידע שבע, שהעני הרעב לא מרגיש שבע. לכן סים הפסוק, 'לפניו לא היה כן ארבה כמהו ואחריו לא היה כן', ורש"י הקשה שבימי יואל היה ארבה כזה. אלא הכונה שלא היה עוד ארבה כמהו שנה ביום השביעי:

לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים (י כג)

אור המאיר

רבי זאב וואלף מדיטומיר זיע"א

המחשיב חבריו ולומד ממעשיהם זוכה ומתעלה בכל עת

בפסוק ויט משה את ידו על השמים ויהי חשך אפלה וגו', לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו, יש לרמוז תוכחת מוסר אנשים אשר עינים להם ולא יראו כשר מדותיהם הטובים של משפילים כי אם כל עצמם ליפות את ארחותם אם טוב ואם רע הכל נכון לפניהם, וזה הגורמת להם שבלתי אפשרי להם לילך ממדרגה למדרגה, וכאשר בארתי פרוש המשנה כל ימי גדלתי בין החכמים (אבות פ"א מ"ז), ועקר הדברים כל ימי גדלתי והלכתי ממדרגה למדרגה ולא עמדתי במדרגה אחד, ומה הגורם ככה, להיותי בין החכמים, ואז הבנתי פחיתת ערפי ועדן לא למדתי אפילו מדה אחת טובה מרבותי.

והפלא, מי שרוצה לעמוד במעלה המבחרת צריך לקיים בעצמו מה שאמר 'מפל מלמדי השפלת' (תהלים קיט צט), וכמאמרם (תענית ז:) הרבה למדתי מרבותי ומלמדי יוטר מפלם, ובפרט איש מרעהו וחרבו יכול ללמד מדות טובות וכדומה מהמצלות, אמנם עתה בדור הזה רבים עמי הארץ אשר לא ידעו בין מינים

(ירמיה יג יב), 'וְאֶנְחֵנוּ לֹא גִדַע מִה נַעֲשֶׂה כִּי עֲלִיךְ עֵינֵינוּ' (דברי הימים ב' כ יב), הַפְּנֵה כִּי חֲלִילָה לָנוּ לַעֲבוֹד עַל מִנַּת לְקַבֵּל פָּרֶס וְנִהְיֶה עוֹבְדִים אֶת עֲצָמָנוּ וְלֹא עוֹבְדִים ה' לְהוֹסִיף כַּח בְּפִמְלִיאָ שֶׁל מַעֲלָה, וְהָרִי אָנוּ רוֹאִים כִּי דָרָךְ רָשָׁעִים צָלַחָה, וְהַצְדִּיקִים כָּל חַיֵּיתָם רַק בְּכַטְחוֹנָם בַּה' דִּי לָהֶם בְּקַב חַרוֹבִים, וְאֵלֶּא עַל כְּרַחֲךָ כָּל הַעֲבוּדָה אֵינִי לַעֲבוֹד עֲצָמָנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה כִּי אִם לַעֲבוֹד אֶת ה', וְהֵינִי הַדְּבָקוֹת בְּשִׁמּוֹ הַגְּדוֹל, וְהֵינִי (דברי הימים א' כח ט) 'דַּע אֶת אֱלֹהֶיךָ אֲבִיךָ וְעֲבַדְהוּ' דִּי יִקָּא, פְּרוּשׁ הַתַּחֲבָר אֶל ה', מְלִשׁוֹן 'וְהֶאֱדָם יַדְע' (בראשית ד א), וְאִז 'וְעֲבַדְהוּ' דִּי יִקָּא וְלֹא תַעֲבֵד עֲצָמְךָ. וְהֵינִי שְׂאֵמֶר הֵקָא 'וְאֶנְחֵנוּ לֹא גִדַע', כְּשֶׁלֶּא נִהְיֶה דְבָקִים בּו 'מִה נַעֲבֵד אֶת ה'' מִה רְצוֹי תִּהְיֶה בְּאוֹתָהּ הַעֲבוּדָה, וְכִי 'לֹא גִדַע כִּי כָּל גִּבֵּל יִמְלֵא יֵינ', פְּרוּשׁ הַנְּבָלִים וְעוֹשֵׂי רָשָׁעָה הֵמָּה מְלֵאִים מְטוֹב יֵינ הַעוֹלָם הַזֶּה, 'וְאֶנְחֵנוּ לֹא גִדַע' מִה לַעֲשׂוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה רַק בְּכַטְחוֹנָנוּ בַּה', כִּי עֲלִיךְ עֵינֵינוּ וְעַל כֵּן אֵינִי הַעוֹלָם הַזֶּה תְּכָלִית הַעֲבוּדָה, וְק"ל:

דְּבַר נָא בְּאֲזֵי הַעֵם וְיִשְׁאַלוּ אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רֵעוּתָהּ כְּלִי כֶסֶף וְכִלְי זָהָב (יא ב)

דְּבָרֵי יְחֻזְקָאֵל

רבי יחזקאל משינא זיע"א

הו אבְרָהָם לֹא יִשְׂאֵל

דְּבַר נָא בְּאֲזֵי הַעֵם וְיִשְׁאַלוּ אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רֵעוּתָהּ כְּלִי כֶסֶף וְכִלְי זָהָב. פֶּרֶשׁ רַש"י ז"ל, הַזְהִירָם עַל כֶּף, שֶׁלֹּא יֵאמֶר אוֹתוֹ צְדִיק אֲבָרָהָם וְעֲבָדִים וְעֵנֵנו אִתָּם קָיָם בְּהֵם, וְאַחֲרֵי כֵן יִצְאוּ בְּרַכְשׁ גְּדוֹל' לֹא קָיָם בְּהֵם. וְקָשָׁה, הֲלֵא אֲבָרָהָם אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם נִתְּנָסָה בְּעֶשֶׂר נְסִיווֹת וְלֹא הִרְהוּר אַחַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכֵאֵן יֵאמֶר עַל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא 'וְעֲבָדִים וְעֵנֵנו אִתָּם קָיָם בְּהֵם' וְכוּ'. וּבִפְרָט כְּשֶׁהוּא בְּעִלְמָא דְקָשׁוּט יֵאמֶר כֵּן עַל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

לָהֶם הָאֹר בְּיָתֵר שְׂאֵת. וְזֶהוּ שְׂאֵמֶר 'וְלִכְלֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיָּה מִקְדָּשׁ אֹר בְּמוֹשְׁבַתְהֶם', רִצָּה לֹמֵר עִם הַמוֹשְׁבוֹת, שְׁמַע מִיָּנָה שֶׁהָאֹר נִתְּהֵה מִהַמוֹשְׁבוֹת, שְׁמַע מִיָּנָה:

דְּבָרֵי יוֹאֵל

רבי יואל מאטמור זיע"א

במפת חֲשׂוֹךְ יִכְלוּ יִשְׂרָאֵל לְצַאת מִמִּצְרַיִם וְלֹא יִצְאוּ

אֲפֹשֶׁר לֹמֵר בְּרָמָז הַפְּסוּק, דִּהְנֵה מֵלֵת 'בְּמוֹשְׁבַתְהֶם' מִיָּתֵר וְיִסְפִּיק שְׂיֵאמֶר 'וְלִכְלֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיָּה אֹר', וְאֲפֹשֶׁר לֹמֵר עַל פִּי מִה שְׂכַתְבְּנוּ בְּדַבְּרָנוּ (פֶּרֶשׁת נח קמ"ה). דְּמַפֵּת הַחֲשׂוֹךְ הִיָּה נְסִיוֹן גְּדוֹל לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵי מִצְרַיִם כְּלָם כְּפֹתִים עוֹמֵד לֹא יְכוּל לִישָׁב וְכוּ', וְהִיָּה בִּיכְלָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְצַאת מֵאֲרָצָם בְּאֵין מִפְרִיעַ, אֲבָל עָמְדוּ בְּנִסְיוֹנָם וְלֹא עֲבָרוּ הַשְּׁבוּעָה שֶׁהִשְׁבִּיעַם יַעֲקֹב אֲבִינוּ וְיוֹסֵף שֶׁלֹּא יִצְאוּ עַד שְׂיָבֵא גְּאֵל אֲמִתִּי בְּסִימָן שֶׁל פְּקָדָה כְּפוּלָה, וְעַל דִּי זֶה זָכוּ לְגֵאֲלָה וְיִצְאוּ מֵאֲפֵלָה לְאוֹר גְּדוֹל וְנִשְׁפַּע עֲלֵיהֶם הָאֲרֵת הַקְּדוּשָׁה וְנִתְעַלּוּ לְרוּם הַמַּעֲלוֹת כְּפֹדַע, וְזֶה יִרְמָז הַפְּתוּב שֶׁעַל יְדֵי מַפֵּת הַחֲשׂוֹךְ זָכוּ יִשְׂרָאֵל לְאוֹר גְּדוֹל, 'וְלִכְלֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיָּה אֹר', 'בְּמוֹשְׁבַתְהֶם', עַל כֵּי נִתְעַצְבוּ 'בְּמוֹשְׁבַתְהֶם' וְלֹא יִצְאוּ בְּרִשׁוֹת עֲצָמָם:

וְאֶנְחֵנוּ לֹא גִדַע מִה נַעֲבֵד אֶת ה' עַד בְּאֵנוּ שְׁמָה

(י כז)

חֲתָם סוֹפֵר

רבי משה סופר זיע"א

אֵין עֲבוּדְתָנוּ כְּדִי לְזַכּוֹת לְחַיֵּי עוֹלָם הַזֶּה אֵלֶּא לְשֵׁם שְׁמַיִם

'וְאֶנְחֵנוּ לֹא גִדַע'. ג' בְּמִסְרָה, הֵקָא, וְאִדְךָ 'הִדַּע לֹא גִדַע כִּי כָּל גִּבֵּל יִמְלֵא יֵינ'

מקום נאמן הקדוש ברוך הוא לקיים הבטחתו.
עוד דקדקו דתבת 'בהם' מיתר.

ישוב נאה על פי מעשה ברבי משה ליב
מסאסוב זיע"א

וַנְרְאָה לְפָרֶשׁ, דהנה במכילתא (מס' דפסחא יג)
דרשו רבותינו ו"ל 'תורי זהב נעשה
לך' (שיר השירים א יא), זו בנת הים, 'עם נקדות
הקסוף' (שם), זו בנת מצרים, נמצא דבנת הים
היה גדול הרבה מבנת מצרים, ולכן הגם שגלוי
לפני הקדוש ברוך הוא שיהיה להם בנת הים,
על כל פנים בשעת יציאתן ממצרים אם ילכו
ריקם יתרעם אברהם אבינו עליו השלום פי הוא
לא ידע עדן מבנת הים, ולכן רצה הקדוש
ברוך הוא להפיס דעתו של אברהם אבינו עליו
השלום לעת עתה על כל פנים מבנת מצרים.

וּכְמוֹ שְׁמַעְתִּי בְשֵׁם אֲדָמוּר הגה"ק מ' חיים
מצאנץ זלה"ה שספר בפורים קטן מעשה
מהרב הגה"ק מ' משה ליב מסאסוב זלה"ה,
שהצדיק הנ"ל בערב יום פפור אחר הסעודה
הלך לשוק לחפש אולי זמין לו השם יתברך
איזה מצוה לעשות גמילות חסדים, ופגע בעני
אחד ושאל אותו אם רוצה לשמות זין שרף,
אמר העני הן, והלך עמו לבית הסמוך וצוה
לתן כוס זין שרף, ואחר ששטה אמר לו הרה"ק
הנ"ל אם רצונך לשמות יי"ש יותר טוב וחרף
בא עמי אל הפריפינאציע ששם בנמצא יי"ש
חזק וחרף ומטעם ביותר, אמר העני הן, והלך
עמו, ובכאם שמה צוה הרה"צ הנ"ל לתן לו
כוס יי"ש מן המבקר, ואחר ששטה שאל העני
את הרה"צ מדוע לא הלכת עמי תכף בפעם
הראשון להפריפינאציע, והרה"צ השיב לו רציתי
לעשות לך נחת רוח שתסעוד לך טרם בואך
הנה. וסיים הרה"ק מצאנץ זלה"ה, הגם שנדע
מספרים הקדושים שהימים האלה נזכרים ונעשים
בכל דור ודור ובכל שנה ושנה נתעורר הגם,
ובנדאי נעשה לנו השם יתברך נסים בפורים
הבא עלינו לטובה, אמנם כדי להפיס דעתנו
נתן לנו השם יתברך כעת פורים קטן שגם היום

החשש שיקשו אנשי העולם על שבת
אברהם במלכיות

וְשִׁמְעֵתִי מְאֹדוּנִי אָבִי הַנְּאֻן הַקְּדוֹשׁ זלה"ה,
דכונת רש"י ז"ל הוא על דרך דאיתא
(כ"ר מד כא) על פסוק ו'יהי השמש באה ועלטה
היה' (בראשית טו יז), שאמר לו הקדוש ברוך הוא
לאברהם כמה אתה רוצה שידרו בניך, בגיהנם
או במלכיות, אברהם ברוך לו את המלכיות,
נמצא דהגלות ברוך אברהם לבניו. וזה שאמר
'שלא יאמר' העולם, 'אותו צדיק אברהם ועבדו
וענו אתם קיים בהם' כמה שברר הגלות לבניו,
'ואחר כך יצאו ברכוש גדול לא קיים' הקדוש
ברוך הוא 'בהם'. לכן הזהירם על כך וישאלו
איש מאת רעהו וגו' כלי כסף וכלי זהב:

אברהם יאמר שהוא גרם

אִי יֹאמֶר, שלא יאמר אותו צדיק אברהם
'ועבדו וענו אתם' קיים בהם וכו'. הינו
שלא יאמר אותו צדיק ששהכל בסבת חטאותיו,
מה שישאל היו בגלות הוא מקמת שנענשו
בניו בשבילו. ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא
קיים בהם, הינו מה שלא יצאו ברכוש גדול,
גם כן גרמו עונותיו למנע הטובה שהיתה ראוי
לבא להם לישראל בניו, לכן הזהירם על כך
'וישאלו' וגו':

אמרי יוסף

רבי יוסף מאיר מספינקא זיע"א

אף אם אברהם לא יתרעם הרי על
הקב"ה לקיים הבטחתו

יְדַבֵּר נא באוני העם וישאלו איש מאת רעהו
ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב,
וידרשו רבותינו ז"ל (ברכות ט) אין נא אלא לשון
בקשה כו' שלא יאמר אותו צדיק 'ועבדו וענו
אתם' קיים בהם יאחרי כן יצאו ברכוש גדול'
לא קיים בהם. ודקדקו המפרשים הא אף אם
לא יתרעם אברהם אבינו עליו השלום, מפל

לפרש לשון 'סבלות', מה זה הפרוש. והענין הוא, שישיראל עם קדוש יש להם תענוג וחיות מן התורה והמצוות של השם יתברך, ותענוג של הרשע וחיותו הוא מדברים מאוסים, כמו שראינו חזיר תענוג שלו מדבר מאוס, כמו כן הרשע יש לו תענוג מדבר מאוס. ואם בא הרשע לחזור בתשובה, אזי מבין יודע שהתענוג שהיה לו מקדם היה מדבר מאוס.

בשבת עושים תשובה ומצטרפים על שבחל שתאבד הנפש יחזור להיות להם התענוג מדברים מאוסים, וזהו 'וי אבדה נפש'

וי פי זה נבאר מאמר רז"ל (ביצה טו.) פיון שבא שבת, נותן השם יתברך נשמה יתרה לישיראל, ובמוצאי שבת נוטלה כמו שנאמר (להלן לא י) 'שבת וינפש', פיון ששבת וי אבדה נפש. ראוי לרקדק מה זה שמביא ראיה מן הפסוק פיון ששבת, הלא כשיצא שבת אבדה נפש. ונבאר על פי מאמר רז"ל (שבת קיח:) אלקמלי שמרו ישראל שתי שבתות מד הינו נגאלין, ובמקום אחר מבאר בגמרא (ירושלמי תענית פ"א ה"א) אלקמלי שמרו שבת ראשונה כו'. והענין הוא ששבת קרמו על תשובה, כי שבת אותיות תשב נמצא בשבת קדש עושים ישיראל תשובה, ויודעים שהתענוג שהיה להם בחול היה מדבר מאוס, ומצער את עצמו כשיבוא חול, שלא יהיה להם חס ושלום עוד התענוג כמו שהיה להם בחול מקדם. וזה הוא 'פיון שבא שבת נותן השם יתברך נשמה יתרה לישיראל', הינו שיהיה להם התענוג מתורה ומצוות של השם יתברך, כשעושים תשובה ופוחדים פיון ששבת ויש להם הנשמה יתרה, וי אבדה נפש בחול כשיבוא כמו שהיה להם מקדם.

צריך שתי שבתות, אחת לעשות תשובה, ואחת שבה יש תענוג אמתי

נמצא צריך שני שבתות, שבת אחר, כדי לעשות תשובה ולהבין שצריך להיות להם תענוג מעבודת השם יתברך מהתורה ומצוות. ואז בשבת שני, אזי יש להם התענוג אמתי.

נתעורר הנס, עכ"ד. וכמו כן רצה הקדוש ברוך הוא להפיס דעתו של אברהם אבינו עליו השלום לעת עתה בכנות מצרים.

הבטחת הרכוש גדול הוא על עת הגאולה העתידה

או יאמר, על פי מה שכתב בספר הקדוש דברי אמת מהרה"צ מלבלין זלה"ה (לך לך) דהאי ואחרי כן יצאו ברכש גדול קאי על גאולה העתידה במהרה ביימינו שהיה לנו רכוש גדול, ונמצא שפיר מדקדק תבת 'בהם', הם יצאי מצרים שעברו עבודת פרך, והרכוש הגדול יהיה לדורות אשר יהיו בעקבא דמשיחא, ולכן אתי שפיר כדי שלא יאמר כו' קים 'בהם' ואחרי כן יצא ברכוש גדול לא קים 'בהם' רק לדור האחרון בביאת הגואל במהרה ביימינו אמן:

ויאמר משה כה אמר ה' כחצת הלילה אני יוצא בתוך מצרים (יא ד)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מבדיריטשוב זיע"א

משה רבנו תמיד התנבא בזה' ולמה כאן אמר כה'

או יבאר כה אמר ה' כחצת הלילה אני יוצא בתוך מצרים. והנה ידוע שכל הנביאים התנבאו בכה, יותר עליהם משה שהתנבא בזה (ספרי מטות א), ולמה אמר כאן 'כה אמר כו'. ונבאר על פי הפסוק (לעיל ו ו-ז) 'לכן אמר כו' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים, והצאתי אתכם מעבדתם, ונצאתי אתכם בזרוע וכו', ולקחתי אתכם לי לעם, פי אני ה' אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים'. ראוי להבין הלא התורה מתחיל ממדרגה תחתונה למעלה, הינו והוצאתי אתכם, עד למעלה ונצאתי בזרוע נטויה, והנה ראוי לאמר אני ה' אלהיכם שגאלתי אתכם בזרוע נטויה כו'. גם

תִּבְרָךְ שְׁמוֹ, לְלַמַּד מִכֹּחַ מַעֲשֵׂי תִבְרָךְ, שֶׁמַּצִּינֵנוּ בְּכֹל עֵת שֶׁהִיא הַעוֹלָם רוֹפֵף מְאֹד וְקָרוֹב לְהִיּוֹת תְּרֹב, וְאַחַר כֵּן נִתְקַיֵּם יוֹשֵׁב הָעוֹלָם. וְכִמוֹ שֶׁכִּתְּבוּנוּ בְּאֲרִיכוֹת עַל מִדְרָשׁ עַל פְּסוּק 'בֹּא אֶל פְּרַעֲה' זֶהוּ שֶׁאִמְרַת הַכְּתוּב 'אִמְרוּ לְאֱלֹקִים מִה נִזְרָא מַעֲשֵׂיךָ', יַעֲזִין שָׁם. וְכֵן לַמַּד תִּבְרָךְ אוֹתְנוּ דְרָכֵי עֲבוֹדָתוֹ תִּבְרָךְ שְׁמוֹ. וְזֶה 'כַּח מַעֲשֵׂי הַגִּיד לַעֲמוֹ', שֶׁיִּתְּנֶהגוּ גַם כֵּן כֵּן, וְיִהְיֶה כַּח בְּאֲדָם לְבָרָא שְׁמַיִם וְאָרֶץ בְּמַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים וְהַלְצָמִית אוֹר, וְלִכֵּן כ"ח אוֹתוֹת בְּפִסּוּק בְּרֵאשִׁית לְרִמּוֹ עַל כַּח הַנ"ל.

וְהַעֲנִינוּ, שֶׁהָאֲדָם עוֹלָם קָטָן, וְצָרִיךְ בְּכֹל פַּעַם לְחַשֵּׁב עִם עֲצָמוֹ וּלְמַשְׁמֵשׁ בְּמַעֲשָׂיו, וְיִהְיֶה בְּבַחֲיַת בְּטוֹל בְּעֵינֵי עֲצָמוֹ, שֶׁיִּרְאֶה שְׂאִינוֹ עוֹבֵד כָּלֵל עֲבוֹדָתוֹ תִּבְרָךְ שְׁמוֹ, כְּאֲשֶׁר רָאוּי לְאֱלֹקֵי גְדוֹל אֵין סוֹף תִּבְרָךְ וְיִתְעַלֶּה שְׂאִין שְׁעוֹר לְגַדְלָתוֹ, וְיִהְיֶה שֶׁכֵּל רִיחַ עַד מְאֹד. וְתִכְרַף יִתְחַיֵּל וְיֵאמַר עֲתָה אֲתַחִיל מִחֲדָשׁ לְעוֹבְדוֹ תִּבְרָךְ שְׁמוֹ כְּדַת וְכְרֵאוּי, וְכַכֵּל כַּחֵי אֲעַבְדוּ אוֹתוֹ תִּבְרָךְ שְׁמוֹ, וְיַחֲדָשׁ עֲצָמוֹ בְּרִיָּה חֲדָשָׁה לְעֲבוֹדָתוֹ תִּבְרָךְ שְׁמוֹ בְּהִתְחַדְּשׁוֹת.

וְהִגֵּה הַהִתְחַדְּשׁוֹת הוּא מִמְקוֹר הַבְּרִיאָה, שֶׁהוּא אוֹת ה' אֲתָה קְלִילָא דְלִית בְּהָ מְשׁוֹשִׁיתָא רַק הוּא אֲוִיר בְּלִבְדוּ, כִּי בְּשִׁמוּצִיא הָאֲדָם אֲוִיר מִפְּיוֹ הוּא דְגַמַּת מִי שְׁמוּצִיא אוֹת ה', כִּי קִיּוּם כָּל הַבְּרִיאָה שֶׁל הָעוֹלָם הוּא בְּאֲוִיר, וְהַכֵּל בְּחִינַת אוֹת ה' שֶׁדָּרְשׁוּ ו"ל (מִנְחוֹת טו): בְּהַבְּרָאָם בְּה' בְּרָאָם, וְלִכֵּן מַצִּינֵנוּ שֶׁהַכֵּל ה' עֲנִינֵינָם, ה' חוֹשִׁים בְּמַחֲשָׁבָה, ה' מוֹצֵאוֹת הַפֶּה בְּדַבּוּר, וְה' מְדוֹת גְּדֻלָּה גְבוּרָה תְּפָאֲרַת נִצַּח הוֹד. וְכֵן כַּח הַהוֹלָדָה גַּם כֵּן בְּה', עַל דֶּרֶךְ 'הָא לְכֶם זֶרַע' (בְּרֵאשִׁית זו כג), כִּי דְרֻעַ שֶׁלְכֵן רָחַל הִיָּתָה עֲקָרָה, שֶׁלֹּא הָיָה לָהּ ה' בְּשִׁמְהָ, כִּי הַבְּרִיאָה וְהַהוֹלָדָה הַכֵּל מְאוֹת ה', כִּי הָעוֹלָם נִבְרָא בְּה' חֲמִשִּׁי תוֹרָה, שֶׁהַתּוֹרָה אוֹמְרַת אֲנִי הֵייתִי כְּלִי אוֹמְנֹתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלִכֵּן הַכֵּל בְּכַח הַה'.

וְלִכֵּן כְּשֶׁאֲדָם רוֹאֶה בְּעֲצָמוֹ שְׂאִינוֹ יוֹצֵא דְי חוֹכְתוֹ עֲבוֹדָתוֹ תִּבְרָךְ שְׁמוֹ, וְרוֹצֶה

אֲכַל כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם הָיָה לָהֶם בְּהִירוֹת גְּדוֹל, שֶׁרָאָתָה שֶׁפָּחָה עַל הַיָּם מַה שֶׁלֹּא רָאָה יִחְזַקְאֵל (מְכִילֵת מִס' דְּשִׁירָה א), נִמְצָא אִם הָיוּ שׁוֹמְרִים שֶׁבֶת רֵאשׁוֹנָה, וְהָיָה לָהֶם הַתְּעַנּוּג אֲמִתִּי מִתּוֹרָה וּמִצְוֹת הָיוּ נִגְאָלִין. אֲכַל כְּעַת שֶׁיֵּשׁ חֲמֵר עָב, צָרִיךְ שֶׁבֶת אֲחָד לְזַכֵּךְ הַחֲמֵר וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְאַחַר כֵּן שֶׁבֶת שְׁנֵי, לְהִיּוֹת הַתְּעַנּוּג מִתּוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁל הַשָּׁם תִּבְרָךְ.

סְבֵלַת מִצְרַיִם פְּרוּשׁוֹ שֶׁלֹּא תוֹכְלוּ לְסַבֵּל דְּבָרִים מְאוּסִים כְּמוֹ שֶׁהִיא בְּמִצְרַיִם

וְהִגֵּה הַיִּשְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם בְּנוּיָן שְׁעָרֵי וְכוּ' (וְהוּרָה חֲדָשׁ נב.) וְהָיָה לָהֶם תְּעַנּוּג מִדְּבָרִים מְאוּסִים, וְלִזְהָ אָמַר לָהֶם הַשָּׁם תִּבְרָךְ 'אֲנִי ה' הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבִלוֹת מִצְרַיִם' הֵינּוּ שֶׁלֹּא תוֹכְלוּ לְסַבֵּל אֶת הַתְּעַנּוּג מִדְּבָר מְאוּס שֶׁהִיא לָהֶם, וְזֶה הוּא הַפְּרוּשׁ שֶׁל לְשׁוֹן 'סְבִלוֹת' שֶׁלֹּא תוֹכְלוּ לְסַבֵּל אֶת הַתְּעַנּוּג מִדְּבָר מְאוּס שֶׁהִיא, רַק יִהְיֶה לָכֶם תְּעַנּוּג מִעֲבוֹדַת הַשָּׁם תִּבְרָךְ, מִתּוֹרָה וְתַפְלָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. וְלִזְהָ אָמַר מִשָּׁה בְּמִצְרַיִם 'כֹּה אָמַר ה'' מִחֲמַת שֶׁלֹּא הָיוּ יִשְׂרָאֵל עֲדִין מְזַכְּכִין מֵעַב חֲמֵר, אֲכַל אַחַר כֵּן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל עִם קְדוּשׁ מְזַכֵּךְ, אַז אָמַר לָהֶם הַגְּבוּיָה ב'זֶה':

הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים וְאִשׁוֹן הוּא לְכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה (יב ב)

זֶרַע קֹדֶשׁ

רַבִּי נַפְתָּלִי צְבִי מְרוֹפְשִׁיץ זִיע"א

בְּכֹל עֵת יִרְאֶה שְׂעָדִינוּ לֹא הַתְּחִיל הַעֲבוּדָה וְיִתְחִיל מִחֲדָשׁ, וְעַל דְּיֵי הַתְּמַדָּה בַּתּוֹרָה וְתַפְלָה כְּבוֹנָה יִזְכֶּה לְתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה הִגֵּה אִמְרוּ רְבוּתֵינוּ ו"ל (רִש"י בְּרֵאשִׁית א א) לֹא הָיָה צָרִיךְ לְהִתְחִיל אֶת הַתּוֹרָה אֲלֵא מִהַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם וְכוּ', מִשׁוּם כַּח מַעֲשֵׂי הַגִּיד לַעֲמוֹ כו'. לְלַמְּדֵנוּ אֲרַחוֹת נְתִיבוֹת קְבֵלַת עֲבוֹדָתוֹ

היא להשכינה הקדושה שיבוא הארה מאין סוף ברנף הוא להשכינה על ידי התחדשות עבודתנו:

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בכל זמן צריך להתחזק בתחלתו והכל חולף אחר ההתחלה

ה'חדש' הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם החדשי השנה. יש לזקק, למה כפל בפסוק הזה וחסר ואמר 'ראשון הוא לכם החדשי השנה'. אלא בא לומר, דהשכינה תהיה זהיר בה בראשית כל דבר, דעקר כל דבר הוא בכניסתו, כמו שאמרו הראשונים זכרונם לברכה דבתחלת השנה יהיה זהיר האדם בתשובה ובתפלה כראוי, כדי כשיתגבר על יצרו בתחלת הענין יעזרהו יוצרו, וכן יהיה תמיד. ולפיכך נתקנו תפלות משנות לתחלת השנה, וכן בראש חדש ובתחלת השבוע, והכא נמי בלילה תחלתה הוא בתפלה, ותחלת היום הוא בתפלה. וכל זה כדי שיהיה אדם זריז בתפלה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ר עה א) קדמה לרשיעא עד לא יקדמנה. וכל האזהרות אלה הם על תקון השכינה הנקראת 'ראש':

תחלת כל הזמנים נרמזו בפסוק

וְכֵן זֶה נִרְמַז בַּמִּקְרָא הַזֶּה. ראש חדש, מבאר בפשט הפתוב. ראשית השנה, נרמז ב'החדשי השנה', כלומר, חשבון תחלת חדשי השנה, דלשנים מונים מתשרי. לכם ראש חדשים סופי תבות גימטריא 'שבויע' עם שני כוללים. הוא לכם החדשי השנה' ראשי תבות גימטריא 'ליל', וסופי תבות גימטריא 'יום'. הרי הכל נרמז במקרא הזה, תחלת השנה ותחלת החדש ותחלת השבוע ותחלת הלילה ותחלת היום, שיהיה זהיר אדם בתחלת הכניסה כדי שיזגל על כך. והשכינה היא ראשית הכל, לפיכך אמר ראשון הוא לכם:

לחדש את עצמו, צריך גם כן לחדש את עצמו בלח הה', להתמיד מאד בה' חמשי תורה ותורה שבעל פה, על דרך שאמרו חז"ל (ויק"ר כה א) אם רגיל ללמד דף אחד ללמד שני דפים, ואחר כך לבקש מאד מהשם יתברך 'לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון תחד בקרבי' (תהלים נא יב), שהוא התחדשות רוח, כנ"ל ש'הה' הוא אור ורוח.

ולזה תקנו לנו קדמונו אנשי כנסת הגדולה בברכת התשובה 'השיבנו אבינו לתורתך', זהו התחלת התשובה, אחר כך 'וקרבנו מלכנו לעבודתך', עבודה זהו תפלה וקיום המצוות, כדרך על אדון על עבדו, ואחר כך 'יכול לבוא לתשובה שלמה, כמו שאמרים אחר כך 'יהיזירנו בתשובה שלמה לפניך', ומי שרוצה להפך הסדר הנ"ל, אי אפשר שיבוא לתשובה שלמה, ויתחדש בקרבו רוח נכון. ורוח הוא רצון, כמו שנאמר 'פקד ה' אלהי הרוחת כו' (כמדבר כו טו), איש שיכול להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד (כמדבר"ר כא טו), נמצא שרוח הוא רצון, ומרצון טוב יתחדשו ה' חושים וה' מוצאות הפה, והכל מה', מקור ההתחדשות.

וזהו שנאמר 'החדש הזה לכם', שיהיה יכול לכתב חדש הזה לכם, רק בא לרמוז כנ"ל, שיחדשו בני ישראל עבודתם להמשיך ההתחדשות מה' כנ"ל. והנה על ידי שנעשה כנ"ל, ונחדש עבודתנו לו יתברך שמו בכל עת, מבחינת ה' שמשם בא ההתחדשות וההולדה, נמשיך פח הולדה להשכינה הקדושה, שחס ושלום כשאין אנו מטיבין מעשינו פתיב, באו בנים עד משבר וכח אין ללדה' (מלכים ב' יט ג). אבל כשנעשה כנ"ל יהיה הולדה לשכינה הקדושה יהיה רבים בני שוממה כו' (ישעיה נד א), ויהיה ילד ילד לנו בן נתן לנו' (שם ט ח), והשכינה הקדושה שנקראת רחל, יקיים בה יגיש תקנה לאחריה וכו' ושבנו בנים לגבולם' (ירמיה לא טו). וזהו שרמזו ל'כם ראש ח'דשים ראשי תבות רחל,

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א
יש לקיים כל מצוה מתוך אהבת ה'
בוערת וינגיש בה מתיקות ושמחה יותר
מכל מתיקות שבעולם

דְּבָרוּ אֶל כָּל עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל וְגו' בַּעֲשֹׂר וְגו' אֲבֹת
שֶׁה לְבַיִת. בַּמִּדְרָשׁ (שמו"ר טו יב), הָרָא
הוא דְּקָתִיב (בראשית כב ח) 'אֱלֹהִים יִרְאֶה לוֹ הַשָּׁה
לְעֵלָה בְּנִי'. וּבַהֲעִיר לֵב יֵשׁ לְיֹמֵר עַל פִּי פֶּשׁוּטוֹ,
הִנֵּה יֵשׁ פֶּמָה בְּנֵי אָדָם שְׁעוֹשִׁין מִצְוָה אַחַת,
וְאִין טַעַם וּמַחֲשָׁבָה שֶׁל אָדָם זֶה בַּעֲשִׂיתוֹ הַמִּצְוָה
כְּטַעַם וּמַחֲשָׁבָה שֶׁל אָדָם הַזֶּה בַּעֲשִׂיתוֹ מִצְוָה
זוֹ גּוּפָא. דְּעָקֵר הוא הַכּוֹנֵה וְכֵה וּרְצוּיָה בַּעֲשִׂתָּהּ,
רְצָה לְיֹמֵר כְּשֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה יְהֵא בְּכָל לְבוֹ
וְנַפְשׁוֹ וּמְאֹדוֹ בְּדַחֲלֵי וּרְחִימֵי, וְלִמְסֵר נַפְשׁוֹ עֲלֵי
מַחֲמַת שְׂבוּעַר בְּלִבּוֹ אֲהַבַת ה' מְאֹד, כְּמוֹ שְׂכָתוּב
(ש"ה"ש ח ז) 'אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ
בְּאַהֲבָה בּוֹז יְבוֹזוּ לוֹ', וְיִהְיֶה מְתוּק לוֹ עֲשִׂית
הַמִּצְוָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִכָּל מִינֵי מַתִּיקוֹת שְׂבַעוֹלָם,
וְיֵהֵא שֶׁשׁ וְשִׂמְחָה כְּמוֹצֵא שְׁלָל רַב יוֹתֵר, וְעַל
דְּיֵי זֶה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּמִסִּירוֹת נַפְשׁ וְלֹא יְבוֹשׁ
מִהַמְלַעֲיָגִים עֲלָיו.

הַכֵּנַת קִרְבֵּן פֶּסַח הִיְתָה בְּמִסִּירוֹת נַפֶּשׁ

וְכִמּוֹ כֵּן בְּמִצְוַת קִרְבֵּן פֶּסַח שְׂעוּהָ ה' יִתְבַּרַךְ
שִׂיקָחוּ לָהֶם בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ טֹלָה, וְיִקְשְׁרוּ
אוֹתוֹ בְּכַרְעֵי הַמַּטֵּה, וְלִהְיוֹת מוֹכֵן לְשַׁחֲטוֹ בְּעָרֵב
פֶּסַח. וְהִנֵּה הָיוּ בִּיגִינָהם פֶּמָה אֲנָשִׁים מִן הָעָרֵב
רַב וְכַדוּמָה שְׁלֵא הָיוּ מְאֲמִינִים בְּדַבְּרֵי זֶה שִׁיגְאָלוּ,
וְהָיוּ מְתוֹלָצְצִים מִזֶּה, אָמֵנָם הַכְּשָׁרִים שֶׁבִּישְׂרָאֵל
בְּנֵי אֲבָרָהִם יִצְחָק וְיַעֲקֹב תְּפָסוּ אֲמִנוֹת אֲבוֹתֵיהֶם
הַקְּדוֹשִׁים בִּיְדֵיהֶם, וּמְסִרוֹ נַפְשָׁם לַה' יִתְבַּרַךְ לְקַיֵּם
מִצְוָתוֹ, וְקִשְׁרוּ הַטֹּלָה בְּכַרְעֵי הַמַּטֵּה, הִגֵּם שֶׁהָיוּ
תוֹעֲבַת מִצְרַיִם כְּמוֹ שְׂכָתוּב (לעיל ח כב) 'הֵן נִזְבַּח
אֶת תוֹעֲבַת מִצְרַיִם' גו', עַם כָּל זֶה לֹא חֲשָׁשׁוּ
לָזֶה, וְקִיְמוּ פְקָדַת מְלַכְנוּ כֻּלָּם כְּאֶחָד בְּמִסִּירוֹת
נַפֶּשׁ בְּאֵמַת וְתַמִּים, אַחַד, מַחֲמַת גְּדֹל הָאֲמוּנָה
שֶׁהָאֲמִינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּה' יִתְבַּרַךְ וּבְמִשְׁחָה עֲבָדוּ
שְׂבוּדָאֵי תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה. וְהַשְׁנִי, מַחֲמַת שֶׁה' יִתְבַּרַךְ
צָוָה לַעֲשׂוֹת כֵּן עָשׂוּ פְקָדָתוֹ יִתְבַּרַךְ לְקַיֵּם מִצְוָתוֹ

דְּבָרוּ אֶל כָּל עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְיִקְחוּ לָהֶם
אִישׁ שֶׁה לְבַיִת אֲבֹת שֶׁה לְבַיִת (יב א)

דָּגַל מִחֲנֵה אֲפָרִים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א
עֲשֶׂה עֲצֻמוֹ מְרַכְבָּה לַמַּדּוּת הַאֲבוֹת
הַקְּדוֹשִׁים וְאִם אֵינִי כוֹל יִתְחַבֵּר לַצַּדִּיק
שִׂיִּסְיֵעוּ

דְּבָרוּ אֶל כָּל עַדְתֵּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ לָהֶם שֶׁה
לְבַיִת אֲבֹת שֶׁה לְבַיִת'. כִּי יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים
שֶׁה, עַל הַרְף 'שֶׁה פְּזוּרָה יִשְׂרָאֵל' (ירמיה ג יז),
וְהוּא שְׂאֲמֵר שִׁיעֲשׂוּ עֲצָמָם 'לְבַיִת לְאֲבוֹת' –
הֵינּוּ לְהִיּוֹת מְרַכְבָּה לְגו' אֲבָהֶן שֶׁהם חֶסֶד גְּבוּרָה
תְּפָאֶרֶת, כְּמוֹ דוֹר הַמְּלָךְ עֲלָיו הַשְּׁלוֹם עֲשֶׂה
עֲצָמוֹ מְרַכְבָּה לְאוֹתָן הַמַּדּוּת וְחֻבֵּר עֲצָמוֹ עִמָּהֶם.
'שֶׁה לְבַיִת' – הֵינּוּ שִׂכְנֵינוּ עֲצָמָם בְּהַתְּפַשְׁרוֹת
מַעֲשִׂיהֶם לְבַיִת נְכוֹן וְנִשְׂא שְׂתֵּהִיָּה הַגְּאֻלָּה בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ אָמֵן. וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מֵהִיּוֹת מִשֶׁה' –
הֵינּוּ שְׂבַמְעוּט הַשְּׂגָתוֹ לֹא כוֹל לַעֲשׂוֹת לַעֲצָמוֹ
בֵּית וּמְרַכְבָּה כְּנ"ל, אֲזַי עֲצָה הִיעוּצָה הִיא וְלִקְחָה
הוּא וּשְׂכָנֵנו' – הֵינּוּ מְקוֹם שֶׁהַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה שָׁם,
הֵינּוּ שִׂיחַבֵּר עֲצָמוֹ לַצַּדִּיק שְׂנִיקְרָא 'שְׂכָנֵנו' כְּנ"ל,
וְהוּא 'הַקְּרֵב אֶל בֵּיתוֹ' – שִׂיְהִיָּה לוֹ לַעֲזֹר וּלְסַעֵד
בְּעַבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ, וְהִבֵּן, כְּדֹאִיתָא בְּכַתְּבֵי
הָרַר"י ז"ל הִיא עַל פְּסוּק 'טוֹב שָׁכֵן קְרוֹב מֵאֵח
רְחוֹק' (משלי כו י), כִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִקְרָא
בְּגִלוּת 'אֵח רְחוֹק' כְּכֹכּוֹל, וְהַצַּדִּיק הַקְּרוֹב וְדְבוּק
לָה' תְּמִיד נִקְרָא 'שָׁכֵן קְרוֹב' שֶׁמַּצְעֵר עֲצָמוֹ תְּמִיד
בְּגִלוּת הַשְּׂכִינָה כְּכֹכּוֹל, וְזֶהוּ וְלִקְחָה הוּא וּשְׂכָנֵנו
הַקְּרֵב אֶל בֵּיתוֹ, כְּנ"ל שֶׁהַצַּדִּיק נִקְרָא 'שָׁכֵן
קְרוֹב'. אוֹ יֵאמֵר 'וּשְׂכָנֵנו' עַל הַשְּׂכִינָה הַקְּדוֹשָׁה
הַשׁוֹכֵן בְּקִרְבֵּי הָאָדָם וְהִיא תְּמִיד שׁוֹרָה אֲצֵל
הָאָדָם כְּכֹתֵל מְעָרְבֵי שְׂמַעוֹלָם לֹא זֶה שְׂכִינָה
וְכו' (שמו"ר ב ב), וְזֶהוּ וְהַקְּרֵב אֶל בֵּיתוֹ, וְהֵינּוּ
שִׂיְתַפְּלֵל לְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ בְּרוּךְ הוּא שִׂיְהִיָּה לוֹ
לַעֲזֹר וּלְסַעֵד, עַל דְּרָךְ הַבָּא לְהַטְהֵר מִסִּיעֵינִי לוֹ
(יזמא לח:), וְהִבֵּן:

יתפלל בהתלהבות ויעשה המצוות בשלמות
בלא פניות ובלא אחר

וְאֶכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה צָלִי אִשׁ (פסוק ח), דהנה 'הבשר' הוא רמז על הדינים כנודע, 'בלילה' הוא הגלות המר, וזהו הפרוש 'ואכלו את הבשר בלילה הזה', שביטלו את הדינים ויכלו אותם בגלות המר הזה על ידי 'צלי אש', צלי הוא לשון תפלה, והינו על ידי תפלה בתמימות. וזהו אתי שפיר 'על מצות ומררים יאכלהו', דאיתא (רש"י במדבר יא ה) חנם בלא מצות, ופרשו המפרשים מצוה שהוא בא לו בחנם בלי טרח ובלא מעות לאו מצוה היא בשלמות, וזהו הפרוש 'על מצות' קרי ביה מצוות, ומררים יאכלהו, דהינו שעשה מצות שבאים לו בטרח ובקשי כמרור. 'אל תאכלו ממנו נא' (פסוק ט), פרוש שתראו שתשלימו המצוה, כי המצוה אינה נקראת אלא על מי שגומרה, 'יבשל מבשל בפנים' רמז על המים הדידונים, דהינו שלא תעשה המצוה בפניות, כי אם 'צלי אש', פרוש שיהיה כלו צלול כאש מן השמים, ו'לא תותרו ממנו עד בקר' פרוש שלא דחה את המצוה והתשובה עד בקר שהוא לאחר זמן. 'ראשו על כרעיו ועל קרבו', פרוש שיהא מקנע:

ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות
על מררים יאכלהו (יב ח)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

צלי אש רמז להכניעת הסטרא אחרא

וְאֶכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה צָלִי אִשׁ ומצות על מררים יאכלהו. אפשר לרמז השעם שצוה ה' תברך שיאכלוהו צלי אש, משום דבאותה שעה נכנעה סטרא אחרא ונכנע יצר הרע הנכנעה גמורה עד מאד. והנה 'צלי אש' גימטריא 'ספא'ל יצר', להורות דספא'ל ויצר

במסירות נפש, כמו יצחק אבינו עליו השלום בעת העקדה שפשט צוארו לקים דבר ה', ולא חששו לדברי המלעיגים והליצינים, כמו שרי ועבדי פרעה, אשר יראו זאת וישחקו עליהם.

באר הכתוב

וזהו שאמר הכתוב 'דברו אל עדת בני ישראל', הם הכשרים, כנודע בכל מקום שמתאר אותם בשם בני ישראל, הם ישראל ממש. 'בעשר לחדש ויחוו להם איש', הינו שכל איש ואיש קנים המצוה זו, 'שה לבית אבת', שיהא הששה הזה נלקח על בחינה וכונה שיהיה הששה של אבות בעקדת יצחק אבינו עליו השלום וכנ"ל. וזהו שאמר המדרש 'הדא הוא דקתיב אלהים יראה לו הששה לעלה בני', כמו שמסרו נפשם אברהם ויצחק עבור אהבת ה' תברך, וכוזו הבחינה ממש קנימו גם בן לקיחת הטלה בעשר לחדש, והוא על פי פשוט:

ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף על הכתים אשר יאכלו אותה בהם (יב ז)

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א

יגמור בדעתו להשרף על קדוש השם

'ולקחו מן הדם ונתנו על המשקוף וכו'. נראה לפרש, דאיתא בגמרא (חולין ז: ד) דם ניקוף מרצה פדם עולה, ונראה לומר, דהנה פשאדס מוסר נפשו להשם תברך בשלמות והוא גומר בדעתו כאלו הוא נשרף, וזה נקרא בשם נקר, דהינו לשון הקפה, דבר שאינו במזמן, והינו דם נקר דהינו מסירת נפש, מרצה פדם עולה. וזהו 'ולקחו מן הדם', דהינו מסירת נפשם, ונתנו על המשקוף' פרוש דעל ידי זה ישגיח וישקיף הקדוש ברוך הוא עלינו בעיני פקיתא, ועל שתי המזוזות, מזוזות אותיות ז"ז מו"ת.

טעם זה צוה הקדוש ברוך הוא לאכל את הפסח בחפזון שהוא דלוג ומהירות, כשם שעשה הקדוש ברוך הוא כף יצשו הם. ולפיכך 'בחפזון' גימטריא 'פסח', לומר דסבת החפזון הוא מסבת הפסח, כשם שהיה הקדוש ברוך הוא בדלוג ובמהירות, כף הם יצשו:

והיה הדים לכם לאת על הכתים אשר אתם שם וראיתי את הדים ופסחתי עלכם (יב יא)

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א

קיום מצוה בלב שלם בחשק ובשמחה ויהיה הדים לכם. מה מורה תבת 'לכם', שהמצוה נבלע תוף עצמותם, שגודלכו כלם על ידי דם פסח, כד"ל 'מכילתא מס' דפסחא יא) על 'משארתם צרות כו' שכמם' (פסוק לה), הלא היה להם בהמות ועבדים, אלא שהיו המצוות חביבות עליהם, שיורי מצה ומרור, ומן מ"ט שערי טמאה נתעלו כל כף שאף שיורי מצוות חבבו כל כף לשא על שכמם מגדל אהבה, חז"ל הקדושים מלמדים גדל זריזות במצוות, תדיר קודם, קדשה חמורה ממצוה, שלא יעשה חבילות, כמו ששמעתי מפה קדוש זקני ו'ל הטעם שיתעטף כלו בהמצוה מבלי מקום בו על אחרת, ושל לא תהיה בא בעברה, ובקרבן פסח אם יש בביתו עבד ערל מעבדו ממצות קרבן פסח, דכל כף גדול אור מצוה זו שמתפשט האור בכל הבית, וערל מאפיל כל כף שזהו כמו בל תגרע.

הארי ו'ל מפרש על הפסוק 'תחת אשר לא עבדת וגו' בשמחה וגו' מרב כל' (דברים כח מז), שאם לא שמחת כל כף בעבודתו תבדוד שמו, זהו מרב כל' תענוג אבנים טובות ומרגליות, על זה תקן לשם 'חוד קודם כל מצוה לעורר בלב התלהבות תשוקה ושמחה שעל ידי זה

הרע הבא מכחו, כלם נכנעו ונשפלו ונשקפו, ולפיכך 'צלי אש'.

במצוות הפסח נרמזו המתקת הדינים והגאולה

עוד מצינו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שער הפסוקים בפרשתו), נגזר עליהם להשתעבד במצרים ארבע מאות ושלשים שנה כמנין חמשה 'אלהים', וכמו שנגמר (להלן פסוק מ) 'ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה', כחשבון המקרא הנה היה נגזר עליהם להשתעבד במצרים, שהיא כמנין חמשה 'אלהים', ומרב זכותם וצדקתם נהפכו להם לרחמים. ובכל מצוה ומצוה שצוה הקדוש ברוך הוא לישראל לעשות בפסח, יש בהם רמזים על ענין הגס והגאולה. והנה 'צלי אש' גימטריא ת"ל, לרמז שחמשה 'אלהים' שנגזרו עליהם להשתעבד, נתבטלו הדינים ונשקפו. ומה שאמר כאן 'ומצות', הנה 'מצה' גימטריא ע"ב ס"ג, לרמז דעל ידי שמות הנז"ה נתמתקו שמות אלהים ונתבטלו הדינים. 'על מורים, מורוים' מלא גימטריא 'מלכות', לרמז דכל הדינים הנאים על פרעה ועל מצרים הכל מאת מלכות השמים שהיא שכינת אל רם ונשא, ואנו עושים המורוים לומר, כשם שהמצרים מררו אותנו, כך שכינת עזנו שהיא גימטריא 'מורוים' מררה אותם:

ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא לה (יב יא)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

אכילת הפסח בחפזון זכר לפסיחה והדלוג **ואכלתם** אתו בחפזון פסח הוא לה". הנה 'בחפזון' חסר עם הכולל גימטריא 'פסח', לרמז דשם 'פסח' נקרא על שם שהיה הקדוש ברוך הוא מולג ופוסח ממקום למקום להרג בכורי מצרים ולהציל בכורי ישראל, ולפי

ספר השיחות

רבי מנחם מנדל מליובוויץ זיע"א

ענינו קרבנו פסח בעבודת האדם

בנוגע לעבודה בנפש האדם בתכן הענינו דקרבן פסח. פֿרטי לְקִיחַת הַפֶּסַח – 'משכו וקחו', 'משכו יְדִיכֶם מֵעֲבוֹדַת זָרָה וקחו לָכֶם צֵאן שֶׁל מִצְוָה', כְּלוּמַר, לְמִשָּׁף עֲצֻמוֹ, לְסִגְתָּ וּלְהִתְנַעֵר מִכָּל דְּבַר שֶׁהוּא בִּכְחִינַת 'עֲבוֹדַת זָרָה', זֶר לַתּוֹרָה וְיִהְיֶדוּת, 'וקחו' – לְקַחַת עֲנִינֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת בְּרַבּוּי יוֹתֵר וּבְעֲלֻקָּא יוֹתֵר. וּפְרָטֵי הָעֲנִינִים הַקְּשׁוּרִים עִם הַקְּרַבַּת הַפֶּסַח: 'צִלֵּי אֵשׁ רֵאשׁוּ עַל כְּרַעְיָו וְעַל קְרַבּוֹ' – שְׁפָל פְּרָטֵי כַחֲתִיו, מִהֶלַּח הַנְּעֻלָּה בְּיוֹתֵר (שְׁלַל), עַד לַכּוֹחַת הַנְּמוּכִים בְּיוֹתֵר (מַעֲשָׂה), כְּלָם נַעֲשִׂים 'קְרַבֵּן פֶּסַח לֵה' – חֲדוּרִים בְּאֵשׁ דְּקִדְשָׁה, 'אַהֲבַת ה' כְּאֵשׁ בַּעֲרָה בְּלִבּוֹ כְּרִשְׁפֵי שְׁלֵהֶבֶת כּוֹ', שְׂיֻקְדָּת וּבוֹעֲרַת תּוֹף כָּל כָּלוֹ (ספר השיחות תשמח עמ' 364):

וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן בן עשו (יב כח)

מאור ושמש

רבי קלנימוס קלמן עפשטיין זיע"א

בני ישראל לא קימו את קרבן פסח כדי להשמר מהמזיקין אלא כדי לקיים מצוות ה'

וַיִּלְכּוּ וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בֶּן עֲשׂוֹ, וּפְרָשׁ רַש"י לְהַגִּיד שֶׁבָחֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁלֵא הִפִּילוּ דְבַר מִכָּל מִצְוֹת מִשָּׁה וְאַהֲרֹן, וּמַחוּ 'בֶּן עֲשׂוֹ', אִף מִשָּׁה וְאַהֲרֹן בֶּן עֲשׂוֹ. וְלִכְאוּרָה הַשִּׁבַּח הַזֶּה הוּא תְּמוּמָה, וְכִי בַּמִּצְוָה הִרְאוּשָׁנָה שְׁנֻצְטוּ לֹא יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר נֻצְטוּ, וְעִנֵּן בְּשִׁפְתֵי חֲכָמִים.

והנראה בזה, כי הנה כשאמר הקדוש ברוך הוא למשה ואהרן מצות החודש הזה (פסוק ב), מצינו שתחלה צוה על כל עבודת

נקלל בתרני"ג מצות התלוין בה, שיש פח בכל מצוה להכניס אור כלול מתרני"ג מצות בלב העובד בתכיבות ושאר ענינים:

ויקרא משה לכל זקני ישראל ויאמר אלהם משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם ושחטו הפסח (יב כא)

בני יששכר

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

'משכו וקחו' שיקנו במשיכה ובכסף, כדי שיקנו מדאורייתא ומדרבנן

והנה נאמר 'משכו וקחו לכם צאן', והנה דקדוק 'משכו וקחו', גם מה יורה תבת 'לכם', פֿרשׁ הַרֵב הַקְּדוּשׁ חִיד"א בְּסִפְרוֹ רֵאשׁ דְּוֵד הוּא עַל פִּי דְבָרֵי הַרֵב בַּעַל מִנְהַג אֶפְרַיִם (הלכות קנין משיכה סימן ב), דְּבִקְנִיַת הָאָדָם חִפְזָן לְמִצְוָה דְּאוּרִיתָא, כְּגוֹן קוֹנָה אֶתְרוּג לְמִצְוָה, אִינוּ קוֹנָה בְּמִשְׁכָּה לְכַד דְּהוּא קְנִיָה מְדַרְבְּנָן וְצָרִיף לַתֵּן כֶּסֶף דִּתְהִי קְנִיָה מְדְאוּרִיתָא, וְכַתֵּב עַל זֶה הַרֵב חִיד"א הַנ"ל דְּהוּא הִדִּין בְּכֶסֶף בְּלֹא מִשְׁכָּה גַם כֵּן לֹא קְנָה לְמִצְוָה, דְּכִינֵן דְּתִקְנֵנוּ רַבְּנָן דְּכֶסֶף לֹא קְנָה הִנֵּה הַפְּקָר בֵּית דִּין הַפְּקָר, אִם כֵּן תְּרוּיָהוּ בְּעֵינֵן כֶּסֶף וּמִשְׁכָּה לְקִנּוּת הַמִּצְוָה, וְזֵהוּ פְּרוּשׁ הַכְּתוּב 'מִשְׁכוּ וקחו לָכֶם' וְכוּ', 'מִשְׁכוּ' [בְּמִשְׁכָּה] 'וקחו' [בְּכֶסֶף, כְּמָה דְּאֵת אָמַר 'שְׁדוּת בְּכֶסֶף קְנִי' (ירמיה לב מ), וְלְפִינֵן (קידושין ב) קִיחָה קִיחָה מִשְׁוֵה עֶפְרוּן], 'לָכֶם' [הֵינּוּ שְׂיִהִיָּה שְׁלָכֶם מִמֶּשׁ בְּעֵינֵן תְּרוּיָהוּ לְמִצְוָה דְּאוּרִיתָא], 'וְשַׁחְטוּ הַפֶּסַח' [מִצְוָה דְּאוּרִיתָא עַל כֵּן בְּעֵינֵן תְּרוּיָהוּ] עַד כָּאֵן תֵּרַף דְּבָרֵי הַרֵב הַנ"ל, וְיִכְבֵּר חֵשׁ לְזֶה הִדִּין הַרֵב הַגָּאוֹן מוה"ר ר' זְלַמֵּן מוֹגֵלִיּוֹת מְבָרָא ז"ל (מטה אפרים תרכ"ז):

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

כאשר עושינו המצוות ברכ אהבה ותשוקה
נשארת הארה בנפש

בפסוק 'משארתם צורת בשמלתם', אמרו
במכילתא (מס' דפסחא יא), וכי לא היה
להם בהמות, רק לחבב את המצוה, עין שם.
פי הנה עקר תכלית המצוה להיות נשאר ממנה
רשימה באדם, כמו שפרשנו במקום אחר (חנוכה
תני"ד) פרוש 'ומצותי תצפן אתך' (משלי ב א)
כאשר עושינו המצוות ברכ אהבה ותשוקה נשארת
הארת המצוה בנפש האדם, וכמו שאמרו (וזהו
ח"ג טו): צדיק זכיותיו תקוקין על עצמתיו, וזה
שהיה שיורי מצוה ומרור 'צורות בשמלתם', רמז
על הלבוש שנועשה על ידי המצוות. וכן מה
שאמרו תו"ל (מכילתא מס' פסחא ה) בפסוק 'ויקחו
להם', למה הקדים לקיחת הפסח לפי שהיו בני
ישראל ערם ועריה מן המצוות, עין שם.

והענין הוא, כי ודאי עקר המצוה היא צרף
גבוה, וצריף האדם לעשות המצוה
לשם שמים בלבד, אבל הכנת המצוה והתשוקה
קודם המצוה וילאחריה, מצד זה נעשה מלבוש
הנפש, שהמצוה נותנת ברכה לפניה וילאחריה,
וכמו שכתבנו במקום אחר (האינו תרל"ד) ממה
שאמרו תו"ל (וימא כט). הרהורי עברה קשין
מעברה, כמו בן הרהורי מצוה טובים מגוף
המצוה, והינו פי הגם שעקר פגם העברה בשגש
היא בעשייתה, אבל הקליל אל נפש האדם
מתרבה ביותר על ידי הרהור עברה, וכן הוא
במצוה, אשר עקר המצוה צרף גבוה, אבל רב
ההרהור והתשוקה אל המצוה ממשן נפש האדם,
וזהו שאמרו ו"ל (מכות פ"ג מט"ז) רצה הקדוש
ברוך הוא לזכות את ישראל הרבה להם תורה
ומצוות, שכל התקונים שלמעלה מסר הקדוש
ברוך הוא לבני ישראל להיות נעשין אלה
התקונים על ידי המצוות שבני ישראל עושיין,
ועל ידי זה מזדככין הנפשות של בני ישראל
:[תני"ט]

הקרנן פסח, שהם: לקיחתו מבגשור, ושחיטתו
בין הערבבים, ונתינת דמו על המשקוף ועל שתי
המזוזות וסדרי אכילתו, ואחר כך אמר 'והיה
הדם לכם לאת על הפתים', ומשמעות הכתוב
הוא שהם יעשו כל עבודתם לשם שמים ולא
על צד שמירה, רק שעל ידי המצוה תהיה
'ועברתי בארץ מצרים וגו' והיה הדם לכם',
אבל לא שהם יעשו עבור זה שהיה להם
לשמירה.

אמנם משה רבנו אמר להם (פסוקים כב-כג) 'משכו
וקחו וגו' והגעתם אל המשקוף ואל
שתי המזוזות מן הדם אשר בסף ואתם לא
תצאו איש מפתח ביתו עד בקר ועבר ה' לנגף
וגו', הנה משמעות צווי משה רבנו מורה שאמר
להם שישמרו את עצמן, דהינו שלא יצאו מפתח
ביתם וישתנו מן הדם על המשקוף ועל המזוזות,
'ועבר ה' וגו' ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם
וגו', שהמשמעות הוא שהדם יתנו על צד
שמירה, אבל בני ישראל כונו מדעתם לעשות
'כאשר צוה השם את משה', פרוש שעשו
הדברים לפעלם כמו שצוה ה', כדי לעשות רצון
קונם.

וזהו שפרש רש"י להגיד שבחן של ישראל
שלא הפילו דבר מכל מצוות משה ואהרן,
עד כאן לשונו. פרוש שעשו כמו שנצטוו משה
ואהרן מפי השם, שבצויהם לא נאמר שום
משמעות שיעשו ההזאות על צד שמירה, וכן
עשו הם לקיים מצוות בוראם, ואף משה ואהרן
כן עשו, רצה לומר, שעל כל פנים לישראל
היתה להם שמירה על ידי ההזאות, אבל משה
ואהרן לא היו צריכים לשמירה זו כלל, אף על
פי כן עשו לקיים מצוות בוראם:

וישא העם את בצקו טרם יחמץ משארתם צורת
בשמלתם על שכםם (יב לד)

היו נשארים שם עוד רגע אחר, היו נשארים משקעים שם פמוכא.

בעת ההתעוררות אל יתחיל לחשב על פרנסתו

וגם אסור לו אז להתחיל לחשב על פרנסה, אם פן מהיכן יתפרנס, רק יבטח בה' וישליף עליו יתברך יהבו והוא יכלפלהו. וזה בחינת 'וגם צדה לא עשו להם'. שכשצריכין לברח ממה שצריכין לברח מפח יוקשים, אסור לחשב על פרנסה וצדה, כי בודאי פשונפלים על האדם רוצחים וגזלנים או חיות רעות והוא ממהר לברח מהם בודאי אינו חושב אז מהיכן יתפרנס וכיוצא, מפל שפן פשהאדם צריך לברח מן השאול תחתיות ומתחתיו, ומיסורי עולם לחיי עולם, איף הוא צריך לברח למהר ולהמלט על נפשו ולא יביט לאחוריו כלל, כי אינו יכול להתמקמה וגם צדה ופרנסה לא יעשה לו, יבטח בה' וישפן באלקו כי לא יעזבהו:

והגדת לבנד פיום חהוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים (ג ט)

עבודת ישראל

רבי ישראל מסוּנֵיץ זיע"א

התשובה לרשע בדרך נסתר

והגדת לבנד לאמר בעבור זה עשה ה' לי. פרש רש"י לשאינו יודע לשאל, ורמו גם פן תשובה לרשע לי ולא לו. וכן אמר בהגדה 'אלו היה שם לא היה נגאל'. ולכאורה קשה ממה נפשך, בתשובה לרשע היה לו לומר לשון נוכח 'לי ולא לך', ומה ענין ההפלות תשובתו באמירתו לשאינו יודע לשאל. אמנם בודאי האמת פי 'מוכיח לרשע מומו' (משלי ט ז), וכתוב (שם פסוק ח) 'אל תוכח לץ', אבל התורה צותה להגיד לזה ולהוכיח את הרשע בדרך נסתר 'אלו היה שם לא היה נגאל'.

ולא יכלו להתמקמה וגם צדה לא עשו להם (יב לט)

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

כאשר מתנוצץ אצל האדם הארה והתעוררות עליו למהר ולהשליף כל הקלי העולם ולשוב בתשובה

פ' אחר ואחר כל זמן שהוא משקע בתאוות והקלי עולם הזה זה בחינת גלות מצרים פידוע. ויש אנשים שהם משקעים מאד בטמאת מצרים, בגלולי התטאים והעוונות רחמנא לצלן, ומחמת שהוא משקע בתועבותיו מאד מאד, על פן אי אפשר להוציאו משם בשום תוכחה ומוסר, כי כבר נתקשר בשטותים וחסטאים שלו כל כך עד שאי אפשר להוציאו משם בשום פנים אם ירצו לדבר לו תורה ומוסר לפי מדרגתו. אבל ה' יתברך חושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח, ועל פן הוא יתברך ברחמיו שולח לו לפעמים התנוצצות גדול והתעוררות גדול בלבו שישוב לה' יתברך, שזהו בחינת פרוץ דלעלא פידוע, וצריך האדם שיהיו על נפשו, ותכף משבא עליו התעוררות לתשובה, תכף ומיד ימהר להמלט על נפשו ואל יסתכל לאחוריו כלל. בבחינת מהר 'המלט על נפשו ואל יביט אחריך' (בראשית יט ז), בחינת 'ארח חיים פן תפלוס וכו'' (משלי ה ו). מחמת שהוא משקע בשטותים ובלבולים ותאוות כל כך.

על פן תכף פשמתחיל לחשב איף ומה, ובאיזה אפן יברח מתאוותו ובאיזה דרך יזכה לתשובה וכו', בודאי יחזר וישוב לאולתו חס ושלום, מחמת שהוא משקע ומבלבל מאד מאד. על פן בתחלת התעוררות התשובה צריך לברח מיד שמתעורר ואל יביט לאחוריו כלל יהיה איף שיהיה, יהיוס על נפשו ויברח בחפזון ממה שהוא צריך לברח. וזה בחינת פסח שאז היה יציאת מצרים, שאז נתגלה אור רב מלמעלה פנ"ל ואז תכף ומיד יצאו ישראל בחפזון גדול כי לא יכלו להתמקמה, כי אם

אתה רוזָה של אַחֲרִים וכו', וְשֵׁלָא וְשֵׁאֲלָךְ בְּנֵךְ, הֲלֵא כָּל חֲמִץ לְאַחַר זְמַן אֲסוּרוֹ אֵינּוּ שְׁלוֹ וְאִם כֵּן אֵיךְ עוֹבֵר עָלָיו, עַל זֶה אָמַר 'וְהַגְדַּת לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לְאֹמֵר בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי', כְּלוֹמַר בְּשִׁבִיל זֶה עָשָׂה ה' כְּאֵלוֹ הוּא שְׁלִי לְעִבּוֹר עָלָיו כְּבַל יִרְאַה וְכַל יִמְצֵא, עַד כָּאֵן דְּכָרְיוֹ, וּרְפַח"ח:

שׁוֹכְבִים

רְבִיד הַזָּהָב

רבי ישראל דב מינאשניצא זיע"א

בדורות האחרונים מתקנים בכח השבת
כמו הסגופים בדורות הראשונים

רְמִזוּ עַל שׁוֹכְבֵי"ם, דְּאִתָּא בְּסִפְרֵי הַקְדוּשׁ לְהֵרֵב ר' חִיד"א (אהבת דוד דרוש יז) עַל דְּאִתָּא בְּשֵׁל"ה הַקְדוּשׁ (שמות) וּבְהַאֲרִיז"ל (שער ויה"ק תיקון כז) דְּתִשׁוּבָה רְאִשֵׁי תְבוֹת תְּעִנִית שֶׁק וְאִפְרַיִם בְּכִיָּה ה' סִפְד. אָמְנָם שְׁנֵה הִיָּה בְּדוֹרוֹת הַרְאִשׁוֹנִים שְׁהִיָּה לָהֶם גּוֹפִים חֲזָקִים, אָכֵל עֲתָה בְּדוֹרוֹת הָאֵלוֹ שְׁחֻלוּשִׁים מְאֹד, הַרְאִשֵׁי תְבוֹת שֶׁל תִּשׁוּבָה תִּוְרָה שֶׁבַת וְדוֹי בְּיוֹשֵׁה ה' כְּנֻעָה. נִמְצָא לְפִי דְכָרְיוֹ הַקְדוּשִׁים דְּשַׁבַּת קִדְשׁ יֵשׁ לוֹ כַּח לְתַקֵּן מֵה שְׁבִדוֹרוֹת הַרְאִשׁוֹנִים הִיָּה לָנוּ תַקוּן עַל דְּיִ סְגוּפִים. עַל כֵּן נִרְאָה לִי שֶׁמִּשׁוֹם הִכִּי שׁוּבוּ בְּנֵים שׁוֹכְבִים הַכּוּוֹן עַל הַצְרוּף שְׁאִמְרָנוּ שְׁבִרְאִשֵׁי תְבוֹת תִּשׁוּבָה, דְּעֲתָה שַׁבַּת קִדְשׁ הוּא תַקוּן כְּמוֹ מֵאֵז סְגוּפִים, כִּי הַרְאִשֵׁי תְבוֹת שֶׁל שׁוֹכְבֵי"ם הוּא בְּיָא שַׁבַּת בְּיָא יוֹם מְנוּחָה, וְהִינּוּ לְנַפְשׁ, וְרִצָּה לֹמַר, בְּזְמַן הִיָּה שְׁאִי אִפְשֵׁר לָנוּ לַעֲשׂוֹת סְגוּפִים לְתַקֵּן הַנַּפְשׁ, עַל כֵּן הַקְב"ה בְּרַחֲמֵי וּחֲסִדּוֹ נָמַן לָנוּ הַשַּׁבַּת קִדְשׁ שֶׁהוּא גַם כֵּן תַקוּן לְנַפְשׁ, וְהִבֵּן (פֵּרֶשֶׁת שְׁמוֹת):

מי שאינו מאמין בהעלאת הניצוצות
משחית הניצוצות

וְכִבְרֵי אִמְרַתִּי (הַגְשִׁיפ ר"ה עור) בְּדִרְבָּךְ הִלְצָה עַל הַנֶּסֶךְ וְיָאֵף אֶתְהָה הַקְהָה אֶת שְׁנֵינִי, מֵאִי עֲנִין נִקְיוֹן שְׁנִים לְשֵׁאֲלָה זֹאת. וְאִפְשֵׁר, כִּי יֵשׁ רְשָׁעִים מְסֻתְרִים אֲשֶׁר הֵם מוֹדִים בְּמִקְצַת כִּי יֵשׁ לְעַבֵד הַבּוֹרָא בְּתוֹרָה וּבְחֻפְלָה וּבְשִׂאָר מִצְוֹת, אָכֵל אֵינֶם מְאֲמִינִים כִּי יֵשׁ עִבּוֹדָה אִפְלוּ בְּאִכִּילָה וּשְׂתִיָּה וְכֵל דְּכָר גְּשָׁמִי לְהָרִים הַנִּיּוּצוֹת וּלְדַבְּקָם בּוֹ יְחִבְרֵךְ. וְזֶה הַשֵּׁאֲלָה מֵהַ הַעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֵם, כִּי לָכֵם לְכֵל צְרִיכְכֶם, פְּרוּשׁ שְׂאֵתָם אוֹמְרִים כִּי גַם בְּזֶה אֵתָם עוֹבְדִים אֶת ה' יְחִבְרֵךְ, וְהִרְשַׁע מְלַעֲגֵי עַל זֹאת. וְלָכֵן יָאֵף אֶתְהָה הַקְהָה אֶת שְׁנֵינִי, כְּלוֹמַר כִּינֵן שְׁאִינֵךְ מְאֲמִין כִּי הַאִכִּילָה וּשְׂתִיָּה נִכְרָאוּ גַם כֵּן לְכַבּוֹד ה' יְחִבְרֵךְ וּלְעַבְדוֹ, לְמַה תִּשְׁחִית בְּחַנּוּם אֶת הַלָּחֶם, כִּי הָאֲדָם כְּשִׂאוּכֵל כְּמוֹ הַבְּהֵמָה הוּא מוֹרִיד אֶת הַנִּיּוּצוֹתֵינִי חֵס וְשְׁלוֹם לְהַשְׁפִּילָם יוֹתֵר, וְלָכֵן יוֹתֵר טוֹב לוֹ נִקְיוֹן שְׁנֵינִים, כִּי כֵּל מֵה שְׁבִרְא הַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא לֹא בְּרָא אֶלָּא לְכַבּוֹדוֹ. וְהַצְדִּיקִים הֵם מְנַשְׂאִים כֵּל תַּאֲוֹת וְכֵל דְּכָר גְּשָׁמִי הַשְׁמָמָה, לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ וְיַחֲוִידִים נִפְלְאִים, ה' יֵאִיר עֵינֵינוּ אָמֵן:

יֵיטֵב לֵב

רבי יקותיאל יהודה מסיגעט זיע"א

רמז נאה לדין חמוץ ממש שעות ומעלה

וּמִפִּי חֲתָנִי הֵרֵב הַצְדִּיק הַקְדוּשׁ הַמְּפֻרָס בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוֹל שְׁמוֹ מֵהוּ מִשֵּׁה הוֹרְוּוּיִן גַּ"י אַבְדִּיק רֵאוּזוֹאֲדָב בְּהִיּוֹתוֹ בִּימֵי נְעוּרָיו סָבִיב לִשְׁלֻחְנִי שְׁמַעְתִּי שְׁפָרַשׁ, עַל כִּי דְאִתָּא פְּרָק קַמָּא דְּפִסְחִים (י:) חֲמִץ לְאַחַר זְמַן אֲסוּרוֹ לֹא בְּרִשׁוֹתוֹ קְיִימָא דְּלִבְטָלְיָה, פֵּרַשׁ רַש"י, אֵינּוּ שְׁלוֹ, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר שְׁנֵי דְכָרִים אֵינֵן בְּרִשׁוֹתוֹ שֶׁל אָדָם וְעֲשָׂאֵן הַכְּתוּב כְּאֵלוֹ הֵן בְּרִשׁוֹתוֹ, כְּלוֹמַר שְׁלוֹ לְעִבּוֹר כְּבַל יִרְאַה וְכַל יִמְצֵא. וְזֶהוּ שְׁאִמְרֵי הַכְּתוּב (פִּסּוֹק ז') לֹא יִרְאַה לְךָ חֲמִץ וְלֹא יִרְאַה לְךָ שְׂאֵר וְגו' שְׁדַרְשׁוּ חֲכָמִים (שם ה:) שֶׁלְךָ אִי אֶתְהָה רוּזָה אָכֵל

יִיטב פְּנִים

רבי יקותיאל יהודה משיגעט זיע"א

בשוכבי"ם הזמן לשוב מאהבה

וְלָכֵן בְּגִי יִשְׂרָאֵל הָיָה אור בְּמוֹשְׁבַתְּם (י כג).
 יִרְמֹז לִימֵי שׁוֹכְבֵי"ם שְׁצַרְיָהּ הָאֲדָם שֶׁיֵּשׁוּב
 בְּתִשׁוּבָה מֵאֲהָבָה עַל חֲטָאת נְעוּרִים, עַד שְׁזִדְוֹנוֹת
 יְהִי נַעֲשִׂים זְכוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ לְמַעֲלָה. 'וְיֵשִׁים
 חֲשָׁף' זֶה מַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים, 'לְאוֹר' זֶה מַעֲשֵׂה
 צְדִיקִים, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר 'וְלָכֵן בְּגִי יִשְׂרָאֵל הָיָה
 אור בְּמוֹשְׁבַתְּם', רֵאשִׁי תְבוֹת שְׁמוֹת, רֵאֲרָא,

ב'א, ב'שְׁלַח, ת' רוֹמֵז יְתָרוֹ, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ (במדב"ר
 כ טו) 'נָרַט' (במדבר כב לב) רֵאשִׁי תְבוֹת יְרָאָה רֵאֲתָה
 נְטָתָה, הָרִי שֶׁדָּרְשׁוּ מִן ט' נְטָתָה וְכַהֲנָה רְבוֹת,
 כְּמוֹ כֵן נִרְשָׁה מִן ת' יְתָרוֹ, גַּם אִם תַּחֲלִיף הַנְּאִו"
 לִי"ו, כְּדִמְצִינוּ בְּשֵׁם הַיְיָ"ה כְּרוּף הוּא שֶׁהוּא
 נִתְחַלֵּף בְּיֹד, בְּסוּד יְהִיָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמַּגֵּן
 אֲבָרְהָם סִימֵן ה', אַז י"ת רֵאשִׁי תְבוֹת שֶׁל יְתָרוֹ,
 מ"ם רוֹמֵז מִשְׁפָּטִים, הָרִי שׁוֹכְבִים שְׁבֹאוֹתֵן הַיָּמִים
 יִשְׂרָאֵל שְׁמִים חֲשָׁף לְאוֹר. עוֹד יִרְמֹז ת', תְּרוּמָה
 תְּצַנֶּה:

אוֹצְרוֹת גְּאוּנֵי הַדּוֹרוֹת

**וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי כֵן ה' עִמָּכֶם כְּאִשֶּׁר אֲשַׁלַּח
 אֶתְכֶם וְאֵת טַפְכֶם וְאוֹ כִי רָעָה נִגְדַּת פְּנִיכֶם. לֹא
 כֵן לְכוּ נָא הַגְּבֵרִים (י י"א)**

בֹּא אֵל פְּרַעֲהַ כִּי אֲנִי הַכְּבֹדְתִי אֶת לְבוֹ (י א)

כְּלֵי יָקָר

רבי שלמה אפרים מלונטשיץ זצ"ל

תְּשׁוּבָה הַבָּאָה מִחַמַּת צָרוֹת וּמִצּוֹקוֹת
 אֵינָה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה

לֹא נִזְכָּרָה מִכַּת הָאֲרָבָה בְּפִרוּשׁ כִּי אִם בְּרִמְזוֹ,
 לְפִי שֶׁרָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁמִּשָּׂה יוֹכִיחַ
 אֶת פְּרַעֲהַ עַל סְכּוּלוֹתוֹ שֶׁלְעוֹלָם לֹא הָיָה נִכְנַע
 מִפְּנֵי דְבַר ה' כִּי אִם מִפְּנֵי הַמַּכּוֹת אֲשֶׁר כָּבַר
 בָּאוּ, וְהַתְּשׁוּבָה שֶׁהָאֲדָם עוֹשֶׂה מִפְּנֵי הַהֲכָרַח
 אֵינָה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כִּי בְּסוּר הַמַּכְרִיחַ יֵשׁוּב
 לְסוּרוֹ כְּמוֹ שֶׁקָּרָה לְפְרַעֲהַ.

יַעֲלֵת חֵן

רבי אריה יהודה ליב תאומים זצ"ל

מִזֵּל דָם עֲלֶה בְּמִדְבַר כְּנֶגֶד הַטָּף שְׁלֹא
 נִמְלֹלוּ בְּמִצְרִים

וַיִּבְרָשׁ רִשׁ"י, וּמִדְרַשׁ אֲגָדָה שֶׁמַּעֲמֵי פּוֹכֵב אָהָד
 יֵשׁ וְשִׁמוֹ רָעָה, אָמַר לָהֶם פְּרַעֲהַ רוֹאָה
 אֲנִי בְּאֶצְטַגְנִינּוֹת שְׁלִי אוֹתוֹ פּוֹכֵב עוֹלָה לְקִרְאֲתְכֶם
 בְּמִדְבַר, וְהוּא סִימֵן דָּם וְכו'. וַיֵּשׁ לְדוֹקְדֵק דָּאִם
 כֵּן אֵי לְטוֹבְתָם אָמַר לָהֶם, הֲאֵיף אָמַר לְכוּ נָא
 הַגְּבֵרִים לְמִדְבַר, שְׁאוּלֵי יִפְגַּע בָּהֶם הַכּוֹכָב.

עַל כֵּן לֹא הִזְכִּיר בְּפִרוּשׁ הַמַּכָּה, כְּדִי שֶׁיִּבִּין
 מִשָּׂה מִזֶּה שֶׁיִּתְחַיֵּל לוֹ בְּתוֹכָהּ עַל עֲוֹנוֹ,
 וְלִבְקָשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיְהִי נִכְנַע מִפְּנֵי דְבַר ה' וְלֹא
 מִפְּנֵי הַמַּכָּה, וְאִזּוּ יִשְׂאֵר בְּצַדִּיקוֹתוֹ. וְכֵן עָשָׂה מִשָּׂה
 כִּי הִתְחַלַּת דְּבָרָיו 'עַד מְתִי מֵאֲנֶת לַעֲנַת מִפְּנֵי',
 רָצָה לוֹמַר מִפְּנֵי דְבַר ה' וְלֹא מִפְּנֵי הַמַּכָּה:

וְהַנְּרָאָה לַעֲנִיּוֹת דְּעֵמֵי, דְּהִנֵּה רִשׁ"י פִּרְשׁ שֶׁהִדָּם
 מוֹרָה עַל דָּם מִיֵּלָה שֶׁמֶל אוֹתָם יְהוֹשֵׁעַ,
 וְהִנֵּה יְהוֹשֵׁעַ לֹא מֶל אֲלָא אוֹתָם הַנּוֹלָדִים בְּמִדְבַר,
 אוֹ הַגְּבֵרִים שֶׁעָלוּ עִמָּהֶם מִמִּצְרַיִם לְמִדְבַר, אוֹ
 אוֹתָן הַטָּף שֶׁלָּהֶם שְׁלֹא מָלוּ אוֹ שְׁלֹא הִגִּיעַ הַזְּמַן
 לְמוֹלֵם בְּמִצְרַיִם עַד צֵאתָם לְמִדְבַר, שְׁלֹא מָלוּ
 בְּמִדְבַר שְׁלֹא נִשְׁכַּח לָהֶם רוּחַ צְפוּנִית. אַבְּל אוֹתָן
 שֶׁמָלוּ עֲצָמָם בְּמִצְרַיִם בְּלִילָה קָדָם צֵאתָם, כְּדִפְרַשׁ
 רִשׁ"י (יב ו) 'וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת' וְכו' שֶׁנֶּתַן

והגה אָמרו בגמרא, יכול גם משה נצטנה על הקרבנות, לךך פתיב דבר אל בני ישראל, ומסיים שם (סוטה ה:): בא וראה פמה גדולים נמוכי רוח לפני הקב"ה, שאדם מביא מנחה שכו מנחה בידו, אכל כל מי שרוחו שפלה אין צריך לקרבן, כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים נא ט) 'זבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר ונדכה' וכו', והנה כבר אמרו ו"ל (תנחומא בשלה ח) 'הקריב' (יד ט) שהקריב את לב ישראל לה' על ידי תשובה ותפלה, דכיון שראו הצרה הגדולה אשר לפניהם, המצריים השיגום מאחוריהם והים לפניהם, התחילו בצעקה ותפלה לפני הקב"ה ונתחרטו על העברות שעשו, ואת כל זה גרם להם פרעה.

ונה שהשיב לו משה על שאמר 'רק צאנכם ובקרבכם יציג', גם אתה תתן בידינו זבחים ועלת', כלומר שאתה תגרם לנו תשובה וחרטה אשר מקבלת ומרצה לפני הקב"ה יותר מעולה וזבחים:

ואנחנו לא נדע מה נעבד את ה' עד באנו שמה (י כו)

תפארת יעקב

רבי שבתי ליפשיץ זצ"ל

מחשבתו של אדם שיעשה מצוה זו בזמן בלוגי אינה מתקומת

אפשר לומר על פי מה שאמרו ר"ל במסכת סנהדרין (כו:): מחשבה מועלת אפלו לדברי תורה, ופרש רש"י ו"ל בלשון שני, מחשבה שאדם מחשב כף וכף אעשה אפלו לדבר תורה אין מחשבתו מתקומת, ועל כן לא יעשה אדם מסקנא בעצמו שיעשה מצוה זו באותו זמן או שאלמד בזמן פלונית, כי לא תקימו מחשבותיו, רק אם הוא עוסק בתורה לשמה אז תקימוו כמו שכתבו שם, עין שם.

להם שתי מצות, הם פסח ודם מילה שפלו באותו לילה שנאמר (יחזקאל טז ו) 'מתבוססת בדמיו', אם כן הרי עליהם על פרחף לא היה מורה הכוכב ששמו רעה, דהרי קדם בואם למדבר מלו את עצמם, רק שפרעה ראה הפוכב על הטף שלהם. לזה אמר 'פאשר אשלה אתכם ואת טפכם ראו כי רעה נגד פניכם' המורה סימן הם על הטף שלהם, 'לא כן לכו נא הגברים' שעליהם אינו מורה הפוכב סימן הם:

ויאמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים ועלת ועשינו לה' אלהינו (י כה)

דברי מהרי"א

רבי יהודה אסאד זצ"ל

התשובה והחרטה רצויה ומקבלת לפני הקב"ה יותר מעולות וזבחים

וקשה היכן מצינו שנתן פרעה להם קרבנות לזבח לה', הלא לא מצינו שנתנו להם רק פסח וזבח ושמלות לא בקר וצאן, ובקר עמד בזה הרמב"ן ו"ל.

ונראה באור הדבר, דהנה באר העקדה בפסוק (ויקרא א ב) 'אדם כי יקריב מכם קרבן מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם', דהנה מצינו שני מיני קרבנות אצל הקב"ה, דעקר הקרבן הוא של צאן ובקר שמביא לכפרה וסליחה על עון שלו, וצריך הוא לחשב בשעת קריבתו שהוא בעצמו היה ראוי לעשות לו הדבר הזה שעושים עם הקרבן, רק השם יתברך בחמלתו ורחמיו מקבל קרבן זה לכפרה נפש תחת נפש, ועקר התועלת הוא הודוי והחרטה והתשובה. וגם יש מין קרבן שחשוב ומקבל לפני הקב"ה בקרבן, והוא התשובה והחרטה, שמבקש מה' סליחה על חטא זה בלב נשבר ונדכה, וזה שנאמר (משלי כא ג) 'עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח'.

כְּרַחֵם, וְגֵרוּשֵׁינָן הֵן שְׁלוֹחַ שְׂאֵינֵנו חוּזְרִי, כְּעֵין אֶמְרָם בְּקִדּוּשֵׁינָן אִשָּׁה מְשַׁלְחָה וְאֵינָה חוּזְרָת.

וְנִרְאָה שֶׁזוֹ הִיא הַהִבְטָחָה שְׂאֵמֵר הַקִּבְ"ה לַמִּשְׁחָה 'בְּיַד חֲזָקָה וְשִׁלְחָם וְיָבִיד חֲזָקָה יִגְרָשׁוּם' (לעיל ו א), וְהוּא כִּפֶּל לְשׁוֹן בְּמִלּוֹת שׁוֹנוֹת, וְלָזֶה נִרְאָה כִּי שְׁלוֹחַ נֹאמֵר עַל שְׁלִיחוֹת הַחוּזְרָת, כְּעֵין אֶמְרָם (גטין כד.) דְּבַעֲיָנָן שְׁלִיחוֹת הַחוּזְרָת שְׂיִהְיֶה חֲזָרָה שְׁלִיחוֹת אֶצֶל הַבַּעַל, וְגֵרוּשֵׁינָן נֹאמֵר עַל שְׁלִיחוֹת שְׂאֵינָה חוּזְרָת. וְהִנֵּה פְרֵעָה לֹא אֶמֶר בְּתַחֲלָה רַק 'לָכוּ עִבְדוּ אֶת ה'' (יב לא), דְּמִשְׁמַע שְׁלֹא הִרְשָׁה אוֹתָם רַק לְלָבֵת לְעַבֵּד אֶת ה' וְלָשׁוּב, וְזֶה נִקְרָא שְׁלוּחַ. מִה שְׂאֵינָן כֵּן בַּמִּצְוִיִּים הוּא אוֹמֵר 'כִּי גֵרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם' (יב ט), דְּמִשְׁמַע שְׁגֵרְשׁוּ הַמִּצְרַיִים לְיִשְׂרָאֵל בְּאִפְּן שְׁלֹא יָשׁוּבוּ שׁוֹב, כְּאֵלּוּ אֶמְרוּ שְׂאֵינָן רְצוֹנָם שְׂיִהְיֶה שׁוֹב בַּמִּצְוִיִּים.

וְהָרִי הַמִּצְרַיִים הִסְפִּימוּ בְּיַצִּיאוֹת מִמִּצְרַיִם יוֹתֵר מִמֵּה שֶׁהַקִּבְ"ה בְּקִשׁ מֵהֶם, כִּי הַקִּבְ"ה לֹא אָמַר רַק שְׁלֹשָׁה יָמִים, וְהוּא הִדְרִיף שְׁנֵי מִמִּצְרַיִם עַד סְפוֹת, וְהִינֵנו שְׂאֵחֵר זְמַן קִנּוּ שֵׁם שְׁלֵמוֹת קִדְשָׁה, וְשֵׁם יִקְרִי אוֹתָם הַקִּבְ"ה בְּעִנְיַי כְּבוֹד, וְשֵׁם יִתְדַבְּקוּ בְּשִׂכְנֵיהָ בְּקִדְשָׁה גְמוּרָה, וְהַמִּצְרַיִים גֵּרְשׁוּ אֶת יִשְׂרָאֵל לְגַמְרֵי מֵהֵיחָד שֵׁם בְּאַרְצָם. וְאִם כֵּן לֹא הָיָה גָזֵל, כִּינֵן שֶׁהַמִּצְרַיִים שָׁנְתָנוּ לָהֶם מִקִּדְּם בְּשִׂאֵלָה וְאַחֵר כִּף נִתְּנוּ לָהֶם בְּעֶצְמָם בְּמִתְנָה, וְהָרִי הַמִּצְרַיִם בְּרְצוֹנָם הוֹצִיָּאָם מִמִּצְרַיִם וְנִתְּנוּ לָהֶם רְכוּשׁ גָּדוֹל שְׁיִלְכוּ לְאַרְצָם לֹא יָשׁוּבוּ עוֹד:

דְּבָרֵי שְׂאוּל

רַבִּי יוֹסֵף שְׂאוּל נִתְּנוּ וְצ"ל

נִטְלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם כְּלֵיהֶם בְּהַשְׂאֵלָה כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה אִסּוּרִים בְּהִנָּה מִחֲשַׁשׁ כְּלֵי עֲבוּדָה זָרָה

מִה שְׂעִיבָה בְּתוֹרַת שְׂאֵלָה, וְנִרְאָה לְפִי עֲנִיּוֹת דְּעִמִּי עַל דֶּרֶךְ תוֹרָנִי, דְּבִקְאֵת לְפִי מִה

וְהִנֵּה מִשָּׁה רַבְּנוּ ע"ה שֶׁהִנֵּה עָנֵנו מֵאֵד, לֹא הִחְזִיק אֶת עֶצְמוֹ בְּמִדְרָגָה זוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הַכֹּל לְשִׁמְחָה, וְעַל כֵּן אָמַר וְאֵנְחָנוּ לֹא גִדַּע מִה נִעֲבֵד אֶת ה' עַד בְּאֵנוּ 'שְׂמָה' דִּיקָא, וְלֹא מִקִּדְּם ח"ו, [שְׂמָא] לֹא יִתְקַיֵּם הַדְּבָר:

דְּבָר נֹא בְּאֵזְנֵי הַעַם וְיִשְׂאֵלוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְיוֹ וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעְיוֹתָהּ כְּלִי כֶסֶף וְכִלְי זָהָב (יא ב)

נַחֲלַת יַעֲקֹב

רַבִּי יַעֲקֹב לוֹרְבֵנְבוּיִם וְצ"ל - בְּעַל נְתִיבוֹת הַמִּשְׁפָּט נִתְּנוּ הַמִּצְרַיִם לְיִשְׂרָאֵל בְּמִתְנָה מִה שְׂהֵאֵיִלוּ לָהֶם בְּתַחֲלָה

לְכֹאֲוֹרָה קִשָּׁה לְמָה לִיָּה לְהִטְעוֹתָם וְלְהַכְשִׁילָם בְּגִזְלוֹת גוֹיִם ח"ו, וְיוֹתֵר הִנֵּה לוֹ לֹמֵר בְּסִתְּם שְׂיִתְּנוּ לָהֶם מִדְּעָתָם, כִּי עַל הַכֹּל הִנֵּה יַד הַקִּבְ"ה לְכַפֵּם עַל כָּל מִה שְׂיַצִּיאוֹהָ לָהֶם. וְכֵן מִה שְׂאֵמֵר 'דֶּרֶף שְׁלִשֶׁת יָמִים גִּלְף בְּמִדְרָב' וְגו' (לעיל ח כג), לְכֹאֲוֹרָה הוּא תְמוּסָה דְלָמָּה הִנֵּה לוֹ לְהַקִּבְ"ה לְהִטְעוֹתָהּ, הִנֵּה לוֹ לֹמֵר בְּפִרְטוֹת שְׂשִׁחְרָרָם מְעַבְדוֹתָם שְׂיִלְכוּ מְאַרְצָם, וְאִם לֹא יִהְיֶה שׁוֹמְעֵין לוֹ, הִנֵּה לוֹ לְהַפְתֵּם עַד שְׂשִׁימְעוּ.

וְלָזֶה נִרְאָה, דְּהִנֵּה עֵינֵינוּ רֹאוֹת שְׂרָצוֹן הַקִּדּוּשׁ בְּרוּף הוּא תְּמִיד כְּשֶׁהוּא רוּצָה לְהִיטִיב לְיִשְׂרָאֵל שְׂגֵם מִלְּאָף רַע יַעֲנֶה אֶמֶן וְסִפִּים מְרְצוֹנוּ הַשׁוֹב (עֵינֵי שֶׁבַת קִיט:). וְאִפְלוּ בְּיַעֲקֹב מִצִּינֵנו שְׂאֵמֵר לְשָׂרוּ שֶׁל עֲשׂוֹ לֹא אֶשְׁלַחְךָ כִּי אִם בְּרַכְתִּינִי (כראשית לב כ). וְלָזֶה אָמַר לוֹ מַעֲיָקְרָא רַק שְׂדִרְךָ שְׁלִשֶׁת יָמִים גִּלְף וְנִזְבַּח, אֶמְנֵם לֹא יֵצֵא ח"ו שְׂקָר מִפִּי, שְׁלֹא אֶמֶר וְנִשְׁוֹבְחִי, רַק שְׁשִׁלְשֶׁת יָמִים יִלְכוּ לְעַבֵּד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַחֵר כִּף לֹא הוֹדִיעוּ מִה יַעֲשׂוּ, אִם יָשׁוּבוּ אוֹ אִם יִלְכוּ עוֹד בְּמִצְוֹת הַקִּבְ"ה יוֹתֵר.

וְאַחֵר כִּף בְּרֹאוֹת הַמִּצְרַיִם הַמִּפְּהָ אֲשֶׁר הִפָּה אוֹתָם הַקִּבְ"ה עַל אוֹדוֹת יִשְׂרָאֵל, וְרֹאוּ מֵהֶם שְׂיִהְיֶה עוֹד בְּאַרְצָם, וְגֵרְשׁוּ אוֹתָם בְּעַל

הגונה, ושמע ה' את תפלתם, כמו שכתוב בפרשת שמות (ב כד) 'וישמע אלהים את נאקתם וגו':

יד יוסף

רבי יוסף צרפתי זצ"ל

לא הרצו הכלבים לשונם לישראל אף על פי שהיו בהם בעלי לשון הרע ומלשינים

קשה, וכי בכל כך מכות לא ראו אשר הפלה ה' בין מצרים ובין ישראל, הרי בכל מכה היה הברדל בין מצרים ובין ישראל, ואפלו במכה הראשונה של דם אמרו ב'ל (שמו"ר ט ט) ממכת דם העשירו ישראל, כיצד, המצרי וישראל בבית אחת, והגיגית מלאה מים, ומצרי הלך למלאות הקיטון מתוכה, מוציא מלאה דם, וישראל שותה מים מתוך הגיגית, והמצרי אומר לו תן לי בידך מעט מים ונעשה דם, ואומר לו נשתה אני ואתה מן קצרה אחת וישראל שותה מים ומצרי דם, וכשהיה לוקח מישראל בדם מים היה שותה מים, מכאן העשירו ישראל. אם בן ארץ קאמר למען תדעון אשר נפלה ה' בין מצרים ובין ישראל, שפבר דעו זה.

ושמעתי וראיתי כתוב, כי המצריים עשו בכל פתחי העיר צורות בהמות וחיות בכשוף שמא יזה פתח שיכרחו ישראל שיצעק הצורה נהיא, והאל יתברך עשה גם שהוציאם בפתח שעליו צורת כלב שטבעו לנבח, ועם כל זה וילכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו'.

אמנם יפרש עם דרושנו בדרך נחמד, שהנה להיות כי לא היו ראויין להגאל, אלא נגאלו מצד חסדיו וחסדיו יתברך, לזה אמר וילכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו' אף על פי שיש בהם בעל לשון הרע ומלשינים, ברכתיב (ב יד) 'אכן נודע הדבר', אמרו חז"ל (שמו"ר א ל) שאמר משה ע"ה הנה לא ידעתי עד עכשו למה אתם בגלות, עכשו ידעתי בעל לשון הרע

דמבאר בורה דעה (ס" קמא ט"ג) יש לחוש בכלי כסף וכלי זהב שמא עבודה זרה הן, אמנם באמת לאחר שעשה באלהיהם שפטים במכות בכורות, אם בן בטלו עבודה זרה שלהם, וגם משמשהו במבאר בעבודה זרה (דף מ"ג ודף מ"ו) דאמרו בין דלא יכלה לאצולי נפשה לאו עבודה זרה הוא [ועיין ביו"ד סי' קמ"ו], ואם בן נתבטלה.

אך באמת כבר אמרו (ע"ז טד) דאם הגביה הישראל, כעשית עבודה זרה לישראל ואין בטלה. ומעתה הא כבר נודע מה שכתב הפ"ח (או"ח סי' תקפו) דאם הגביה ישראל על מנת שלא לזכות בה הנה ליה עבודה זרה של עכו"ם, ולכך השאילו להם, וגם הקב"ה נתן החן שישאילו להם ואז לא יזכו בהן הישראלים, ויהיה עבודה זרה של עכו"ם ויזכו אחר כך להתבטל, אבל אם היו לוקחין בגזלה או במתנה לא היה מועיל הבטול, והקב"ה רצה שיתקיים יאחרי כן יצאו ברכש גדול' (בראשית טו יד) :

ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו למאיש ועד בהמה למען תדעון אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל (יא ז)

שני לוחות הברית

רבי ישעיהו הלוי הורוויץ זצ"ל

תפלה פסולה נמסרת לקלפת כלב

ובשהתפלה היא שלמה בדבור במחשבה ובמעשה, אז היא ממש במקום קרבן, ואם לאו היא תפלה פסולה כמו קרבן פסול. ובתקוני זהר (תי"א כא) אמרו, שהתפלה פסולה נמסרת לכלב, ונתקיים בה 'לכלב תשלכון אתו' (שמות כב ל). ובראשית חקמה, שער היראה פרק ח' כתב שכלב זה הוא מפת לילית.

ונראה, דעל זה בא הרמז וילכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו', כי תפלתם היתה

למחבילים, וטען עליו הרמב"ן וכי אסור אדם בכל לילה לצאת מפתח ביתו עד הבקר. גם ש' להתפלל מאחר שמפת בכוורת היה על ידי הקב"ה בעצמו מהו 'לא יתן המשחית' (יב טו), ונתחבטו בזה המפרשים.

ויראה לי לומר, שודאי הטעם באמרו 'לא תצאו איש מפתח ביתו' הוא מפני שכל לילה רשות למחבילים, אבל אין לומר שהלילה הזאת נתנה להם רשות למשחיתים לחבל, שהרי הקב"ה בעצמו ובכבודו הוא המפכה, וטעם 'לא יתן המשחית', הוא המלאך המשחית בעולם תמיד, לא המשחית במצרים, כי הקב"ה הוא המפכה. ובעבור שאמר משה 'והיתה צעקה גדלה בכל מצרים אשר פהו לא נהיתה וכמהו לא תסף ולכל בני ישראל לא יחרץ קלב לשנו' וגו' למען תדעון אשר פלה ה' בין מצרים ובין ישראל' (יא ו-י), ואלו היה שום ישראל נזוק על ידי המזיקים והמשחיתים הרגילים לבוא יאמרו משה בדיא הוא. **על** בן הזהיר השם: תברך בלילה זו 'לא תצאו איש מפתח ביתו' שלא יהא נזוק על ידי המחבילים הרגילים בלילה, 'לא יתן המשחית', הוא המלאך המשחית בעולם, 'לבא אל בתיכם לנגף', וכל זה שלא יאמרו משה בדיא הוא, וכי להתראות גדלת מלכותו אשר הפלה בין המצרים ובין ישראל. ולזה נתנו הדים בפנים, כדי שלא יסמכו על הדים ויצאו לחוץ ויהיו נזוקים על ידי מחבילים פנוקר:

יש ביניכם, אכן נודע הדבר על מה אתם בגלות. וקיימא לן (פסחים קיח.) המדבר לשון הרע ראוי להשליכו לכלבים, שנאמר (שמות כב ל) 'לכלב תשכון אתו' וסמך ליה 'לא תשא שמע שווא'. לזה אמר 'ולכל בני ישראל לא יחרץ קלב לשנו' אפלו שהכלבים ראוי לחרץ לשונם בהם, שזה ענשם כיון שהם קצת מהם מלשינים, עם כל זה 'לכל בני ישראל' בין לטובים בין למלשינים 'לא יחרץ הכלב לשנו'.

וזה 'למאיש ועד בהמה' בין צדיק בין רשע הנמשל לבהמה, למען תדעון אשר פלה ה' מצד חסדיו ורחמיו שהוא הרחמן, 'בין מצרים ובין ישראל', שאלולי האל תברך שהבדיל מצד רחמיו מצד מעשיהם, לא היה ראוי להבדיל בין מצרים ובין ישראל, יען מה אלו עובדי עבודת אלילים אף אלו עובדי עבודת אלילים, מה אלו מגדלי בלורית וכו', אלא האל תברך הוא המבדיל ביניהם מצד רחמיו וחסדיו, ואף שהיו ראויין שהכלב יחרץ בהם לשונם כיון שהיו בעלי לשון הרע.

והיה הדים לכם על הבתים אשר אתם שם וראיתי את הדים ופסחתי עליכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכתי בארץ מצרים (יב ג')

באר התורה

רבי משה מת זצ"ל - בעל משה משה צנה הקב"ה לישראל שלא יצאו מפתח ביתם שלא ינגפו על ידי המזיקים הרגילים לבוא בכל לילה

בענין מה שפרש רש"י 'לכם לאות' ולא לאחרים לאות, מכאן שלא נתנו הדים אלא מבפנים, יש לשאל למה נתנו הדים בפנים ולא מבחוץ, שהיה מסתבר יותר לתת מבחוץ. גם מה שפרש רש"י (יב כב) 'לא תצאו איש מפתח ביתו' מאחר שנתן רשות למשחית לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע, ולילה רשות

אף אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם (יב טז)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל זכות מצות נתינת צדקה עומדת וקיימת לעולמים

ונראה לעניות דעתי, תורה הקדושה באה לרמוז לנו מה שאמרו חז"ל (ויק"ר לד

הָאָדָם עַל דַּעַת קוֹנוֹ, וְהוֹלֵךְ עִם הָאָדָם בְּתַחְבּוּלוֹת שׁוֹנוֹת, כִּי מִתְחַלֵּה מִסִּית וּמִדִּיחַ לְאָדָם אוֹלִי יַעֲלֶה בִּידוֹ לְהַעֲבִיר אֶת הָאָדָם לְגִמְרֵי שְׂלֵא יַעֲשֶׂה הַמְצָוָה שְׂבָא לְיָדוֹ, וְאִם לֹא עָלְתָה בִּידוֹ אִזּוֹ מִסִּיתוֹ שְׂלֵא יַעֲשֶׂה הַמְצָוָה כְּדָבְעֵי לְמִיַּעֲבֹד. וְאִם רוּאָה שְׂמֵתִגְבֵר עָלָיו הָאָדָם, עוֹד לֹא בּוֹרַח מִן הָאָדָם, וּמִסִּיתוֹ שְׂיַעֲשֶׂה הַמְצָוָה שְׂלֵא לְשֵׁם שְׂמִיִּם לְהַתְּהַדֵּר וְלִהְתַּפְּאֵר. וְאִם עוֹמֵד בְּתַפְלָה מִבְּלָבֵל אֶת דַּעְתוֹ שְׂיִתְחַשֵּׁב הַהֲוֹרֵי תוֹרָה בְּשַׁעַת הַתַּפְּלָה כְּדִי שְׂתַהַיֵּה בְּלֹא כְּוֵנָה, וְתַפְלָה בְּלֹא כְּוֵנָה כְּגוֹף בְּלִי נִשְׁמָה. עַל כֵּן צָרִיף הָאָדָם לַעֲמֹד עַל נַפְשׁוֹ וְלִהְזַהֵר מֵעֲצַת יִצְרָה־הָרַע וּבִשְׂמִירַת מִצְוֹת אֶף מִחֲמוּץ פֶּלֶ שְׂהוּא, וְהִיָּצֵר הָרַע דּוֹמָה לְשִׂאֹר, כְּאֲשֶׁר אָמְרוּ (בְּרַכּוֹת יז.) רְצוֹנָנוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ וּמִי מַעֲכָב שִׂאֹר שְׂבַעֲסָה, בֵּן צָרִיף אָדָם לְהַתְּהַר בְּשַׁעַת עֲשִׂית הַמְצָוָה שְׂלֵא יִתְעַרֵּב בּוֹ אֶפְלוֹ מִשְׁהוֹ יִצְרָה־הָרַע שְׂיַעֲשֶׂה הַמְצָוָה שְׂלֵא לְשֵׁם שְׂמִיִּם.

וְזָה שְׂאָמַר רַבִּי יִאֲשִׁיָּה כִּף אֵין מִתְמִיצִין אֶת הַמְצָוֹת, שְׂמִצְוָה שְׂבָא לְיָדְךָ אִם כְּבָר עוֹשֶׂה הַמְצָוָה וְלֹא הַצְּלִיחוֹ דְרַכִּי יִצְרָה־הָרַע לְהַעֲבִיר אוֹתוֹ לְגִמְרֵי מִהַמְצָוָה, יִהְיֶה יוֹשֵׁב וּמְשׁוֹמֵר בְּשִׂמְרָה מַעֲלָה שְׂאֵל יִחְמִיץ הַמְצָוָה עַל יְדֵי כְּוֵנַת אֲחֵרַת, כִּי עַל יְדֵי זֶה נִתְחַמֵּץ הַמְצָוָה, וְיִשׁ בְּתוֹכוֹ מַעֲרָב הַיִּצְרָה־הָרַע שְׂצָרִיף לְבַעַר לְגִמְרֵי:

ח, יוֹתֵר מִמָּה שְׂבַעֵל הַבֵּית עוֹשֶׂה עִם הָעֲנִי, הָעֲנִי עוֹשֶׂה עִם הַבַּעַל הַבֵּית. פְּרוּשׁ, דְּהַגָּה מַה שְׂהַבַּעַל הַבֵּית נוֹתֵן לְהָעֲנִי מַעוֹת אוֹ שְׂאָר דְּכָרִים זֶה דְּכָרִים וְנִפְסָדִים וְאִינֵם קִימִים אֲצֵל הָעֲנִי, אֲבָל הָעֲנִי שְׁנוֹתֵן לְבַעַל הַבֵּית הִינּוּ דַעַל יְדוֹ הוּא מִקִּים מִצְוֹת צְדָקָה שְׂהוּא קִיֵּם לוֹ וּלְכַנּוֹ לְדוֹרוֹת, כְּמוֹ דְּאִיתָא בְּגִמְרָא (ב"ב י.) כְּבָר פִּרְשֵׁה דּוֹד יְצַדִּיקְתוּ עִמְדַת לַעֲד' (תְּהִלִּים קיב ט). וּבְכַחֲמִינָה זֶה פִּרְשׁ הַגְּאוֹן רַבִּי יוֹסֵף שְׂאוֹל יְצוּק"ל מְלֻבֹב, דְּזֶה הִיָּה כְּוֵנַת יְצַחֵק אֲבִינוּ ע"ה כְּשִׁבְרָךְ אֶת יַעֲקֹב הָהוּא גְבִיר לְאֲחִיךָ' (בְּרַאשִׁית כו כט), פְּרוּשׁ, לֹא רַק לַעֲצִימְךָ רַק אֶפְלוֹ לְאֲחִיךָ, שְׂעַל יְדֵי זֶה יְזַכֵּה לְכָל טוֹב כְּוֵנָה וּבְכָא.

וּבְזָה יֵשׁ לוֹמַר, אֶף אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נַפְשׁוֹ, הַצְּרִיף לְזָה הוּא לְבַדוֹ יַעֲשֶׂה לְכֵס', זֶה לְבַד יִהְיֶה שְׂלָכְם לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים, אֲבָל מַה שְׂיַעֲכָב לַעֲצִמּוֹ זֶה יִהְיֶה בְּכַחֲמִינָה וְעוֹבְוֵי לְאֲחֵרִים חִילָם' (תְּהִלִּים מט יא) כְּפִשׁוּטוֹ. וּבְזָה יֵשׁ לוֹמַר 'נִתּוֹן תַּתֵּן לוֹ וְלֹא יִרַע לְבָבְךָ כִּי בְּגִלְל הַדְּבָר הִנֵּה' (דְּבָרִים טו ג), אֲגַלְל הַחַוּוֹר בְּעוֹלָם שְׂלֵא רַק לָךְ יִהְיֶה מְזָה טוֹבָה, רַק לְדוֹרוֹת הַבָּאִים אֲחֵרֶיךָ, כְּדְּאִיתָא בְּגִמְרָא כְּבָא בְּתַרָא הַנ"ל.

וּשְׂמֵרְתֶם אֶת הַמְצָוֹת (יב יז)

שְׂעִרֵי שְׂמִחָה

רַבִּי שְׂמִחָה בּוֹנֵם סוֹפֵר יצ"ל
זְהִירוֹת בְּשִׂמְרַת הַמְצָוֹת שְׂלֵא יִתְחַמְצוּ
עַל יְדֵי מַחֲשָׁבוֹת פְּסוּלוֹת
רַבִּי יִאֲשִׁיָּה אוֹמַר אֵל תְּהֵא קוֹרָא אֶת הַמְצָוֹת
אֲלֵא אֶת הַמְצָוֹת, כְּדָרְךָ שְׂאִין מִתְמִיצִין
אֶת הַמְצָוֹת כִּף אֵין מִתְמִיצִין אֶת הַמְצָוֹת, אֲלֵא
אִם בָּא לְיָדְךָ מִצְוָה אֵל תְּחַמְצֶנָּה (מְכִילְתָא מ"ט)
דַּפְסָחא פ"ט.

נְרָאָה לִי, כִּי כְּבָר הָאָרִיף הַחֹכֵם הַלְּבָבוֹת כִּי הַיִּצְרָה־הָרַע סוֹכֵן כְּוֵנָה תְּמִיד לְהַעֲבִיר אֶת

וְעִבְרָה לְנִגְף אֶת מִצְוִים וְרוּאָה אֶת הַדָּם עַל הַמְשָׁקוֹף וְעַל שְׂתֵי הַמְּזוּזוֹת וּפְסַח ה' עַל הַפֶּתַח וְלֹא יִתּוּ הַמְשַׁחֲתִית לְבֹא אֶל בְּתִיכֶם לְנִגְף (יב כג)

פַּעֲנַח רְזֵא

רַבִּי יַחֲזֵק הַלּוֹי יצ"ל

כְּבוֹרֵי מִצְרַיִם מִתּוֹ עַל יְדֵי הַקִּבְּהָ וְגִדּוּל
שְׂבָבִית עַל יְדֵי מִלְאָךְ הַמְשַׁחֲתִית
וְקִשָּׁה דְּמִשְׁמַע שְׂהִיָּתָה מִפֶּתַח כְּבוֹרוֹת עַל יְדֵי
שְׂלִיחַ, וְהִרְיָ כְּתִיב (יב יג) 'וְעַבְרַתִּי וְהַפִּתִּיתִי'

וסנפקלטורין לפניו, שלא יפגע בו אדם ולא יסתכל בו.

אור"ם הגאון מהר"א אשכנזי באר, פי ה'ו במפת בכורות ב' ענינים. א. על ידי מלאך, והוא הנגיפה. ב. גמר המכה, היא המיתה, וזה היה על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו. וטרם המיתה היה נגיפה על ידי המשחית כמה דאמר 'ולא יתן המשחית לבא לנגף', והוא כענין חלי קדם מיתה. וזה המשחית אינו מבחין בין טפה בכור לשאינו בכור, ובנגיפה היו כל המצריים נגפים, לכך אמרו 'פלנו מתים'. וכן אינו מבחין בין ישראל למצריים, לכך היה נתינת הדם להצילם מסכנת הנגיפה, ונאמר 'ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף', פי המשחית היה נוגף בלם, ולכך צעקו המצריים פלנו מתים, פי סימן נגיפה היה בכלם. רק הגמר המכה להמית, היה הוא יתברך ולא השליח, להבחין בין טפה לטפה, ולזאת היה נתינת הדם, שלא יהיה נגף כלל בישראל:

והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבדה הזאת לכם. ואתם תבן פסח הוא לה אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל (יב כו-כז)

זכרון יצחק

רבי יצחק הוהנלנדטור זצ"ל

אף שבט לוי נצטוו על קרבן פסח אף על פי שלא נשתעבדו במצרים לפי שנגזלו במכות בכורות

נראה לפרש הידוע דשכט לוי לא נשתעבדו במצרים, אם כן עקר הגאולה מה שיצאו ישראל משעבוד לגאולה, לא היה ענין הטוב ההוא נוגע לשכט לוי, אולם במפת בכורות אשר הציל הקב"ה את בתי בני ישראל בנגפו את מצרים, בהטוב ההוא הטיב ה' גם לשכט לוי.

וגו' ודרשו ו"ל לא על ידי מלאך וכו', ועוד קשה דכתיב (יב כט) 'וה' הקה' וגו' ופרש רש"י הוא ובית דינו, הרי שעל ידי מלאך גם כן היתה. ויש לומר דבכורים עצמן לא הכו על ידי שום ברך דכתיב 'והפיתי כל בכור', אבל גדול שבבית במקום שאין בכור נמסר למלאכים ושלוחים.

ועוד יש לומר דהא דכתיב 'וה' הקה' פכר גלה הרמב"ן ו"ל דבית דינו הוא שכינתיה, ומה שנאמר 'ולא יתן המשחית' וגו' הכי קאמר אף המשחית לא יתן לבא אל בתיכם, ויבדאי המכה במצרים היתה על ידי עצמו ויבדאי יתברך, רק שלישראל הבטיח לא זו ד'ופסח ה' על הפתח, אלא אף זו 'ולא יתן' וגו', שאף במנהגו של עולם בזולת המכה שנעשה על ידי שלוחים לא יתן לבא אל בתיכם וגו'.

ועוד יש לומר ד'ולא יתן המשחית' קאי אמלאכי חבלה שהיו עמו פלגיונותיו של מלך, והיו חובטים ומכים שלא במיתה, גם על זאת פקח עיניו ויתברך להבטיח לישראל ולהצילם גם מזה, והוא שאמר 'לנגף' שהוא דחיפת הגוף דחיפה בעלמא. מהר"ר משה:

אבק סופרים

רבי אברהם ליכטשטיין זצ"ל

לקו כל מצרים במחלה על ידי מלאך המשחית קדם שנהרגו בכוריהם על ידי הקב"ה

הראשונים עמדו בזה אם המכה של בכורות לא היה על ידי שליח, כאמרם ו"ל (הגדה של פסח) 'אני ולא מלאך אני ולא השליח', אם כן משחית מאי בעי הקא, ונתינת דם על המשקוף למה, והכל גלוי לפניו. וכן אזהרה ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר' למה. והרמב"ן פרש על זה, לפי שהקב"ה עובר במצרים כמלך שעובר ממקום למקום

לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְשֹׁהוֹת וּלְהִתְעַכֵּב אַף רִגְעָה, דְּהָיוּ נוֹפְלִים בְּנוֹן שְׁעָרֵי טַמְאָה, אָבָל בְּגִי יִשְׂרָאֵל הַגְּדוֹלִים בְּמִדְרָגָה הָיוּ יְכוּלִים לְעַכֵּב מְעַט, לְכֹךְ הֵם עָשׂוּ כְּדַבַּר מֹשֶׁה וַיִּשְׁאַלוּ, אָבָל הָעַם נִתֵּן הַקִּבְ"ה חֵן בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיִּשְׁאַלוּם מַעֲצָמָן, אָבָל לֹא הָיָה לָהֶם פְּנָאֵי שְׂיִלְכוּ לְשֹׂאֵל, כִּי לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְהִתְמַקְמֶתָה פֶּן יִפְלוּ בְּנוֹן שְׁעָרֵי טַמְאָה:

ליל שמרים הוא לה' לחוציאם מארץ מצרים
הוא חלילה הזה לה' שמרים לכל בני ישראל
 (יב מב) **לדורתם**

משנת רבי אליעזר

רבי אליעזר טרילינגר זצ"ל

האיר ליל שמורים לישראל כיום בתקופת תמוז ולפיכך היו מתרים למול באותו לילה

בזהר הקדוש (ח"ב לח). וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, 'לִיל שְׁמָרִים לַה'' וגו' אוֹתָהּ הַלֵּילָה הַזֶּה נִהְיָ לְהוֹן לִילֵיא כִּיּוֹמָא כְּבִתְקוּפַת תַּמּוּז עַד כְּאֵן. וְהַדְּבָר תַּמּוּהָ.

והגאון מוהר"ר העשיל זצ"ל הנה מלישב הכי, דאיתא ברש"י פ'רשת בראשית (ב"ר ג ח) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם וּלְחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה' (בראשית א ה), 'קָרָא אֱלֹהִים לַיְלָה' לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא 'קָרָא לַיְלָה', מְלַמֵּד שֶׁאֵין הַקִּבְ"ה מִיַּחַד שְׂמוֹ עַל הַרְעָה וְכוּ'. אִם כֵּן קָשָׁה לָמָּה אָמַר כֵּאֵן 'לִיל שְׁמָרִים הוּא לַה'' וְהַזְכִּיר הַשֵּׁם אֶצֶל לַיְלָה, וּלְכֹךְ מְפָרֵשׁ הַזֵּהר דְּאוֹתוֹ לַיְלָה נִהְיָ לְהוֹן כִּיּוֹם, וְאִם כֵּן הָיָה מְמַשׁ יוֹם וְלֹא לַיְלָה, ע"כ דברי פי חכם חן.

וְר"י נראה דיש לישבו באפן אחר, דאיתא במדרש (שמו"ר יז ב) כְּאֲשֶׁר כָּבַד הַבְּאֵתִי לְעִיל בְּפִרְשָׁה זו, שְׁלֹא הָיָה לָהֶם שׁוֹם וְכוּת, וְנִתֵּן לָהֶם הַקִּבְ"ה מִצְוֹת דִּם פֶּסַח וְדִם מִילָה שְׂמְלוּ בְּאוֹתָהּ לַיְלָה וְכוּ'. לְכַאוּרָה קָשָׁה עַל זֶה

וְזֶה אָמַר מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל כִּי בַעַת אֲשֶׁר יִהְיֶוּ רוֹאִים בְּנִיחָם אֲשֶׁר כָּל יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים הַפֶּסַח אִישׁ מֵהֶם לֹא נַעֲדָר, וְהִמָּה יַעֲלוּ עַל דַּעְתָּם כִּי הַעֲבוּדָה הַזֹּאת הִיא עַל אֲשֶׁר יִצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִשְׁעַבּוּד לְגִזְלָה, עַל כֵּן יִשְׁאַלוּ לְאַבְיָהֶם וַיֹּאמְרוּ 'מָה הַעֲבָדָה הַזֹּאת לָכֶם', הַרְצוֹן לְאִיוּ עֲנִן הַעֲבוּדָה לְכָלֶכֶם, וְהָרִי שְׂבֻט לֹוי לֹא הָיָה בְּשַׁעֲבוּד, וּמִדּוּעַ גַּם הִמָּה בְּכָלֵל הַמִּצְוָה הַזֹּאת. לְזֶה תֹאמְרוּ אֲלֵיהֶם 'יִזְבַּח פֶּסַח הוּא לַה' אֲשֶׁר פֶּסַח עַל בְּתֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' וְאֵת בְּתֵינוּ הַצִּיל', וְעֲנִן הַטּוֹבָה הַזֹּאת לְכָלֶם הַטִּיב ה', עַל כֵּן כָּלֶם תִּיבִין בַּפֶּסַח:

וישא העם את בצקו טרם יחמץ משארתם צרות
בשמלתם על שכמם. ובני ישראל עשו כדבר
משה וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב
ושמלת. וה' נתן את חן העם בעיני מצרים
וישאלום וינצלו את מצרים (יב לד-לו)

אמרי שפר

רבי שלמה קלוג'ר זצ"ל

וישא הָעַם אֶת בִּצְקוֹ טָרָם יַחְמֵץ – קָרַם שִׁיחְמִצּוּ הָעַם וַיִּפְלוּ בְּנוֹן שְׁעָרֵי טַמְאָה

הַגֵּה אָמְרוּ 'טָרָם יַחְמֵץ' אֵין הַפְּנוּהַ עַל הַפֶּת שְׁלֹא הַחֲמִיץ, דְּכִבְרָ אָמַר אַחֲרֵי זֶה (פֶּסוּק לט) וַיֹּאפּוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאִיו מִמִּצְרַיִם עֲגַת מִצּוֹת כִּי לֹא חֲמֵץ, אַף כֵּאֵן הַפְּנוּהַ עַל דְּרָךְ מֵאֲמָרם ו"ל בְּפָרֶק קִמָּא דְרֵאשׁ הַשְּׁנָה (:) דְּכוּרֵשׁ הַחֲמִיץ, דְּהָאֲדָם הַחוּטָא מֵאֵד נִקְרָא שְׁהַחֲמִיץ. וְהָיָה הַטַּעַם מָה שְׁלֹא יָכֻלוּ לְהִתְמַקְמֶתָה, הָיָה מְחַשֵּׁשׁ שְׁלֹא יִפְלוּ בְּנוֹן שְׁעָרֵי טַמְאָה. וְזֶה שְׂאֵמֵר הַפְּתוּב וַיִּשְׂא הָעַם אֶת בִּצְקוֹ טָרָם יַחְמֵץ, כְּלוֹמַר טָרָם הַחֲמִיץ הָעַם, שְׁלֹא יִתְקַלְקְלוּ לְגַמְרֵי לְפַל בְּנוֹן שְׁעָרֵי טַמְאָה, וְקֹאֵי 'טָרָם יַחְמֵץ' עַל הָעַם.

וְזֶה שְׂאֵמֵר הַפְּתוּב וַיִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כְּדַבַּר מֹשֶׁה וַיִּשְׁאַלוּ וְגו', דְּהִגָּה הַמּוֹן עִם הַפְּחוּתִים

לכם וללמדם הָרַף יִשְׁכַּן אור תורה ונראת שמים, כמצוה עליהם בתורה (דברים יא ט) 'ולמדתם את בניכם לדבר בם', ודרשו חז"ל (ספרי עקב פמ"ו) משייתחיל לדבר ולמדהו לשון הקדש קדם שילמד שאר לשונות. וכתוב (משלי כב ו) 'תנה לעזר על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה', וצריך לחנכו בעוד שלא יתבונן ונעמיק שאלה בשכלו ותבונתו, מקדם שרואה ספרי חיצונים ספרי מינות ואפיקורסות אשר נכחישו בתורת ה', טרם יתחבר עם זרע מרעים בני משחיתים מלעיגים על דברי חז"ל, ושתו בשמים פיהם וילשונם תהלה בארץ בקדושים אשר בארץ המה. כי אז לא ישמע לקול אבותיו לקול הריו ומוריו, גם למו ילעג ויחשב אותם לטועים, לכן צריך להיות מן הדרושים מקדימים לחקק אמונת אמן בלב בני קטנים טרם נגזרו בשכלם לחקר, ואז יגדלו ויפריחו באמונת ישראל ובתורת ה' ודברי חז"ל, אז גם כי יזקין לא יסור ממנו.

ונה נראה לי פונת הקרא שמוזהיר והגדת לבנך ביום ההוא בזמן שהוא בקטנותו כל כך שאינו יודע לשאל ואינו יוכל להתבונן פלל, אז מן הראוי לעוררו ולחזק בלבו אמונת ישראל, ולתת לו מופתים על מציאת ה' גבורותיו ונפלאותיו והשגחתו עלינו לטוב לנו כל הימים, והיינו ביום ההוא אז הזמן מן אשר לך. ואמר במדרש 'פאן רמו לבן רשע', כי אם לא יעשה ככה ויעבר הזמן, לכסוף יצא בן רשע שישאל בדרך שחוק והתול מה העבדה הזאת לכם, ותהיה מנחה להשיב לו 'בעבור זה עשה ה' לי ולא לו'.

המדרש האף אמר שפלו באותה לילה, הא קיימא לן בגמרא (יבמות עב.) ובפוסקים דמילה צריך דוקא להיות ביום, כדכתיב (ויקרא יב ג) 'ביום השמיני ימול בשר ערלתו' ביום דוקא ולא בלילה, עד פאן. ונראה דקשיא זו מתרץ בעל הדין באמרו מלמד שאותו לילה נהיר להון ביום, ואם פן היה יום ויכלו למול בו:

והגדת לבנך ביום החוה לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים (יג ח)

כתב סופר

רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל
השרשת האמונה ונראת ה' בלב הבנים
בעודם בקטנותם קדם שעומדים על
דעתם

במכילתא, פאן רמו תשובה לבן רשע, דגם לרשע משיב 'בעבור זה עשה ה' לי'. וצריך להבין אף בשאינו יודע לשאל מרמו תשובה לרשע, מה ענינו לכאן. וגם בגוף הקרא צריך להבין והגדת לבנך ביום ההוא וכבר דרשוהו חז"ל האי ד'ביום ההוא'.

ונראה לי כי בעונותינו הרבים, הרבה פעמים מאבות יראים ושלמים המפחידים בתמדתם יצא בן רשע כזה אשר לאבותיו ילעג למו ואת מצות ה' השליף אחר גווי. אכל הנסיון ילמדנו, כי הקולר תלוי באבות עצמם שאינם משגיחים על בניהם בימי נעוריהם לשום על

מעשי צדיקים

מקאלסק זי"ע. בתחלה התישב רבי מנדלי בעיר צפת, אבל לפתע, משום סבה שהיא, עזב את העיר צפת במהירות וישם את פעמיו להתגורר בעיר טבריה.

"ועתה שא נא חטאתי אף הפעם..." (י יז)
הרה"ק רבי מנחם מענדיל מויטביל זי"ע
עלה לארץ ישראל בשנת תקל"ו, בראש
עלית חסידים, וחד עם הרה"ק רבי אברהם

תלמידיו שישב בסמוך לאח ואמר לו: "אל תתן לאחידך למכור את אבא שלךם, הלוגה לו סכום כסף כדי שיפתח חנות משלו, והיא לא תעבוד בשבת, וכך לא ימכר אל אבא שלךם ולא את אבא שבשמים. ובעזרת ה' יכנס לשנה החדשה לחיים טובים ולשלום". וכך הוה. (גאוני ירושלים)

כאשר נשאל לפשר הדבר השיב: "האור בצפת זך וצלול, ובכל עת ושעה נשמעים פאן קולות מן השמים המכריזים שעל כל אדם לעשות תשובה, ולכן קשה לי לישון כאן..."
(יסוד המעלה)

"ניהי חשף אפלה בכל ארץ מצרים..." (י, כב)
מעשה באיש פלוני שהלשין על חברו. שמע מכך הרה"ק רבי חיים מצאנז ז"ע, ה"דברי חיים", והוכיחו על הדבר. טען האיש להגנתו, כי בעל דבביה הוא רשע הכופר בעקר, עד שמצוה ממש לקוברו...

זכות מיחדת היתה לו להגאון רבי עזרא עטיה זצוק"ל, ראש ישיבת "פורת יוסף" להשיב רבים מעון. בנעם דבריו ובחן אשר הוצק על שפתותיו, מתוך אהבת ישראל שיקדה בו הנה משפיל להרעיד את מיתרי לבו של אח תועה, וכך להשיבו למוטב.

נענה רבי חיים מצאנז ואמר לו: חס לבן ישראל מלומר כן, במדרש פרשת בא איתא, מדוע הביא ה' על המצרים חשך, כיון שהיו בבני ישראל רשעים שלא רצו לצאת, והם מתו בג' ימי אפלה, ובני ישראל היו קוברים אותם באפלה, והמצריים לא ראו.

באחד הימים, ימי ערב ראש השנה נתייחס רח"ל אחד מתלמידיו מאביו שנפטר, ורבי עזרא עטיה הלך לנחמו. לאותו תלמיד היה אח בור ועם הארץ, אשר התפרנס מעבודה בחנות שהיתה פתוחה שבעה ימים בשבוע...

זאת ועוד, איתא שהשם יתברך ראה שאין לבני ישראל כל מצוות שיעסקו בהם ויגאלו, שנאמר 'ואת ערם ועריה', ולכן נתן להם שתי מצוות שיעסקו בהן, דם פסח ודם מילה. ואם תאמר, אמר רבי חיים מצאנז לאותו איש, כי מצוה היא לקבר את הרשעים כמו שאמרתי, הרי לבני ישראל היו מצוות הרבה, במה שקברו את הרשעים בג' ימי אפלה? משמע שאפילו רשע, אין שום מצוה לקוברו...
(כל הכתוב לחיים)

כאשר הגיע רבי עזרא לבית האבלים, נפנה אליו אותו אח עם הארץ ואמר: רבי, מדין אבלות אני צריך לגדל זקן שלשים יום, אבל בעל החנות שלי לא יספיק, והוא עלול לפטר אותי מהעבודה בגין כך, האם יש לי הטר להתגלח?

בנגוד לדרך הננוחה, הרים לפתע רבי עזרא את קולו, ובקול זעקה גער באח הזה באומר לו: "לא די שמכרת את הדת שלך בכך שאתה עובד בשבת, ועכשו אתה רוצה למכור גם את אביו? הלוא בגלות הזקן אתה כביש את אביו!"

נדדעזע השואל, שהרי כאב ביותר את פטירתו של אביו, וחיש מהר הגיב ואמר: "לא ולא! לא אמכר את אבא בעד כל הון שבועולם! ואפילו אם יפטרו אותי מהעבודה!"

"כי ממנו נקח לעבד את ה' אלקינו..." (י, כו)
כאשר הסתופף הרה"ק רבי נחמיה מביכוב ז"ע, בנו של היהודי הקדוש מפשיסחא ז"ע בצלו של הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין

או אז ראה רבי עזרא כי העת היא עת רצון, וכי אותו אח רוצה לשוב בתשובה, פנה אל

עם השלטונות, ותמורת תשלום של מליון גולדן קבל את הסכמתם. לפני שסכם עם אנשי השלטון הלך ר' משה אל הגאון רבי יהושע ליב דיסקין זצ"ל לברר דינים שונים בנוגע להקדמת הקרבו; היכן מקום המזבח? ובאלו אופנים מתר להקריב בזמן הזה? ושאר ההלכות התלויות בדבר.

בשמע הגאון רבי יהושע ליב את הדברים, נענה ואמר לר' משה: "אמנם את השאלות ההלכתיות יכולני לברר על פי דיני התורה. ברם, מתנגד אני לעצם הרעיון, מחשש שהדבר עלול לגרם נזק ליהודי אפילו בקצה העולם, ואיני יכול לקחת על עצמי אחריות זו. על כן אינני נותן את הסכמתי לענין הזה".

(תפארת בנים).

"ותגתם אתו חג לה..." (יב, יד)
בחור צעיר הגיע בתחלת "זמן" החרף ליישיבתו של הגאון רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל, ה"סבא" מסלבודקה, כדי לקנות בה את משנת תלמודו. חדשי הזמן חלפו תוך התעלות רוחנית ולמוד פורה, ולקראת חג הפסח התכונן בחור לנסע לונארשה עירו כדי לחוג עם הוריו את חג המצות הבא עליו לטובה.

משוגש בחור ל"סבא" ובקש את רשותו לנסע, אמר לו ה'סבא': "אל נא, בני חביבי, אל תסע לונארשה. עוד צעיר אתה ועדין לא שהית ביישיבה זמן רב כל כך כדי שתוכל להתמודד עם נסיונות העיר הגדולה. השאר כאן עמנו לחוג את חג הפסח".

בחור נותר ביישיבה, אבל ה'סבא' אינו נותן לו מנוח, בכל יום נגש ה'סבא' מחדש לבחור ושואלו: "בני חביבי, האם התכוננת כבר לחג הפסח? הן יש ללמד הרבה ולהתעלות בתורה ובאמונה כדי להגיע מוכנים אל החג".

ז"ע, נכנס פעם רבי נחמיה לחדרו של רבו הקדוש מרוז"ן פשהוא מחויב בידו קפסת טבק מכסף אותה ירש מאביו היהודי הקדוש.

משראה רבי ישראל מרוז"ן את הקפסא, אמר לו: "יודעני, כי אביך היהודי, בשעה שלקח טבק מקפסא זו כדי להריח, היה מתקן את כל ארבעת היסודות שלו והעלה אותם לשרשם. ולא עוד, מקפסא זו נתן ללמוד ולדעת הכי צד לעבוד את השם יתברך". (מעשה נחמיה)

"החדש הזה לכם ראש חדשים..." (יב, ב)
הגאון רבי שמואל בערנשטיין זצ"ל, נכדו של הגאון בעל ה"פני יהושע" כהן כרב באמסטרדם. את ה'פראי' מקומות' לדרשה של שבת הגדול היה מפרסם כבר בראש חודש ניסן, כדי שהלומדים והמפללים יוכלו להתכונן היטב בסגיא עליה נסובה הדרשה. לעמתו, כהן בעיר רב נוסף, אשר היה מפרסם את ה'פראי' מקומות' שלו לדרשה רק בערב שבת הגדול ממש.

הגיב ואמר על כך הגאון רבי פרוץ זאביל אייגר זצ"ל, בעל עטרת פז ורמון פרוץ: יכול - מראש חודש. מי שיכול ויודע לדרש, נותן כבר את הפראי מקומות מראש חודש. תלמוד לומר - ביום ההוא. אבל מי שרק עתה מתלמד מה לומר בדרשה, אזי הוא נותן רק ביום ההוא... (גאוני ישראל)

"ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים" (יב, ו)

כאשר בקר הנדיב שר משה מונטיפיורי ז"ל בעיר העתיקה בירושלים, הגיעו אליו בני עדות הספרדים, בבקשה כי ישתדל לפני השלטונות לאפשר להם להקריב קרבן פסח במקום המקדש. ר' משה נענה לבקשתם ודבר

למרות שהשלטון הרוסי אסר מכל וכל פי ימצא אצל מאן דהוא שטיח פרסי, בכל זאת הצע לו מיד מבחר גדול של שטיחים פרסיים.

הוא בחר מכל ההיצע שטיח אחד, קנהו בכסף מלא והביאו אל רבו הצדיק מברדיטשוב, באומרו לרבי: חמץ לא יכלתי להשיג בשום פנים ואפן אצל אף יהודי בכל כחירי, הואיל וכלם כבר בערו ושפרו את החמץ פדת וכדיו.

באותו רגע נשא הרה"ק מברדיטשוב את עיניו השמיימה ואמר: "רבונו של עולם. קיסר זה שיש לו שמרים ושטרים רבים כל כך העוקבים בעירנות ואף עומדים בכל תקף על בצויע ושמירת החק, ואף על פי כן ישנו מבחר גדול של שטיחים בשוק מבלי כל פחד מהמשטר. ולא עוד, גם היהודים קונים ואף מוכרים סחורה אסורה זאת.

אבל לעמת זאת, חמץ בערב פסח, עליו כתבת בתורתך 'שאר לא ימצא בבתיכם', ואין אתה מעמיד בשוק שמרים, ובלשים אינם עוקבים אחרי היהודי לבצע הוראה זאת, בכל זאת לא מצא משמשי אפילו לא פרוסת לחם אחת בשוק. מה גם שלא רק בשוק בגלוי לא נתן להשיג חמץ, אלא אף בביתו פנימה של כל יהודי אין להשיג עתה חמץ, שכן אין שום בית יהודי אשר יעבור חליה על הלאו 'שאר לא ימצא בבתיכם שבעת ימים'.

האם אינך שם לב לכך, כי מכל האמות הרבות שבעולם, רק זרע אברהם יצחק ויעקב עושים את רצונך? האם לא ראוי, רבונו של עולם, שתבטל מעליהם את כל הגזרות הנוראות היוצאות מבית היוצר לשנאת ישאל?! האם לא ראוי עמך להגאל מכל אותן צרות וגליות? ואכן, לא עברו ימים מועטים וכל הגזרות שהיו תלויות ועומדות מעל ראשיהם של היהודים התבטלו כליל, וליהודים היתה אורה ושמחה, ויגונם נהפך להם ליום טוב. (באר יעקב חיים)

סבר הבחור וקבל את דברי ה'סבא'. כל היום ישב בבית המדרש כשכל מעינו וכל היותו אומרת רק תורה ועבודה. למחרת שוב נגש ה'סבא' לבחור ושוב הוא שואלו: "נו, אתה כבר מוכן לחגג" החל הבחור לגמגם, ומתוך מבוכה החל לפרט בפני ה'סבא' את כל מה שהספיק אתמול ללמד.

לא! לא לזאת התכוונתי!", ברצוני לשמוע האם יש לך בגד חדש לכבוד החגג? משהשיב הבחור בשלילה, האיץ בו ה'סבא' ואמר: אם כן, גש בבקשה פעת אל החיט, והזמן אצלו בגד חדש על חשבונאי... (תולדות הסבא ופעליו)

"אף ביום הראשון תשביתו שאר מפתיכם..." (יב, טו)

באחת השנים רחפה ברוסיה גזרה נוראה מעל ראשי עם קדש. כל הצדיקים עמלו בתפלותיהם, מתוך צומות וסגופים כדי לבטל את רע הגזרה, ואולם ללא הועיל, מסד הענן הסמיך אטם בעד תפלתם מעלות השמימה. בערב פסח בשעות אחר הצהריים קרא הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע למשמשו ואמר לו: "צא והבא לי כפר לחם מן השוק, ואולם עליך לקנותו בדוקא אצל יהודי. כמו כן תקנה לי שטיח פרסי יקר. שני חפצים אלו נחוצים לי לסגלה".

הלך המשמש אל השוק שם חפש לקנות כפר לחם, אלא שלא מצא. הוא עבר בכל החניות שבשוק, סר אל כל המאפיות היהודיות, אבל גם בעד כל הון שבעולם לא השיג כפר לחם, שכן כבר בערו את החמץ ושפרוהו פדת וכדיו, ולא נותר אפילו פרוז אחד של חמץ. לאחר מכן פנה אל אחד הספסרים כדי לקנות שטיח פרסי, ומה נשתומם המשמש לגלות כי

אָנִי, אֵינְנִי יָכוֹל לִסְמוֹךְ עַל הַשְּׁעֵרוֹת, לְמֵרוֹת שְׁמוֹסְתֵּבֶר מֵאֵד שֶׁהֵן הָאֵמֶת לְאֵמֶתָה. לֹא אוּכַל לְשִׁתּוֹת אֶת הַיָּיִן.

לְשִׁנָּה הֶאֱחָרְתִּי, כַּאֲשֶׁר שָׁלַח לְמֶרְן הַשְּׁפֵת אֵמֶת פֶּעַם נֹסֶפֶת יָיִן מֵאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל, הִצְמַד פֶּתַק אֶל הַבְּקֻבּוּק, עָלָיו נִרְשַׁם בְּכֶתֶב יָד: "הִפְרָשׁוּ תְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת כֶּדֶן". כִּרְאוֹת מֶרְן הַשְּׁפֵת אֵמֶת אֶת הַפֶּתַק הַזֶּה, סָמַךְ עַל כָּף, וְרַק אִי הַסִּפִּים לְשִׁתּוֹת מִן הַיָּיִן, וּבִשְׂמֻחָה רַבָּה הִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ ל"אַרְבַּע כּוֹסוֹת". (שם)

"שְׂאוֹר לֹא יִמְצָא בְּבֵיתְכֶם..." (יב, יט)
הַרְהִ"ק רַבֵּי חַיִּים מֵצָאנִי זי"ע, בַּעַל "דְּבָרֵי חַיִּים" הִשְׁקִיעַ אֶת מִירְב כּוֹחוֹתָיו לְבַל יִהְיֶה בְּבֵיתוֹ "בַּל יִרְאֶה וּבַל יִמְצָא" בְּמִשְׁפָּךְ כָּל הַשָּׁנָה... מִשְׁהוּ מִן הַמִּשְׁהוּ שֶׁל כֶּסֶף שְׁנוֹתֵר בְּבֵיתוֹ, הֵיחָ מִיַּד מִחֻלְק לְצִדְקָה, כְּשֶׁעֲבוּרוֹ אֵינּוּ מוֹתִיר מֵאוּמָה.

בְּעֶקֶר נוֹדַע בְּפַעֲלֵלוֹת הַצִּדְקָה וְהַחֲסָד בְּעַרְבֵי פֶסְחִים. סְכוּמִים אֲדִירִים שֶׁל כֶּסֶף הֵיחָ מִחֻלְק בְּעַרְב פֶּסַח לְכָל דְּכַפְּנֵי וּלְכָל דְּצִרְיָו, כֶּדֶי שֶׁהִלְלוּ יוֹכְלוּ לַחֲגֹג אֶת חַג הַמִּצְוֹת בְּהֶרְחֵבֶת הַדַּעַת. אֶת הַכֶּסֶף הֵיחָ שׁוֹלַח עַל יְדֵי מִשְׁמָשׁוּ נְאֻמָּן בֵּיתוֹ, שֶׁהֵיחָ מְסוּבָב עַל פְּנֵי הַעִיר פְּעֻמִּים רַבּוֹת אֵין סִפּוֹ, וּמֵבִיא לַעֲנִי הַעִיר אֶת מִתְּנוּתָיו שֶׁל הַרְבֵּי.

בְּאֶחָד מֵעַרְבֵי פֶסְחִים, וְרוּחוֹ שֶׁל הַרְבֵּי נִסְעֶרֶת עָלָיו. הוּא הִזְעִיק אֶת מִשְׁמָשׁוֹ לְבֵיתוֹ, וְהִרְאָה לוֹ כִּי נִשְׂאָר כֶּסֶף... בְּבֵיתוֹ. וְהָרִי כֶּסֶף זֶה הוּא בְּבִחִינַת בַּל יִרְאֶה וּבַל יִמְצָא! הַכֶּסֶף חַיָּב לִהְיוֹת מִחֻלְק לַעֲנִיִּים עוֹד בַּדְּקוֹת הַקְּרוֹבוֹת קוֹדֵם הַתְּקַדְּשׁ הַחֵק!

אַלֵּא שֶׁהַמִּשְׁמָשׁ הִסְתַּפֵּק בַּדְּבָרִים: "הֵן בְּתֵי הַעֲנִיִּים כְּלָם הַחֲלִיפּוֹ כְּבָר צוּרָה. הַשְּׁלַחְנוֹת כְּבָר גְּדוּשִׁים בְּבִשָּׁר וְדָגִים וְכָל מִטְעָמִים. בְּכָל

"וּשְׁמֵרְתֶם אֶת הַמִּצְוֹת..." (יב יז)
אַפִּיִת הַמִּצְוֹת הֵיחָה לְשֵׁם דְּבָר אֶצֶל מֶרְן בַּעַל הַשְּׁפֵת אֵמֶת מֵגוּר זי"ע. הוּא הֵיחָ מִקְפִּיד בְּשַׁעַת הַאֲפִיָּה מֵאֵד עַל קִלְה בְּכַחַמוֹרָה. הַרְבֵּי בַּעֲצָמוֹ הֵיחָ עוֹמֵד וּמִשְׁגִּיחַ עַל הָאֲפִים שִׁיעֲשׂוּ אֶת הַכֹּל בְּהַדּוּר. אַחַת הַהֶקְפָּדוֹת שֶׁל הַרְבֵּי הֵיחָה שֶׁהַמִּצְוָה תִּהְיֶה דְקָה מֵאֵד, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהּ חֵלֶק "כְּפּוֹל" אוֹ עֲבָה שֶׁעֲלּוֹל לְהַחְמִיץ. בְּשֶׁל כָּף הֵיחָ הַרְבֵּי עוֹמֵד עַל חִסְדֵי וּמִשְׁגִּיחַ: "הֶקְפִּידוּ לַעֲשׂוֹת אֶת הַבְּצָק דַּק עַד מֵאֵד! דַּק! דִּין! דִּין!" (דִּין בְּאִישׁ פְּרוֹשׁוֹ דַּק).

בְּאֶחָד הַשָּׁנִים הַשְּׁתַּתֵּף בְּאַפִּיִת הַמִּצְוֹת יְהוּדֵי קָשִׁישׁ, מִחֻשׁוּבֵי הַחֲסִידִים, וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע אֶת הַרְבֵּי אוֹמֵר דִּין, אָמַר לוֹ: "רַבְּנוּ, אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְרַחֲמִים, לֹא לְדִין!" הַבֵּיט בּוֹ הַאֲדַמּוּר וְהַפְטִיר: "אִם יֵשׁ דִּין לְמִטָּה אֵין דִּין לְמַעֲלָה. אִם אָנוּ נִקִּים אֶת כָּל הַמִּצְוֹת בְּהֶקְפָּדָה, יִתְנַהֲגוּ עִמָּנוּ מִן הַשָּׁמַיִם בְּרַחֲמִים". (עֲטַרַת צִדִּיקִים)

בְּאַחַת הַשָּׁנִים שָׁלַח לְמֶרְן הַשְּׁפֵת אֵמֶת מֵגוּר זי"ע לְחַג הַפֶּסַח יָיִן מֵאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל. יָיִן מֵאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל נִחְשָׁב אִזּוֹ לְדָבָר יָקָר הַמִּצְיָאוֹת, וּמַעֲטִים מֵאֵד זָכוּ לְשִׁתּוֹתוֹ. הַגַּבְּאִי, שֶׁקָּבַל לִידֵיו אֶת הַיָּיִנוֹת לְחֻלְקָה, נִכְנַס אֶל הַרְבֵּי וְהוֹשִׁיט לוֹ אֶת הַיָּיִן. מִיַּד נִהְרָו פְּנֵי הַרְבֵּי מִשְׂמֻחָה, וּבְהִתְרַגְּשׁוֹת יִתְרָה בְּחוֹן אֶת הַבְּקֻבּוּק: "לֹא דְבָר פְּשוֹט הוּא... יָיִן מֵאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל!"

אַךְ לְפִתְעָה, פָּנָה אֶל הַגַּבְּאִי וּשְׁאַלוּ: "הָאִם הַפְּרִישׁוּ מִן הַיָּיִן תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת כֶּדֶן?" וְהַגַּבְּאִי הִשִּׁיב מִיַּד: "אֶת הַיָּיִן שֶׁלַח אֲדָם תְּלַמִּיד חֶכֶם, וְחֻזְקָה עַל חֵבֶר שְׁאֵינוֹ מוֹצִיא מִתַּחַת יָדוֹ דְּבָר שְׁאֵינוֹ מִתְּקַן. מִן הַסֵּתֶם הַפְּרָשׁוּ תְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת מִן הַיָּיִן כֶּדֶן".

הַשִּׁיב הַרְבֵּי הַשְּׁפֵת אֵמֶת: "אֲמַנֵם אוֹתוֹ יְהוּדֵי שֶׁשָּׁלַח אֶת הַיָּיִן הוּא תְלַמִּיד חֶכֶם, אֲבָל

מוזבן הדבֵר, כי כל בְּנֵי העיר נִתְּמוּ להביא את כל מצרכי הפסח לביתו של הרב, כְּדֵי שִׁסְפִיקוּ לְכָל האורחים אֲשֶׁר יָסְבוּ הַיּוֹם בְּלִילָה על שְׁלַחַן הסֵדֶר בְּבֵיתוֹ, וְאַף יִסְפִיקוּ לְכָל יְמוֹת הַחֵג.

לאחר הסֵדֶר נִגַּשׁ הרב לְרַבְּנֵית וְגֵלָה אֶת אֲזִנָּה כי הוא הִיָּה הַגָּבֵב... וְסִפֵּר לָהּ אֶת כָּל הַסְּפֹר מֵהַחֵל וְעַד כֹּלֵה. שְׁאַלָה הַרְבֵּנִית: "וְכִיצַד בְּאֵמֶת חֲשַׁבְתָּ לְהַשְׁאִיר אֶת הַבֵּית רֵיק לְגַמְרֵי מִכָּל צָרְכֵי הַפֶּסַח?" הַשִּׁיב לָהּ הַרַב: "אֲנִי כִּי־רַב הַעִיר" יַדְעֵתִי, כִּי לְעוֹלָם לֹא יִשְׁאִירוּ אוֹתִי לְלֹא אֶכֶל. וְהָא רְאִיָּה, כִּי חֵישׁ מֵהַר הַבֵּיאוּ כָּל תּוֹשְׁבֵי הַעִיר אֶת מִצְרָכֵי הַחֵג לְבֵיתֵנוּ, אֲבָל לְאוֹתָהּ אֲלַמְּנָה מִסְכָּנָה, מִי יִדְאָג לָהּ... מִשׁוּם כֵּן דְּאֵתְרִי לָהּ אֲנִי בְּעֶצְמוֹ. (הַגִּידָה מִבֵּית לֵוִי)

בית מצויות כְּבָר מְצוֹת רִיתְנִיּוֹת, וְמִי צָרִיךְ עִתָּה אֶת הַפֶּסֶח?!"

השיב לוֹ הַדְּבָרִי חַיִּים! אֵמֶת וְנִצִּיב! אֲכֹן כְּעַת הָעֲנִיִּים כְּבָר לֹא זְקוּקִים לְכֶסֶף. אִין הֵם חֲסֵרִים מְאוּמָּה. אֲבָל כִּיצַד הֵם יוֹכְלוּ לְקַרֵּא אֶת הַהַגְדָּה בְּהַשְׁקֵט וּבְמִנוּחָה, בְּיָדָעַם כִּי כָּל הַטּוֹב הַהוּא הֵנוּ רַק עֵינֵינוּ זְמַנִּי. הַרִי לְאַחַר הַפֶּסַח שׁוֹב לֹא יֵהָא לָהֶם מְאוּמָּה?! לָךְ אִפּוֹא וּמְסוֹר לָהֶם אֶת הַפֶּסֶח עִתָּה, לְצָרְכֵי כָּל הַשָּׁנָה. וְאִין יוֹכְלוּ לַחְגֹּג אֶת חַג הַפֶּסַח בְּשִׂמְחָה שְׁלֵמָה כְּדָבְעִי. (עֲשֵׂר זְכוּיּוֹת)

"משִׁאֲרֵתֶם צָרַרְתְּ בְּשִׂמְלֵתֶם עַל שְׂכָמֶם" (יב, לד) **הַדְּבָר** הַתְּרַחַשׁ בְּחֹדֶשׁ נִיסָן לְשַׁנַּת תַּרע"א. בְּבֵיתוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן רַבֵּי חַיִּים סוּלוּבֵייצ'יק זְצוּק"ל רַבָּה שֶׁל בְּרִיסקַ כְּבָר נִעְרְכָה בְּדִיקַת חֲמוּץ פְּדֵת וְכַדָּיו, וְהַרַב נִתְּיָשֵׁב בְּחֹדְרוֹ הַמִּיֻּחָד לְהַכִּין אֶת עֲצָמוֹ בְּהַכְנֶה רַבְתִּי לְלִיל הַסֵּדֶר.

לְפִתְעוּ, בְּשַׁעַה מְאַחֲרֵת בְּלִילָה הַגִּיעָה אִשָּׁה אֲלַמְּנָה לְבֵיתוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן זְצ"ל, אִם לְשִׁלְשָׁה עֶשֶׂר יָלְדִים וְדַמְעָתָהּ עַל לְחִיָּה: אֲלַמְּנָה קִשְׁת יוֹם אֲנִי, וּבְבֵיתִי אִין פְּרוּטָה לְפְרוּטָה, וְאִין בְּיָדִי מְאוּמָּה כְּדֵי לְהַכִּין אֶת צָרְכֵי לִיל הַסֵּדֶר. אָנָּה, רַחֲמוּ עָלַי וְהוֹשִׁיעוּנִי נָא.

הרב לֹא הִרְהֵר רַבּוֹת, נִגַּשׁ אֶל הָאָרוֹן שֶׁבוּ הֵנִיחָה אִשְׁתּוֹ הַרְבֵּנִית אֶת כָּל מִצְרָכֵי הַמְּזוֹן לְפֶסַח, עַלֵיהֶם טְרַחַה יָמִים רַבִּים בְּעִשְׂתֵּתֶם, כְּדֵי שְׁאֵלוּ יִסְפִיקוּ לְכָל האורחים וּלְכָל הַמְּסַבִּין שִׁיִּסְבוּ עַל שְׁלַחַנוֹ שׁוֹל הַרַב. הוּא לָקַח אֶת הַכֹּל בְּעֶצְמוֹ, וּבְגוֹפּוֹ הִטְעִין אֶת כָּל הַמִּצְרָכִים עַל עֲגֵלָה רְתוּמָה לְסוֹס, וְשִׁלַּח אֶת הָעֲגֵלוֹן עַל הָעֲגֵלָה וְעַל כָּל אֲשֶׁר בָּהּ הִיָּשֵׁר לְבֵית הָאֲלַמְּנָה.

לְמַחֲרַת בְּבֹקֶר, הַתְּעוֹרְרָה הַרְבֵּנִית, וְהִנֵּה שֵׁד וְשִׁבְרֵי! כָּל מִצְרָכֵי הַפֶּסַח נִעְלְמוּ כֹּלֵה הָיוּ. וְתַהוֹם כָּל הַעִיר. כָּל מִצְרָכֵי הַפֶּסַח נִגְבְּנוּ מִבֵּית הַרַב... וְאִין אִישׁ יוֹדֵעַ יְדוֹ שֶׁל מִי הִיָּתָה בְּמַעַל.

"קִדַּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רַחֵם בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל..." (יג, ב)

בְּיָמָיו שֶׁל הַגָּאוֹן רַבֵּי חַיִּים פְּלֶאגִ'י זְצוּק"ל הַתְּגוֹרֵר בְּשִׁכְנוֹתוֹ הַיְּהוּדִי זָקוֹן, שֶׁהָיָה כְּבוֹר, שֶׁכָּבֵר עָבְרוּ עָלָיו רַב שְׁנוֹתָיו. הָאִישׁ חָלָה בְּחֵלִי כְּבֵד עַד שֶׁנִּעְשָׂה מִמֶּשׁ מְסָכֵן, וְכָל הַרְפָּאִים כְּבָר נִתְּיָאֲשׁוּ מִמֶּנּוּ מְלַרְפְּאוֹתוֹ.

בְּאַחַד הַיָּמִים, כְּאֲשֶׁר נִכְנס הַגָּאוֹן רַבֵּי חַיִּים פְּלֶאגִ'י זְצוּק"ל לְבִקְרוֹ בְּקוֹר חוֹלִים, עָלָה לְפִתְעוֹ חֲשֵׁשׁ בְּלָבוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן שֶׁמָּא בְּקִסְנוֹתוֹ לֹא עָשׂוּ לַיהוּדִי זֶה פְּדִיוֹן חֲמֵשׁ סְלָעִים פְּהַגֵּן, וְאִפְשָׁר וּבְשָׁל כֶּף הוּא חוֹלָה מְאֹד. אָמַר לוֹ הַגָּאוֹן כִּי בְּרִצּוֹנוֹ לְפִדּוֹתוֹ עַל יְדֵי כֶּהֵן אֶחָד בְּעַד חֲמִשָּׁה סְלָעִים, וְאִמְנָם הַיְּהוּדִי הוֹדָה לוֹ כִּי אֲכֹן בְּקִסְנוֹתוֹ לֹא נִפְדָּה פְּדִיוֹן כְּבָר כְּרָאוּי.

או אִזּוֹ נִתְּנוּ לוֹ רַבֵּי חַיִּים חֲמִשָּׁה סְלָעִים כְּדֵי לְתַנֵּם לְכֶהֵן תַּלְמִיד חֶכֶם שֶׁהָיָה לְפָנָיו, וְאֲכֹן תַּכְרָךְ וּמִיד נִתְּרַפָּא הַחוֹלָה וְעִמְדוֹ מִחֲלוֹ וְהַבְּרִיא כְּאַחַד הָאָדָם, וּמֵאִזּ חֵי עֲשָׂרִים שָׁנִים נוֹסְפוֹת. (יוה חיים)

הרה"ק רבי יהודה ארי' ליב (אלתר) זי"ע, מגור

בעל ה"שפת אמת"
יומא דהילולא - ה' שבט

במחצתו בחגים ובשבתות. בית המדרש נבנה בתחלה מעץ ונשרף בשנת תרס"א, ולאחר מכן נבנה באותו מקום בית מדרש חדש פדגמת הראשון, אצל מאבן.

בחדש אב תרס"א נפטרה הרבנית ע"ה, ובזוג שני נשא את הרבנית בתו של הרה"ק רבי ברוך מאגורליץ, בנו של הדברי חיים מצאנז. בשנת תרס"ה חלה במחלה נדירה, שרופאים לא ידעו את טיבה, וממנה נסתלק ביום ה' שבט תרס"ה הרייתו בשנת ה"ח"ן בלבד, ומנוחתו כבוד בבית העלמין בעיירה גור, באהל לצדו של סבו הקדוש החדושי הרי"ם זי"ע.

אצאצאיו:

הרה"ק רבי אברהם מרדכי, האמרי אמת, האדמו"ר מגור, ונשיא מועצת גדולי התורה, ממלא מקומו. הרה"ק רבי משה בצלאל, שנעקד על קדוש השם בכ"ג באילול תש"ב בטרבלינקא. רבי נחמיה, שבזמן שהותו בירושלים היה ראש ישיבת שפת אמת. רבי מנחם מנדל, רבה של פאביאניץ וקאליש, ויושב ראש אגודת הרבנים בפולין, אשר נעקד על קדוש השם בכ"ט אב תש"ב בטרבלינקא. בנותי; אסתר אשת הגה"ק רבי יעקב מאיר בידרמן, ופיגא, אשת הגה"ק רבי חנוך צבי הפהן לזין אב"ד בעברין.

ספריו:

ספר הנודע הוא ספר "שפת אמת" על התורה ומועדים, אשר יתב בכתב יד קדשו, והספר נדפס על ידי בני משפחתו לאחר פטירתו. הספר נקרא "שפת אמת" על שם הפסיק האחרון שכתב בספרו על התורה כשביעיים לפני פטירתו: "שפת אמת תכלן לעד". ספר זה הוא אחד מספרי החסידות הנפוצים ביותר. (ואולם בספר "שפת צדיק" שכתב גיסו וכן דודו של האדמו"ר רבי פנחס מנחם מפולין זי"ע, מובא בפשט שמות הפאמר האחרון שאמר מרן השפת אמת).

את הדרשות הפתובות בספר היה אומר הרבי בשבתות ובמועדים ב"שטיש", ולאחר השבת או המועד היה כותב אותן בעצמו על פי זכרונו. לכן נתן למצא לעתים בכותרת הדרשה בטויים כמו "נקצור", "ערובני דברים" וכו'. הדרשות רבות מאוד מכילות משפט קצר שאמר רבי יצחק מאיר אלתר, סבו של "שפת אמת", ובאורו של משפט זה. בדרשות אחרות הוא מבאר את דברי המדרש על הפרשה. לשונו של השפת אמת קצרה ותמציתית, את הסבה לכך הוא מסביר עצמו: "ולאשר גדול הקשי לבצע עמך המכון אל הפתב לזאת טוב הקצור במלות קצרות".

כמו כן נדפסו מדברי תורתו שפתב; שפת אמת על הש"ס (על מועד ועל קדושים). ושפת אמת-לקוטים שכתב קודם היותו למנהיג בישראל.

הרה"ק רבי יהודה אריה ליב אלתר נולד בורשה ביום כ"ט בניסן תר"ז, לאביו הרה"ק רבי אברהם מרדכי וצוקל. בנו של בעל "חדושי הרי"ם" זי"ע, מייסד השושלת של חסידות גור.

בהיותו בן שנתים נפטרה אמו, ושש שנים מאחר יותר התיתם גם מאביו ועבר לגור בבית סבו. מגיל צעיר נקרה שקדנותו והתמדתו. סבו שכן עבירו מלמד שילמדו תורה, והתנה עמו שלשה תנאים: שיגירו כל בקר לפני עלות השחר, שילמד עמו שמונה עשרה שעות בציפיות, שפכל יום יחדשו משוה בלמודם.

בהגיעו לפרקו נשא להרבנית יוכבד רבקה ע"ה, בתו של הרב ר' יהודה קמיני זצ"ל נכד הגאון רבי ברוך פרוקל-תאומים וצוקל - הברוך טעם, וזוגתו שהיתה בתו של הרב משה חיים רוטנברג ז"ל אחיו של מרן ה"חדושי הרי"ם". כדי שלא יהיה שמו של החתן פשם החותן, צוה עליו סבו האדמו"ר החדושי הרי"ם להוסיף לשמו את השם "אריה". לאחר החתונה נשארו בני הזוג לגור בעיירה גור. באותן השנים, כמעט שלא בא במגע עם אנשים והיה עסוק רק בתורה ובתפלה.

ככ"ג אדר תרכ"ו, נסתלק סבו החדושי הרי"ם, ורבי יהודה אריה ליב התמנה לרב העיירה גור על פי צוואת סבו. למרות גילו הצעיר רצו החסידים למנותו כבר אז גם לאדמו"ר במקום סבו, אף הוא סרב והצטרף לחסידים שקבלו את הנהגתו של רבי חנוך העניף הפהן לזין מאלקסנדר. רק ארבע שנים מאחר יותר, לאחר פטירת רבי חנוך העניף, לאחר הפצרות מרובות, הסכים לשמש אדמו"ר. אף שנתישב על פס הנהגה לא ישב בראש השלחן, אלא החל לשבת באמצע, ומני אז ישבים אדמו"רי גור באמצע השלחן ולא בנהגתו.

תחת הנהגתו של הרבי הפכה חסידות גור לאחת החסידות הגדולות והמפורזות בפולין. פרבי צעיר דבקו בו רבים מצעירי הלומדים, שהיו מתעצמים אתו בדרך למודם ועבודתם, והוא היה משקיע זמן קבוע לטפוחם. את החסידים הרבים שהיו באים להתעצף עמו קבל פשהו עומד בפנת חדרו שיעו על ארון הספרים, פאשר על השלחן דולקים שתי נרות תמידיו פסדרן. מאחר שהיה עונה במהירות ובקצרה, הספיקו שעות ספורות לקבלת קהל גדול של חסידים. בנוגד למקבל אצל אדמו"רים אחרים, סרב הרבי מגור לקחת פסך מן החסידים, והתפנס מחנות קטנה שנהלה הרבנית. גם את חסידיו היה מדריו להצדיף עסוק במלאכה או במסחר על פני הרבנות.

בשנת תרנ"ט נחנן קו רבבת מיחד שהיה מרוב מפמה קרונות בלבד, אשר קשר בין גור לורשה. קו זה פנה "הקו של הרבי", ובאדיש נקרא בפי גלם "קולייקא", אשר הובילה המוני חסידים פרחי חסידים לעבר גור.

בתקופת הנהגתו נבנה בית מדרש חדש גגור, ובחצרו נבנו אגפי מגורים שנועדו לשמש את אלפי החסידים שבאו לשהות

- יומא דהילולא -

הרה"ק רבי יהודה ארי' ליב (אליהו) זי"ע, מגור

בעל ה"שפת אמת"
יומא דהילולא - ה' שבת

"היה עקב שתמנו..."

אם המצוות קלות שאתם דש בעקביו... (רש"י).

בתורה יש רמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח איברים שבאדם. יש מצוות התלויות בראש האדם או בלבו, ויש מצוות שהן כנגד העקב, והם מצוות קלות.

גרם, כמו שהראש חשוב מן הרגלים, אבל מקל מקום קיום ובסיס האדם הוא הרגליו, שהן היסוד שהאדם עומד עליהם. כך הם גם המצוות הקלות: כל הבנין משתת עליו, וגם אותם יש לשמור ולקיים.

"קשה לכעוס ונח לרצות - חסיד" (אבות ה, יא)

אדם שפגה, שמשבטו הוא "קשה לכעוס", ואף על פי כן הוא בא לכלל פעם, משמיע סבה טובה היתה לו לכעוס. אבל אם מיני הוא "נח לרצות", מיני הוא מעביר על מדותיו - אדם שפגה ראוי לכנותו חסיד.

"מים עמקים כלב איש ואיש תבונה ידלנה" (משלי כ, ה)

כלב אדם יש עצות די והותר נגד היצר הרע, אולם צריך איש תבונות שיידלנה מהעמק, כמו שפיתוב במדרש ויגיש, משל לבאר עמקה, וצריך לקשר חבל בחבל וכו'. הינו, על ידי התקשורתו בהישם יתברך, נפש בנפש רוח ברוח נשמה בנשמה כו', על ידי זה יוכל למצוא עקר נקדתו. זהו מה שאמר רבותינו הקדושים "נ"ע פי החסידים נוסעים אל הרבי, שיגידו להם מה שיש להם.

מוטב יראו יהודי אמתיו...

בהיותו בן שנים עשרה נפטר השרף רבי מנחם מנדל מקוצק, ועד אז הספיק סבו לקחתו פעמים לקוצק, ובקוריו שם עשו עליו רשם רב. מספר שילקחו סבו בתוך ביחד עם בן דודו בעל "השפתי צדיק" מפילץ ופאשר שאלה הרבנית, על מה ולמה הוא נוטל אותם לקאצק, והרי הם ילדים קטנים, מה גם שמוגז האויר חרפי וקשה מאד, והם עלולים לחלות. השיב בעל החדישי הרי"ם זי"ע: כל זה שנה להם, מוטב פי יתאמצו ויראו יהודי אמתיו. יהודי אמתיו בבחינת מלאך ה'.

מאמרותיו:

"קטנתי מכל החסידים ומכל האמת..." (בראשית לב, א)

החסידים שהקב"ה עושה עמנו מביאים אותנו לידי בוששה והננעה מאתו יתברך. שכן אנו, בני ישראל יודעים שאין אנו ראויים לכל הקבל מאת ה' טובות וחסידים. ועל כן אנו מתבטטים ממינו. וזהו קטנתי, אני קטן ושפל בעיני, מכל החסידים של ה' יתברך.

אבל אמות העולם אינם כן. פניהם מקבלים טובה, הם עדין מתתקרים לומר כי כהם ועצם ידם עשה להם זאת, ועוד נשארים בגאונתם. וזהו שפיתוב "וחסד לאמים חטאת", גם אחר החסד הם נשארים חטאים.

הרעות נר תמיד - לזכר נשמת

ז' שבת

רבי ישראל חריף ב"ר שלמה מאטינינו (ב' תפארת ישראל)
רבי דוד ב"ר שלמה צבי מלעלוב
רבי מרדכי דוד ב"ר צבי הירש אונגר מדומברובה

ח' שבת

רבי שמואל משונווא נאשלעסק (ב' רמתים צופים)
רבי יוסף מאיר ב"ר צבי כהנא האדמו"ר מספינקא ירושלים

ט' שבת

רבי נסים ב"ר ראובן גירונדי (ב' חידושי הר"ן)
רבי יהוסף ב"ר מנחם שווארץ (ב' תבואת הארץ)

י' שבת

רבי שלום שרעבי הרש"ש
רבי שלמה מלוצק (ב' דברת שלמה)
רבי יוסף יצחק ב"ר שלום דובער מליובוביטש ברוקלין

ד' שבת

רבי משה יהודה לייב ב"ר יעקב מסאסוב
רבי אברהם ב"ר אלכסנדר כץ מקאליסק
רבי מנחם נחום ב"ר אברהם טברסקי מטוריסק בריסק
רבי ישראל ב"ר מסעוד אבוחרצ'א (הבבא סאל)

ה' שבת

רבי יהודה אריה לייב ב"ר אברהם מרדכי אלטר מגור (ב' שפת אמת)
רבי חיים ישעיהו ב"ר שמעון זאב הכהן הלברסברג מראחוב ירושלים (ב' מסגרת השלח)

ו' שבת

רבי יום טוב ליפמן ב"ר ישראל (ב' עונג יום טוב)
רבי חיים צבי ב"ר חנניה יו"ט ליפא טייטלבוים מסיגעט (ב' עצי חיים)

כל מצותיך אמונה יסודות האמונה בפרשה במשנת הבעש"ט

זכירת יציאת מצרים יסוד האמונה

מצרים בלשון זה, כלומר 'מצר'-מ"י', דהיינו החסדים ששרשם מחמשים שערי בינה שהם גימטריא מ"י, עלה וישב במצר. והקדוש ברוך הוא מרוב רחמיו וחסדיו, וזכות שהיה ביד בני ישראל עם זכות אבותם סייעתם, עד שחזרו החסדים להתפשט הארה אחר הארה, עד שנשלם זעיר אנפין ונשלמו בני ישראל ויצאו ביד רמה. דבתחילה לא היו בני ישראל כי אם בשבעים נפש, שהם כנגד התחלת התפשטות האורות, שהם שבעים אורות וכו', ואחר כך התחילו האורות להתרבות, וכל מה שמתרבים האורות כנגדם מתרבים בני ישראל, דזה תלוי בזה, עד שנתרבו האורות לשישים רבוא ובני ישראל גם כן חזרו לשישים רבוא, וכנגד זה התורה יש בה שישים רבוא אותיות. וכל הנשמות של שישים רבוא, היו שקועים בתוך הקליפות, ויצאו מתוך הקליפות ובאו לבני ישראל. וכל שורש בני ישראל שבכל דור ודור עד סוף כל העולם, הכל תלוי בשישים רבוא היוצאים ממצרים.

נמצא כל הדורות הבאים נשמותיהם בעצמם יצאו ממצרים. לפיכך כל דור ודור נקרא יצא ממצרים, וחיב כל אחד ואחד להראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, שכך הוא האמת. וצריך להתבונן האדם ולתת לב לדעת גדל יציאת מצרים, שזהו עיקר שורש אמונתנו, שבה היה ה' למלך וקבלו מלכותו עמו בני ישראל.

זכירת יציאת מצרים אינה עוד חלק מחלקי התורה, אלא יסוד ושורש באמונת הבורא יתברך, ומוני המצוות כהרמב"ן ואחרים מנו אותה כמצות עשה דאורייתא, וכן כתב בספר החינוך (מצוה של): 'וכתיב גם כן זכירה בענין יציאת מצרים, ועל זכירת מצרים באתנו הקבלה לעשותה בפה. דבר זה נלמד מהנאמר בפרשתנו פרשת הגאולה: **וְשִׁמְרֶתֶם אֶת הַמִּצְוֹת כִּי בְעֵצָם הַיּוֹם הָזֶה הוּצְאתִי אֶת צְבֹאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְשִׁמְרֶתֶם אֶת הַיּוֹם הָזֶה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם**' (יב ז). וכן, **"כָּזוֹר אֶת הַיּוֹם הָזֶה אֲשֶׁר יִצְאֶתֶם מִמִּצְרַיִם"** וגו' **וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעָבוֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם**. (יג ג). להבנת חשיבות מצוה זו נאים דברי רבינו הקדוש סבא דמשפטים רבי יעקב אביחצירא זיע"א בספרו הקדוש 'בגדי השרד' על הגדה של פסח:

בא להודיענו גודל זכירת מצרים שהוא שורש עיקר אמונתנו, כי בזה היה הקדוש ברוך הוא לנו לאלהים ואנחנו היינו לו לעם, ואלמלא יציאת מצרים לא היה מתקיים דבר זה לעולם וכו'. וכמו שכתוב הענין הזה בתחלת ההגדה, 'ואלו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, עדין אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים'.

והטעם משום דנסתלקו החסדים המתפשטים בזעיר אנפין ועלו ונסתמו ונתעלמו למעלה, ולהכי נקרא

השבת נועם הנשמות השבת בפרשה בכבשונה של חסידות

צדקה לעניים היא מכבודה של שבת

היותנו בני מלך מלכי המלכים הפודנו מכל צר שגאלנו ממצרים. ברם, אין שמחתו של המלך שלימה, כאשר לא כל בניו יכולים להשתתף בשמחה הגדולה ולהתענג על השבת כבני חורין. ללימוד זה נדרש הרה"ק ר' דוד לייפער מנאדבורנא-באניא זיע"א הי"ד, בספרו הבהיר

בכל ליל שבת אומרים אנו בעת הקידוש 'זכר ליציאת מצרים', ואכן בכיבוד השבת בשולחן נאה ומאכלים ערבים ולבישת בגדי תפארת, הרי זה מעין דרך החירות בה נוהגים אנו לבילי הסדר, המזכירים לנו כי בזכות השבת נגאלנו, וכי השבת ושאר ימים טובים מורים על

‘אוהב חסד’ בפרשתנו:

”וּשְׁמֵרְתֶם אֶת הַדְּבָר הַזֶּה לְחַק לֶךְ וּלְבִנְיָן עַד עוֹלָם” (יב ד). לכאורה יקשה על האמור ‘ושמרתם’ בלשון רבים, ומסיים בלשון יחיד ‘לחק לך’ וגו’. ויש לפרש כי אנו רואים שיש אנשים אשר מתפללים כל יום ולומדים תורה ומדקדקים במצוות, ובהגיע השבת ויום טוב מכין לו כל מיני מטעמים, ובכל אכילה אומר לכבוד שבת ולכבוד יום טוב וסובר בזה שעושה נחת רוח לשמים. ובאמת טועה הוא בזה כי אם אינו משגיח על עניינים, שגם המה יתענגו על רוב שלום בשבתות ובימים טובים בלחם בבשר ויין ובבגדים נאים, אז לשוא יהיה אמירתו לכבוד שבת בשעת אכילה, זולת אם יראה שגם הם

יתענגו כמוהו אז כל הכנת סעודתו במאכל ובמשתה יהיה לנחת רוח להבורא ב”ה, וזהו ‘ושמרתם א’ת ה’דבר ה’זה’ הר”ת עולה בגימטריא כמנין ‘טוב’, היינו הימים טובים ושבתות שהם ימי מנוחה ושמחה ליהודים. שאותם שיש להם עושר ונכסים ישמרו השבתות והימים טובים בצירוף עם העניינים, וזהו ‘ושמרתם’ לשון רבים, ואם יאמר האדם כבר הרבה פעמים עשיתי מצוות כאלה ואיני מוכרח לעשות תדיר כי כבר יצאתי ידי חובתי, ויתענג בדשן נפשו הוא לבד ויעלים עיניו מן העניינים. על זה מסיים הכתוב ‘לחק’, היינו שדבר הזה יהיה ‘לחק לך’ היינו לקביעות ‘לך ולבניך עד עולם’, והבן זה.

הלכה האם יש עניין להדר ולחזר אחרי המוהל המומחה והצדיק ביותר?

את עצמם, ומכל מקום העדיפו כל בני ישראל שמשו ואהרן ימולו אותם אף על פי שעל ידי כך התעכבו שעות ארוכות בערלתם. הרי שיש מעלה בגוף המצוה שתיעשה על ידי קדושים ומומחים היודעים לכוון לבם לשמים להסיר ערלת הלב עם ערלת הבשר.

ואכן כתב הרמ”א שיש לאדם לחזר ולהדר אחרי מוהל וסנדק היותר טוב וצדיק. וכתב הלבוש שהמעלה בכך היא, שיכוונו בעת המילה כוונה מובחרת ומעולה, ויגרמו בכך שגם הולד יהיה כמותם. וכתבו הפוסקים שסברה פשוטה היא, שהרי כשמתעורר דיון ממוני צריך ללכת אחר בית הדין המומחה ביותר, ואם במה שנוגע לממון בלבד כך, על אחת כמה וכמה שבדברים הנוגעים לנשמה צריך ללכת אחר המוהל היפה והבקי ביותר. מסיבה זו, כשיש שני מוהלים שווים במומחיותם וצדקותם, ואחד מהם כהן, יש להעדיפו על פני המוהל שאינו כהן כיון שקדושתו גדולה יותר.

מקורות: במדבר רבה יא ג; אבודרהם הלכות מילה וברכותיה ושו”ע יו”ד סי’ רסה ס”א וביאור הגר”א שם; אגרות מכתב סופר עמ’ קצ; רמ”א יו”ד סי’ רסד ס”א ולבוש שם; מהרשד”ם יו”ד סי’ רלט.

במדרש מסופר, שכאשר אמר משה רבינו לבני ישראל במצרים שעליהם למול עצמם לפני שיקריבו את קרבן הפסח, באו כולם אל משה אהרן ויהושע, והיה משה רבינו מל, אהרן פורע ויהושע משקה אותם.

ממדרש זה למדו הראשונים והפוסקים שבשעה שהמברך את ברכת הברית אומר ‘ואומר לך בדמיך חי’’, הוא טובל את אצבעו ביין שבכוס ונותן בפיו של התינוק הנימול, בדומה ליהושע שהיה משקה את בני ישראל מכוס של ברכה.

ממדרש זה ניתן גם ללמוד שיש עדיפות בקיום המילה על ידי מוהל מומחה וצדיק. בזמנו של הגה”ק רבי לייב אייגר מלובלין כיבדוהו רבים להיות מוהל, וכיון שההכנות לתפילה ולברית המילה נמשכו זמן רב, התאחרו הבריתות בלובלין לסוף היום, והתעורר דיון הלכתי אם לא עדיף להקדים את ברית המילה לתחילת היום, גם אם על ידי כך ייאצצו לוותר על המוהל המומחה והצדיק. רבי שמעון סופר מקראקא כתב באגרתו, שמהמדרש הנזכר רואים במפורש שיש להדר לעשות את המצוה על ידי גדולי ישראל, שהרי אין ספק שהיו במצרים מוהלים רבים, שהרי שבט לוי מלו

ספיר ויהלום

הארה הסיידית לפרשת השבוע

שלא שינו את לבושם

כבודם של ישראל

מפרימישלאן זיע"א היה חרוט ציור של עקידת יצחק, ואברהם אבינו עומד שם לבוש בקאלפיק עם וויסע זאקן [-אנפילאות לבנות] וגם בקאפטן עם סטראקעס. (ימי החנוכה-באבוב מנהגים ליל חנוכה הערה ד עמ' קב).

והרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א סיפור שהרה"ק ה'מאור ושמש' זיע"א היה אצל רבו הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א ביום טוב דסוכות וראה את אברהם אבינו עליו השלום לבוש בקאפטן עם סטראקעס (אורות חיים נדבורנא עמ' קנא הערה ז).

* * *

שמירה מהיצר הרע

פעם אחת בא לפני הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זיע"א, בחור אחד ששינה את בגדיו ממנהג היהודים. ונתן לו שלום, והחזיר לו שלום. ואמר לו הרה"ק זיע"א: בני, תדע שדבר כזה הוא חמור מאד, שעל ידי כך תוכל לצאת לתרבות רעה ח"ו. כי הנה אומר רש"י: 'יושב הנגב' - זה עמלק, שנאמר 'עמלק יושב בארץ הנגב', ושינה את לשונו לדבר בלשון כנען, כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת כנענים בידם, והם אינם כנענים. ראו ישראל לבושיהם כלבוש עמלקים ולשונם כלשון כנען, אמרו נתפלל סתם. שנאמר 'אם נתן נתן את העם הזה בידך'. וקשה, למה באמת לא שינו גם את מלבושיהם, כדי שלא ירגישו בהם בני ישראל כלל. אלא, משום שעיקר טומאתם היה במלבושיהם, לא יכלו בשום אופן לפשוט אותם, משום שהיו משוקעים מאד בטומאתם. אם כן, **אנו רואים שעיקר היצר הרע וסטרא אחרא מתגבר בטומאת הבגדים. לכן צריך כל אחד ואחד, לשמור את עצמו שלא לשנות את מלבושיו ממנהגי היהודים, שתלוי בהם כל הקדושה.** והמשנה ידו על התחוננה, להתגרה יצר הרע בנפשו.

* * *

בגדי עשו

פעם באמצע אמירת מאמר דברי אלקים חיים הפסיק הרה"ק הבעל התניא זיע"א, בענין שעל פי פשוט

מסופר בנביא (שמואל ב' ד) כי כאשר שלח דוד שליחים אל חנון מלך בני עמון ורצה חנון לבזות השליחים: 'ויקח חנון את עבדו דוד ויגלח את חצי זקנם, ויקרת את מדיניהם פחצי עד שתותיהם וישלחם'. וכתב הרלב"ג 'ויגלח את חצי זקנם' **כדי לנוולם, וזה לאות שלא היה מנהגם [של ישראל] לגלח זקנם, שאם היו מגלחים זקנם היה אפשר להם להסיר הבושת מעליהם בשיגלחו השאר מזקנם** וכו', ומבושת הלבושים נמלטו בלבשם בגדים אחרים לכסות ערותם, ואולם מענין גלוח זקנם לא נמלטו עד צמח זקנם. והמלב"ם כתב: וגלח חצי זקנם וכתת חצי מלבושיהם, לפי שהזקן והלבוש הארוך היה הדרת פנים וכבוד בימים ההמה.

* * *

שמש בית הכנסת של המהר"ל מפראג

סיפר הרה"ק ה'תפארת שלמה' מראדומסק זיע"א, כי בדרך נסיעתו למרחץ נסע דרך עיר פראג, ורצה להיות בבית הכנסת של המהר"ל מפראג זיע"א. שלח ה'תפארת שלמה' אחרי המשמש של בית הכנסת שיפתח לו את בית הכנסת, והמשמש דרש ממנו עבור זה א' טאלער, הרה"ק מילא משאלתו ונתן לו. הלך המשמש לביתו ליקח המפתחות. **וכאשר בא המשמש חזרה עם המפתחות, בא בלבוש אחר, היינו לבוש מיוחד לבית הכנסת, שנעשה על פי המאדרי, בביגדים קצרים כדרך אשכנז, ושולשת עם המפתחות על צווארו.** וכאשר ראה ה'תפארת שלמה' את הלבוש הזה הרע לו מאוד, ולא רצה לילך עם השמש לראות את הבית הכנסת. ועזב הטאלער ביד השמש. ולא ראה את הבית הכנסת של המהר"ל ('נפלאות התפארת שלמה' עמוד ח).

* * *

הבגד של אברהם אבינו

סיפר הרה"ק רבי מרדכי יוסף מאיזביצא זיע"א, ששמע מהרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זיע"א, כי פעם אחת שאל אותו אחד מהמתחכמים, שיאמר לו: איזה בגד היה לבוש אברהם אבינו ע"ה. והשיב לו הרבי מפרשיסחא: **אברהם אבינו ע"ה, דרש וחקר היטב איזה מלבושים לובשים העכו"ם, והוא לבש ההיפך מהם, וד"ל** (יקול מבשר' מגילת אסתר).

סיפר הרה"ק רבי שלמה הלברשטאם מבאבוב זיע"א שעל דופן המנורה של הרה"ק רבי מאיר

ספיר ויהלום

הארה הסיידית לפרשת השבוע

וכאשר באו אליו בפעם הראשונה בחורים מגאליציא המערבית, שם היה נהוג שבחורים חבשו בשבת לראשם כובע שקורין קאלפיק או ספודיק, נהנה מאוד למראהם. לבוש זה היה נהוג עד סוף ימי מלחמת העולם הראשונה בשנים תרע"ח תרע"ט (אדמור"י בעלזא ח"ג עמ' קנג).

ויתערבו בגוים

כאשר שהה הרה"ק הי"שמה ישראל' מאלכסנדר זיע"א בעיירת מרפא, ניגש אליו איש אחד ממכריו, גביר נכבד ואיש יקר מהעיר לודז', שהיה לבוש בבגדי אשכנז, ושאל את הי"שמה ישראל': מדוע פניכם רעים היום. השיב לו הרבי בצער: מדוע לא יהיו פני רעים בראותי איש חסיד לבוש בבגדים כאלו.

ופירש את הכתוב 'ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם' (תהלים קו לה), שכל זמן שישראל לבושים בלבושם המיוחד ואין לובשים לבוש נכרי הם נקראים דבר הניכר בפני עצמו ובריה ואין להם ביטול אפילו באלף, מה שאין כן אם מתחברים עמהם ומתדמים להם, יוצאים הם מכלל בריה ובטלים לגביהם, ובכה בכי גדול באמרו דברים אלו ('תולדות הישמה ישראל' ח"א עמוד רב).

התעלף כשראה שינוי בבגדים

באמשינוב הקפידו מאד על הלבוש היהודי המקורי. פעם אחת תפר החייט מכנסיים לאחד מבניו של הרה"ק רבי יוסף מאמשינוב זיע"א ולא התאימו לו. כדי לתקן את הפגם הציע החייט לעשות כתפיות מבד, דוגמת כתפיות מעור שהיו נהוגים אז. הרבי התנגד לכך וראה בכך שינוי בלבוש היהודי. ובהזדמנות זו סיפר, שהרה"ק רבי שמחה בונם מאטוואצק זיע"א נהג לבקר באמשינוב בכל שנה ביום ד' כסלו יומא דהילולא של הרה"ק מהר"ד מאמשינוב זיע"א ולהשתטח על קברו. בשובו לביתו ליווה אותו אביו הרה"ק רבי מנחם זיע"א עד לתחנת הרכבת. באמצע הנסיעה נשנתו פניו של רבי בונם והתעלף. מלוויו לא ידעו מה זה ועל מה זה. כשחזר לאיתנו סיפר שראה יהודי הדור בלבשו ומכופתר מצד שמאל לימין כמנהג הגוים וזה אשר גרם לו להתעלף ('שיח חסידים' אמשינוב גליון מב).

כוחה של החסידות

הליכותיו והנהגותיו של הגה"צ ר' אברהם משה קצנעלנבויגען זצ"ל ראש ישיבות 'תורת חיים' וישיבת

לא היה לו שייכות למאמר, ואמר בניגון ובדבקות: 'ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול ותלבש את יעקב בנה הקטן'. מהיכן מגיע זאת שיעקב ילבש בגדי גוי, מהיכן מגיע זאת שיעקב ילבש בגדי גוי. התירוץ הוא, יעקב אבינו ראה שיבוש זמן שהיה יצטרכו ללבוש בגדי גוים, פחד הוא שזה לא יזיק להם, וזה לא עזר, זה כן הזיק ('מפי חסידים' אות קעד).

אינו יכול לסבול

הרה"ק בעל 'אהבת ישראל' מוזיניץ זיע"א היה מהדר שילבשו בגדי חסידים בשבת קודש. בהזדמנות מסוימת כאשר הזכירו לו יהודי שפעם חבש שטריימל והפסיק, העיר שאין הוא יכול לסבול את האיש ומעשהו, והיה זה נדיר שכן כידוע היה מופלג באהבת ישראל וקירב כל אחד, ואף על פי כן התבטא אודותיו בתקיפות כזו.

אף על בגדי ימות החול הקפיד מאד שיהיו על פי דרך ישראל סבא, ומעשה בחבור שלאחר פטירת אמו היה מקבל מדי פעם בפעם געגועים עזים אחריה, והדבר גרם לעלפונו. כאשר נשנו מקרים אלה פעמים אחדות ונודע על כך לאביו, נסע אתו אל ה'אהבת ישראל' וסיפר לו אודות צרת בנו. ביקש ה'אהבת ישראל' מהבחור שיתקרב אליו, פתח את כפתורי מעילו שנרכסו משמאל על ימין ובהעבירו את צד הימני על השמאלי הפטיו, 'צריך להגביר את צד הימין על סטרא דשמאלא' מאז ששינה הבחור את כפתורי מעילו לא קרהו דבר (קדוש ישראל ח"א פט"ו עמ' רט).

ניצל מתמץ בפסח

סיפור מעניין ומאלף שממנו ניתן להיווכח עד היכן מגיע כוחו של ה'אידישע לבוש', סיפר הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א: פעם אחת נאלץ יהודי אחד שעסק במסחר לעשות איזה עיסקה עם סוחר נכרי בחול המועד פסח, ובהתביישו משום מה לחבוש את ה'שטריימל' הצניע אותו בחיקו. בסיום עיסקת המסחר כיבדו הנכרי בשכר של חמץ. היהודי הסוחר שכח שפסח היום ורצה לשתות. והנה בגשתו לברך שלף מתוך שיגרה את השטריימל מחיקו לחבושו על ראשו ולברך כנהוג בעת ברכה. וכשראה היהודי את ה'שטריימל' נזכר לפתע פתאום שפסח לה' היום וע"י הלבוש ניצל מאיסור חמץ בפסח ר"ל. וסיים הרב הקדוש: רואים מזה עד כמה חשוב הוא ענין הלבוש ('ביתו נאווה קודש' ניסן ב עמוד תרלב).

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

פעם אחד כששאלו את רבינו הקדוש ה'דברי יואל' זיע"א: למה הוא מחנך את בני קהילתו לילך במלבושי חסידים כמקדמת דנא בכל הדורות, הלא אנו דרים בעיר של גוים וגם באירופא היה הגבלה לגבי מלבושי חסידים ואנשי מעשה כשדרו בין הגוים, השיב: חילוק גדול הוא פה באמריקא מן העיירות שבאירופא, כי באירופא גם הגוים לא הלכו כל כך בפריצות כמו בעיר ניו יארק, ולפיכך היו היהודים מוגבלים קצת בלבושם, משא"כ פה כל הגוים הולכים בשחץ ובפריצות בלי שום גבול ואם כן גם אנו אין צריכים להיות מוגבל בעניני המלבושים וכמו שהם הולכים כרצונם כמו כן גם אנו נלך כמו שאנו רוצים.

פעם בליל שבת קודש, בשולחנו הטהור, בראשית השנים באמריקא, כשעדיין לא נתפשט לילך בשטריימל אפילו בין החסידים, עורר ה'דברי יואל' בדבר הנחיצות לילך בבגדי חסידות שטריימל ובעקישטע, כי באמריקא אין זה רק לכבוד ולתפארת רק הכרח הוא לנו שלא נתערב בגוים ח"ו, ואלמלא הלכו אבותינו בזה היו צריכים אנחנו להמציא לנו לבוש חדש לילך בו כדי שלא נהיה דומה במראה לאנשי אמריקא ח"ו, ובי"ה שהנחילו לנו אבותינו זאת הלבוש, וזאת תהא ה'ארטאדאקסיע' שלנו. **ופנה אז לכמה מהחסידים שישבו לפניו מזה אחד ומזה לעוררם למה זה שינו את לבושם ממה שהתנהגו מקודם. וענה אחד ואמר, שזה מיחזי כיהרא לילך פה באמריקא בשטריימל. ונענה לו רבינו: מה זה מיחזי כיהורא וכו'.** **ודבריו פעלו אז רושם גדול, ומיד בשבת הבאה היו חסידים שלא הלכו עד אז בשטריימל ואז חבשו שטריימל פאר לראשם, אף שהיה להם אז התנגדות מאיזה רבנים לזה (גינת ורדים' גלין ד).**

הקאפוטע שנשלחה

מעשה בצעיר שהצטנן ברוחניות ופזל למחוזות אחרים, לא היה נעים לו לשנות אורחות חיים בין מכריו, והחליט לנסוע לחוץ לארץ, שם יוכל לנהוג ביתר חירות. בא לפני רבו הרה"ק ה'בית ישראל' מגור זיע"א לקבל ברכת פרידה, קיבל ונסע. מיד לאחר הנסיעה הופיע בביתו שליח מטעם הרבי, שאל השליח את האם: האם הנער נטל עמו את קפוטת השבת. האם תמחה על השאלה, אך חיפשה בארון ומצאה את הבעקעטשע. **בערב השבת הראשון לשהותו של הבחור בחו"ל, התדפק יהודי אלמוני על דלת אכסנייתו וביקש לראותו. היהודי מסר לידו חבילה ואמר: הרבי שלח זאת, והלך לדרכו.**

ציון' בעיה"ק ירושלים הושתתו על פי דרכו של הגר"א. בקשר לכך התבטא פעם: לפנים הייתי מתנגד גדול, אבל שנית דעתי בזה בעקבות ביקורי בחו"ל בליטא המתנגדתי, ולעומת זאת בפולין החסידית, כאשר הבחנתי בנקודה מבדילה, והיא: בליטא מי שזכה לקצת הרחבה בפרנסה וכדומה, הרי צורת הנהגת הבית וחזותם של הילדים היו כבר מושפעות מאירת הרחוב שהטביעה חותמה על הכל. לעומת זאת, כשביקרתי בפולין נוכחתי לדעת שבעלי עסק גדולים בהם עשירים מופלגים שממש כסף המדינה רוכז בידיהם, ושהיו מקיימים יחסים הדוקים עם גוים ועם רבי המדינה והכלכלה, בכל זאת היו בניהם לבושים במלבוש יהודי חסידי, עם פאותיהם המגודלות ולא היססו להופיע בעסקיהם בציציות גלויות ארבע כנפות על בגדיהם ללא כל שינוי בהליכותיהם, וללא התבטלות כל שהיא בפני שום אדם שבעולם. החילותי לחשוב מהו הכוח הפנימי והאיתן המחזיק אותם, ואמרת לעצמי, היינו דאחני להו החסידות, היא זאת שהועילה להם, ומאז נשתנתה השקפתי על החסידות ('יוסף קדישא' עמ' קצד).

שמונה עשרה בגדים כבימי חז"ל

בגדי שבת של הרה"ק רבי ישראל אביחצירא זיע"א, הבבא סאלי, היו כולם לבנים, מכך רגל ועד ראש, שלא כבגדי החול שלו שהעליונים שבהם היו בדרך כלל שחורים ואפורים. **הבבא סאלי הקפיד על לבושו שיהיה כמו בזמן אבותינו, והיו לו שמונה עשרה בגדים כמו שמוזכר בגמרא בשבת (קפ).** רבי יוסי מפרט שם את שמונה עשר הבגדים שנהג ללבוש, שכללו את האיציטלא דרבנן, מחשיא, קמיזא, חגורות וסודר לכסות את הראש וכו', תמיד הקפיד על בגדיו שלא תשתנה צורתם גם בעלותו ארצה, מקום בו סגנון הלבוש היה שונה לחלוטין ('מאור ישראל' עמוד 115).

גם באמריקה

היה הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א מעורר בענין חבישת שטריימל אף בהליכה ברחוב בארה"ב, כי לפני בואו לארה"ב, אף שכבר היה כמה בתי מדרשים של חסידים, לא הרהיבו עוז בנפשם לילך ברחוב בשטריימל לראשם, אלא השטריימל היה מונח בבית המדרש, ובאו לבית המדרש בכובע והחליפוהו שם. וכשבא ה'דברי יואל' לארה"ב, לא רצה להרכין ראשו למנהגי אמריקא ולא התבייש כלל מן המלעגים, אלא הלך בשוק עם שטריימל.

ספיר ויהלום

הארה הסיידית לפרשת השבוע

דבריו בספר 'דברי יחזקאל' (פרשת שמות): 'ושאלה אשה משכנתה וגו' ושמלות ושמתם על בניכם ועל בנותיכם'. יש לדקדק הלשון 'ושמתם', הוה ליה למימר 'ההלבישו אתכם ואת בניכם'. ושמעתי בשם גדול אחד לתרץ על פי מאמרם ז"ל, שבביל ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים וכו' ואחד מהם הוא שלא שינו את מלבושם, היינו שגדרו עצמן לילך במלבושי ישראל ולכן לא מצי למיכתב 'והלבישו אתכם', כי היו צריכים לתפור מחדש הבגדים ששאלו מהם, שיהיו כדרך שישראל הולכים. ודרך מלבוש אם יתפרו אותם מחדש, נתקטן המלבוש משהיה קודם ואין ראוי רק לקטנים, ולהכי אמר 'ושמתם על בניכם ועל בנותיכם'.

בא ראה מה שפירש הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א בדברי הפסוק (שם פסוק לד'): 'וַיֵּשְׂאוּ הָעַם אֶת בְּצֻקוֹ טָרֶם יִחְמָץ מִשְׁאֲרֵתָם צָרְתָּ בְּשִׁמְלֹתָם עַל שְׂכָמָם', ואמר: פירוש, 'משארותם' היינו היצר הרע, הוא צרור 'בשמלותם' של אלו שמלובשים בגדי שחץ כדרך הפריצים הערלים ('מאמר מרדכי' פרשת בא).

והגיד הרה"ק הישועות משה' מויזניץ זיע"א: 'ועשו ב'גדלי' קדש (שמות כח ד) הראשי תיבות גימטריא בני"ם וסופי תיבות אתוןן ש"י, הרומז ליסוד צדיק הנוחל ש"י עולמות כנודע, 'ועשו' מלשון תקון. אשר בכדי שה'בנים' יחיו ב'קדושת היסוד' נדרש לתקן 'בגדי קדש' לבוש יהודי, לבוש חסידי, לבוש חרדי, כי מכמה מקהלות וחבורות רעים לבוש יהודי מצייל, וכמו שפרשתי לבו"ש נוסריקון ו'החזירנו ב'תשובה שלמה ל'פניך, סגולה לתשובה. וכן פרשתי הכתוב 'משארתם צררת בשמלתם' משארת"ם אתוןן שא"ר [והייתרת אותיות מתם]. מספר לילי"ת רחמנא לצלן. ההתגברות על היצה"ר שאר שבעיסה והקליפות, 'צרורות', קשור ותלוי 'בשמלתם' היינו המלבושים (דברי אלקים חיים שמות, ליל שב"ק תצוה תשל"ח).

וכשם שעל ידי שמירת הלבוש זכו בני ישראל לגאולה ממצרים, כך יש בכוח שמירת הלבוש גם לקרב את הגאולה השלמה בב"א, וכפי שביאר הרה"ק ה'מראה יחזקאל' זיע"א (הגדה של פסח): 'זה הועיל להם לגאולה, כמו שאמרו בבבלי ג' דברים נגאלו כו' שלא שינו מלבושיהם, והסגולה מזה שענין זה מקרב הגאולה אף על פי שאין בהם זכות, מחמת שהקב"ה עושה בבביל כבוד עצמו כמו שנאמר 'ואעשה למען שמי לבלתי החל בגוים' כו', אבל כשאין מכירין אותן שהם ישראלים אין בזה חילול השם, כי אין ניכר כי הם בגלות.

פתחה הבחור ומצא בה את הקאפוטע שהותיר אחריו. הבין שעניני הרבי צופות עליו ולא שינה שם את לבושו. בהתייחדו בלבוש נשמר מחברה רעה וסופו שהתעשת וחזר למוטב (פאר ישראל).

כוונת האריז"ל לכל בגד ובגד

טעם המלבושים, לגבינו סגי הטעם משום שכן עשו אבותינו, ואמר הכתוב 'ואל תטוש תורת אמך', ובפרט בענין הלבוש, שהרי יציאת מצרים היתה על שלא שינו את לבושם, וקיימא לן דחייבין למסור נפש אפילו אערקתא דמסאני. ואם לעצם הטעם, אטו ידעינן טעם הכתונת והמעיל והכובע וכו', בוודאי כל מלבוש הוא אור מקיף ויש כוונת אריז"ל לכל בגד, אבל אין לנו עסק בנסתרות, ודי לנו ללבוש את הבגדים על דעת אבותינו ורבותינו הקדושים (הרה"ק רבי נפתלי צבי מבאבוב זיע"א, 'מכתבי הדרכה' מכתב עג).

כעובד עבודה זרה רח"ל

ישראל הלוש בגדי נכרים בכלל עבודה זרה הוא, הגם שהוא אינו יודע מה עבודה זרה הוא זו ואין כוונתו אלא ללבוש את הבגד העשוי כך וכך, עם כל זה בגדי כל הגוים מבראשית ניתקו בגד כל אחד כפי בחינת עבודה זרה שלהם, על כן אסור לבן ישראל ללבוש בגד כבגדיהם כי בקל ח"ו יתפתה לכל התאוות ('אגרא דכלה' פרשת וישלח).

זכות לגאולה

בפרשת השבוע, פרשת בא, נאמר (שמות יב לה): 'וַיִּבְנֶי יִשְׂרָאֵל עֵשׂוּ כַּדְּבַר מֹשֶׁה וַיִּשְׂאָלוּ מִמִּצְרַיִם כְּלֵי כֶסֶף וְכֵלֵי זָהָב וְשִׁמְלֹתַי. מִדְּקַדְקֵי רְבוּתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים מֵאוּרֵי הַחֲסִידוֹת, כיצד שאלו בני ישראל שמלות מאת מצרים, הרי עניין גאולה ישראל ממצרים היה דוקא בזכות 'שלא שינו את לבושם', ואיך יתכן שדוקא לעת גאולתם יקחו וילבשו בגדי מצרים.

ובשם הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זיע"א הובא בספר 'אמרי פנחס': וקשה, הלא לא שינו כסותם ואיך ילכו בבגדי מצרים. ותירץ, דישראל לא שינו אבל המצרים שינו והלכו קצתם בבגדי ישראל, אותן הלבושים שאלו להם מהם.

אמנם הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זיע"א הביא לתרץ בשם גדול אחד שאכן היו מקצרים את הבגדים הקצרים ומלבישים בהם את הטף, הבנים והבנות, ואלו

קרוב אליך הדבר מאוד! הצטרף כעת אמנוי

04-862-8888

בקשה להקמת הרשאה לחיוב חשבון

קוד מסלקה		סוג חש'י		מספר חשבון בנק			
בנק		סניף					
אסמכתא/מס' מזהה של הלקוח בחברה				קוד המוסד			
				45548			
היכלי תורה בע"מ				שם המוסד			

לכבוד

בנק _____

סניף _____
("הבנק")

הרשאה כללית, שאינה כוללת הגבלות.

או- הרשאה הכוללת לפחות אחת מהגבלות הבאות:

תקרת סכום החיוב - ש"ח _____

מועד פקיעת תוקף הרשאה - ביום ____/____/____

לתשומת לבכם: אי סימון אחת מהחלופות המוצגות לעיל, משמעה בחירה בהרשאה כללית, שאינה כוללת הגבלות.

1. אנו הח"מ _____ מס' זהות/ ח.פ. _____ ("הלקוחות")
שם בעלי החשבון כמופיע בספרי הבנק

מבקשים בזה להקים בחשבונו הניל ("החשבון") הרשאה לחיוב חשבוננו, בסכומים ובמועדים שימצאו לכם מדי פעם ע"י המוטב באמצעות קוד המוסד, בכפוף למגבלות שסומנו לעיל (ככל שסומנו).

2. כמו כן יוחילו ההוראות הבאות:

- עליו לקבל מהמוטב את הפרטים הנדרשים למילוי הבקשה להקמת הרשאה לחיוב החשבון.
- הרשאה זו ניתנת לביטול ע"י הודעה בכתב מאיתנו לבנק, שתכנס לתוקף יום עסקים אחד לאחר מתן ההודעה לבנק, וכן ניתנת לביטול עפ"י הוראת כל דין.
- נהיה רשאים לבטל חיוב מסוים, ולבד שהודעה על כך תימסר על ידנו בכתב לבנק, לא יאוחר מ- 3 ימי עסקים לאחר מועד החיוב. ככל שהודעת הביטול ניתנה לאחר מועד החיוב, האיכוף ייעשה בערך יום מתן ההודעת הביטול.
- נהיה רשאים לדרוש מהבנק, בהודעה בכתב, לבטל חיוב, אם החיוב אינו תואם את מועד פקיעת התוקף שנקבע בהרשאה, או את הסכומים שנקבעו בהרשאה, אם נקבעו.
- הבנק אינו אחראי בכל הנוגע לעסקה שבינינו לבין המוטב.
- הרשאה שלא יעשה בה שימוש במשך תקופה של 24 חודשים ממועד החיוב האחרון, בטלה.
- אם תענו לבקשתנו, הבנק יפעל בהתאם להוראות הרשאה זו, בכפוף להוראות כל דין והסכם שבינינו לבין הבנק.
- הבנק רשאי להוציאנו מן ההסדר המפורט בהרשאה זו, אם תהיה לו סיבה סבירה לכך, ויודיע לנו על כך מיד לאחר קבלת החלטתו תוך ציון הסיבה.

אנו מסכימים שבקשה זו תוגש לבנק ע"י המוטב.

תאריך _____ חתימת הלקוח _____

אישור הבנק

קוד מסלקה		סוג חש'י		מספר חשבון בנק			
בנק		סניף					
אסמכתא/מס' מזהה של הלקוח בחברה				קוד המוסד			
				45548			
היכלי תורה בע"מ				שם המוסד			

לכבוד

היכלי תורה בע"מ

ת.ד. 9359

בית שמש 99565

קבלנו הוראת מ- _____ לכבד חיובים בסכומים ובמועדים שיופיעו באמצעי מגנטי שתציגו לנו מידי פעם בפעם, ואשר מספר חשבוננו גם בבנק יהיה נקוב בהם, והכל בהתאם למפורט בכתב ההרשאה. רשמנו לפנינו את ההוראות, ונפעל בהתאם כל עוד מצב החשבון יאפשר זאת וכל עוד לא תהיה מניעה חוקית או אחרת לביצועו וכל עוד לא התקבלה אצלנו הוראת ביטול בכתב על ידי בעלי החשבון וכל עוד לא הוצאו/ בעלי החשבון מן ההסדר. אישור זה לא יפגע בהתייבוייחיים כלפינו, לפי כתב השיפוע שנחתם על ידיכם.

תאריך _____ בנק _____ חותמת הסניף _____

למוניים בכרטיס אשראי

מס' כרטיס: _____ תוקף: _____/____/____

שם בעל הכרטיס: _____ ת.ז. _____